

Jiisas Nge Ek Ka Masyu Pulum

Jiisas Nge Kupam Nol Embe (Luk 3:23-38)

¹ Ei Jiisas Kraiss nge kupam nol tilap ei, Deipis nge tilap. Nga Deipis eim Eiparam nge tilap ende.

² Eiparam eim kingam Aisik, Aisik eim kingam Jeikop, Jeikop eim kingam Jura ni angim nol pei.

³ Jura eim kingam Peres kin Sara, el elip menjgil ei Tamar. Peres eim kingam Esran, Esran eim kingam Ram, Ram eim kingam Aminarap.

⁴ Aminarap eim kingam Neison, Neison eim kingam Salmon.

⁵ Salmon eim kingam Bowas, eim mam Reiyap. Bowas eim kingam Opes, eim mam embe Rus. Opes eim kingam Jesii.

⁶ Jesii kingam King Deipis, Deipis eim kingam Solomon. Mam ei ok Yuraiya nge ambim.

⁷ Solomon eim kingam Riyapom, Riyapom eim kingam Apaisa, Apaisa eim kingam Asa.

⁸ Asa eim kingam Jiyasopas, Jiyasopas eim kingam Joram, Joram eim kingam Yusaiya.

⁹ Yusaiya eim kingam Josam, Josam eim kingam Eiyas, Eiyas eim kingam Esekaiya.

¹⁰ Esekaiya eim kingam Manasa, Manasa eim kingam Amon, Amon eim kingam Josaiya.

¹¹ Josaiya eim kingam Jekonaiya kin eim angim nol, kunum ele Esrel wumb Bapilon konu ele kan ngii mił punjung kongun dinga enjing ku.

¹² Kan ngii mił punjung kongun dinga erik kunum ei Jeikonaiya eim kingam Siyalsiyel, Siyalsiyel eim kingam Serapapel.

¹³ Serapapel eim kingam Apiiyur. Apiiyur eim kingam Eliyakim, Eliyakim eim kingam Asor.

¹⁴ Asor eim kingam Sarok, Sarok eim kingam Akim, Akim eim kingam Eliyur.

¹⁵ Eliyur eim kingam Eliyeisa, Eliyeisa eim kingam Masan, Masan eim kingam Jeikop.

¹⁶ Jeikop eim kingam Josep, Josep eim ambim Maria, pe Maria eim Jiisas mengim, wumb eim Kraiss niłmin.

¹⁷ Yi mił Eiparam nge tiłap ełe opu Deipis tonu onum. Pe wumb tiłap ei nge engki nga kapil kapli muljung. Deipis nge tiłap ei pei Bapilon konu kan ngii mił punjung. Ei wumb tiłap engki nga kapil kapli muljung. Pe Bapilon konu kan ngii eł mułangin Kraiss tonu om kunum ei, wumb tiłap engki kapil kapli tonu ok mulk, yi mił muljung.

*Maria Jiisas Kraiss Mengim
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Jiisas Kraiss nge ek poł yi to tu wunjung, mam Maria, Josep simba nik kuimi to mundjung ninjing. Ba wumb tał tep to ende endnerangil, ba amb Maria Gos Gui Ka tuk wang kin amb Maria, kangil mundum.

¹⁹ Wam simba ninjing wu Josep eim wu kun ka mołpu endim. Wu ei eim kenim ni ambil kangil peng kanpi, ambil singambil simba nipi si kindmbii ni yi piim.

²⁰ Josep eim yi piipi pupu or pim konu, Gos nge Enjel kindang opu eim kin ek yi mił nim, “Josep

nim Deipis nge kingam, nim amb Maria simbii ni singambil kulerii mon! Piini! Eim kangil mołum ei Gos Gui Ka kangil eim kin mołum. Or kumb yi mił kenim.

²¹ Pe eim kangi endi mengmba, kangi ei embe Jiisas ninjii. Nimbił erang, kangi ei wumb pei oł kis ei kil ngopu, nga sipi orung simba ku.”

²² Epi ombu pei tonu om kin, ok ek ni tor kindilmin wumb Gos oł ekii se ermba ei piipi niłim wu ei Gos gupu ełe ek keimi ei pei tor omba. Gos nge ok ek ni tor kindilmin wumb ek ei ok nirim mił, tonu om.

²³ “Piini! Ambil ei kangi endi mengpi nim kin kangil ei embe Emanuwel, ningii,” pa yi nim. (Ei pułe yi mił, ‘Gos sinim kin ouni mołum.’)

²⁴ Josep or kumb er kenim mił, angpi pupu owundu nge enjel nim ek mił piipi, pupu eim ambim sim.

²⁵ Ba eim kin tep to endnenjingil, eim kangi mengim kunum ei, eim kangi ei embe Jiisas nim.

2

Wumb Orundung Konu Eipi Wu Kombur Ok Kangi Kenjing

¹ Maria Jiisas mengim konu kembis embe Beslem ei Juriya konu owundu mei konu ełe Eros King mułum kunum ei Jiisas mengim. Ekii se wu kombur ał mani eni tonu onum konu orung tonu ełe wu noman pim wu ombu ok Jerusalem konu ok yi ninjing.

² “Kangil konj endi mam mengim ei Jura wumb King mułmba nge tonu om; ei jili pałim? Sin

kenjpin ni eim tonu om konu eġe kanjip konj ei tonu o peng kanpin eim embe ambil tonu kindpin ngumun ei nge onmun,” yi ninjing.

³ King Eros eim ek ei piipi, tungu enim. Nga wumb Jerusalem konu mulnjung wumb ei Eros kin tungu enjing ku.

⁴ Pe King Eros eim kulmaġ kalmin wumb owundu ni Esrel wumb num noman pim wumb ei pei neng kulou tunjung. Tangin, eim wu ombu kii sim. “Gos kindim wu Kraiss konu jili miġ tonu omba?”

⁵ Wumb ei ek yi ninjing, “Beslem konu kembis ni Juriya mei owundu ok wumb oġ ekii se tonu omba piipi nilim wu mon yi miġ puġum ei palim,” ninjing

⁶ ‘Nim Beslem konu kembis, Jura konu owundu wii mon. Nim konu owundu miġ mulnjii. Nimbiġ erang, nim kin wu owundu endi omba wu na nge tilap eġe Esrel wumb eim ekii singii tep ermbe.’ ”

⁷ King Eros eim popuġ sim, ba eim nge wu ombu aġ konu orundung noman pim wu ombu wii tang wangin kin, wu ombu kii sim. “Enim eni tonu oġum konu orundung wu, enim kanjip ei kunum nenj tonu wang kenjing?”

⁸ Pe King Eros ek yi nim, “Enim Beslem konu puk kin kongun dinga er andik, kangil ei kan singii. Kan sik, nga orung ok na nengin kin, na yi ku pup men top ermii,” pa nim.

⁹ King Eros ek nim miġ piik punjung. Pe nga en enim eni tonu oġum konu molk, kanjip kanik kanjip ei, en enim pungii konu kumb se pang

kanik ekii se punjung. Pe kanjip ei pupu, kangi pim ngii eł tonu kun pim.

¹⁰ Wu ombu en enim kanjip ei nga kanik kin wu ombu ka ka piinjing.

¹¹ Pe ngii ełe nirik punjung. Puk kenjing ni kangi ei mam Maria kin mulnjunguł. Pe wu ombu en enim mong gopsing pii polk molk, men tok erik, en enim kon apsik, ond muł tuk ełe muru ka tołum epi ni, dup kiłangin muru ka tołum ei ni, gol ni kangi Jiisas ngunjung.

¹² En enim epin or pinjing konu, or kumb kenjing ni Gos yi nim, “Enim King Eros kin orung punerngii mon! Andłam eipi endi puk kin en enim konu pungii,” nim. Yi neng kin, wu ombu en enim andłam eipi ełe puk, en enim konu ełe orung punjung.

¹³ Pe wu ombu orung punjung. Pangin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Owundu nge enjel opu yi nim, “Nim angkin, kangi ei mam teł sikin Eisip konu sipnjii. Enim orung ongii kunum ei, na ek nimbii. Pe King Eros eim kangi ei to kundmbii ninim,” pa nim.

¹⁴ Pe Josep eim kangi ei kin mam teł epin tuk mii memb si mengpi Eisip konu sipim.

¹⁵ Pe Josep eim ni Eisip konu owundu mułangin kin King Eros eim kapli kułmba.

Oł ekii se tonu omba ei piipi niłim wu ei kin Gos Owundu eim neng, ek ei keimi pałim. Eim ek yi nirim, “Na kangi ei Eisip konu mołum ei na wii tamb tor omba.”

“Kangi Pei To Kundei!” Nipi, King Eros Yi Nim

16 Pe king Eros ei piim ni, eni tonu ołum noman pim wumb ei, na ek ei ekii sinenjing mon, yi peng kin, eim popuł kis sim. Sipi, eim wu kombur kindang puk Beslem konu ni konu orung mandi sim konu ełe puk, kangil kembis kung ngii tał o pum kangil ombu to kundngii nipi kindim. Eim yi piim wu noman pim wu ombu ok ninjing kunum ei kangi endi king mułmba nge tonu om ei, na en enim kii sinj kunum ei piik ninjing.

17 Kumb ok ek ni tor kindilmin wu Jermaiya gupu ełe Gos ek nipi tor kindrim, ek ei keimi tonu om.

18 “Rama konu Beslem konu owundu endi sałim wumb ek tanginmin dinga piinjing. Amb ke owundu nik, ek kaimb er ninim ni piinjing. Resel eim kingam noł piipi ke nim. Wumb eim noman er ka erngii pinerim mon. Nimbił erang, eim nge kingam noł pei mulenjing, wumb to konduk poru ninjing.”

19 Ekii se, King Eros kułang kin, Josep or pepi or kumb kenim ni, Gos Owundu enjel kindang opu eim kin ek yi nim.

20 “Nim kangi ei mam teł sikin, Esrel mei ełe si kind orung pui!” nim. “Wumb kangi to kundngii enjing wumb ei kolk poru ninjing,” pa yi nim.

21 Pe Josep eim kangi ei kin mam teł si mengpi, Esrel wumb mei konu ełe sipim.

22 Ba eim piim ni, wu Arkelos eim arim Eros mułum konu eim King mołum ninjing. Yi nengin kin, Josep eim konu ełe ba gał erim. Pe nga kunum endi eim or kumb er kenim ni, Gos eim kin ek nim. Pe eim Galilii konu orung pum.

²³ Eim pupu konu endi ‘Nasres’ niłmin konu ełe pupu mułum. Oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb ninjing ek ei keimi tonu om ei yi mił, “Eim Nasres konu ełe wu.”

3

Jon Wumb Noł Pendilim Wu, Ei Ek Ni Tor Kindim

(Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

¹ Kunum ełe Jon wumb noł pendilim wu ei opu, eim Juriya wumb konu mei wii sim konu ełe mołpu ek ni tor kindim.

² Eim ek dinga nipi yi nim, “Enim noman ak tungii! Nimbił erang Gos sinim tep er mołum ei enim kin mandi onum.”

³ Jon omba nge, Gos eim ek ni tor kindilim wu Aisaiya gupu ełe ni tor kindrim, ek yi mił nirim, “Mei wumb mulenjing konu ełe wu endi ek dinga nipi wii top mołum. ‘Owundu nge andlam er kun erei! Owundu omba nge piik, enim noman tuk er kun erik mułngii.’”

⁴ Jon eim konduk kindilim kon, ei kung kamil ngenj ełmin kon ei kindpi, kan eim kend ełe tuk si tałpi ei ka ngenj ełim. Eim kuni nołum kuni ei guimbi gulnjambi ni ka piimi muł ombu nopu yi ełim.

⁵ Kunum ełe Jerusalem wumb ni Juriya konu orung orung wumb pei noł Joran konu orung wumb pei ok Jon mułum konu onjung.

⁶ Nga en enim oł kis ombu ni tor kindik erangin ni, noman ak tok erik kin Jon en enim noł Joran ełe noł pendpi ngum.

⁷ Jon eim kenim ni, wumb kolk nga konj on-erngii piik elmin ni Lo ek piik ekii silmin wumb ombu ok noł pimin nik onjung. Ei eim kanpi ek nipi yi nim, “Enim ka wembii nge kingam mił noł noman kis piik enjing, wumb nii enim neng oł ekii se tonu omba ei Gos nge popuł owundu ei tungu pungii nge onmun?”

⁸ Enim noman ak tungii nge, oł kun erik, noman ak tok elmin oł ei mił kun erangin wumb keningii,” pa nim.

⁹ “Enim noman tuk ele yi piinerngii, ‘Eiparam ei sin nge kupenjpin,’ sin noman ak tunermin ei kapli yi ni piinerngii. Gos eim kapli ya kom ku ombu erang, Eiparam nge kingam noł mułngii. Mułangin, Gos enim topu tor kindmba.

¹⁰ Pe nga tui mer ond puł el pałim. Ond pei mong ka tunałmin, ond ombu kolmung tok dup kelngii.

¹¹ Na Jon enim noł mendpił ele noł pendind ei, enim noman ak tangin pendind. Ba Gos kindang wu endi ekii se omba wu, ei eim dinga ei dinga wii, na dinga ei kapli enanim. Na wu kun ka mołal pim kin, eim simb su ei si kindmbii ei kapli enand mon. Nga eim enim wumb kopur Gos Gui Ka ei ngang singii ba wumb kopur Gos kin pii gii ninanmin wumb ei Gos nge popuł kis ei dup ningił ele mułngii.

¹² Pe Gos kindim wu Krai, eim angil ele ambilpi kuni mong wiis kapur ei sik sik tang, wiis tindkan si kindpi wiis kułou tołmun ngii ele nirik kindmba mił yi elim. Nga wiis rais tindkan ei sipi dup ele kindmba, dup kumbułpu nga nopu yi elim dup endi mon. Kunum kunum nopu pałim dup.”

*Jon Jiisas Noł Pendim
(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22)*

¹³ Kunum ɛle Jiisas eim Galilii konu si kindpi, noł Joran konu orundung Jon kin pum. Jiisas Jon angil ɛle noł pimba nge pum.

¹⁴ Ba Jon eim erang kin Jiisas eim noman ak topu pimba nipi erim, “Na nim kin noł pimbii, ba nim nimbił erang na kin on?” a nipi Jon eim Jiisas kin ek yi nipi orung kindim.

¹⁵ Ba Jiisas ek nipi orung kindim, “Mon, pe Gos nge noman ɛle oł kun pałim mił yi na kin enjii ei kapli,” nim. Yi mił neng, Jon eim ek ekii sim.

¹⁶ Jiisas eim noł pepi poru nipi, noł si kindpi sikir tonu om ni ei epin wuł ał pang, Gos nge Gui Ka ei mani om. Sinim kei Kurmuł ninmin ei mił opu Jiisas kin mułum.

¹⁷ Pe ek endi epin konu ɛle tor om ek ei yi nim, “Kangi ei, na kangil mendpił, na eim noman ngond. Na noman ka eim kin pałim,” pa nim.

4

Seisen Ek Nemb Jiisas Oł Ermba Mił Kenmbii Ni Piim

(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)

¹ Kunum ɛle Gos Gui Ka ei Jiisas sipipi wumb mulenjing konu ɛle mułang kin, Seisen eim Jiisas ermba oł ei kenmbii nipi ek nimba pum.

² Jiisas eim kuni nunarpi mułum, kunum ei kunum 40 epin, tinga pei mułum. Moł pang, eim kuni owundu tang piipi mułum.

³ Pe Seisen Jiisas kin ek neng ermba oł ei kenmbii ni piim Seisen yi piipi kin, ei Jiisas mandi tor opu ek nim. “Nim Gos kingam mendpił pim

kin, kapli nim ya kom ku mołum ei ek nen kin bres pengli!”

⁴ Ba Jiisas ek dinga nipi orung kindpi yi nim, Gos ek ka ok nirim mił yi ninim, ‘Bres mendpił ei wumb noman ełe konj ngunermba mon. Ba Gos nirim ek ni tor onum ek ei, wumb noman konj ngonum.’ ”

⁵ Jiisas eim ek yi neng kin, Seisen Jiisas sipipi, Jerusalem men ngii owundu ełe ei tonu mendpił sipim. Sipipi, engndang engim.

⁶ Engang, ek nipi yi nim, “Nim Gos nge kingam pim kin, ełe nim puku sikin mani pan, Gos ek ninim mił, ‘Enjel kindang neng ok, nim enim angil embilangin, nim simb ełe ku ni epi endi nim tunermba,’ ” pa nim.

⁷ Nga Jiisas ek yi nim, “Gos nge ek ka nga ninim, ‘Ninim nge Gos Owundu ermba oł ei kenmbii ni enerii mon!’ ninim,” pa nim.

⁸ Nga Seisen eim Jiisas nga sipipi, komung owundu endi pim konu ełe sipim. Sipipi, konu owundu orung orung pei andan topu, konu ka wii owundu pei wu king tep er mołmun konu ei kenjngil.

⁹ Nga Siesen Jiisas kanpi yi nim, “Pe nim na kin simb ełe ming gopsing pii polkun, na kin men tokun enjii, kapli na nim konu ka wii ni epi ombu pei ngumbii,” nim.

¹⁰ Pe Jiisas ek yi nim, “Nim Seisen po! Gos ek ka ok nirim mił yi ninim, ‘Nim Gos Owundu nge embe ambil tonu kindkin men tokun enjii. Erkin, eim kongun ei mendpił enjii,’ Gos nge ek ka yi ninim,” pa nim.

11 Yi neng kin, Seisen Jiisas si kindpi pum. Pang kin, enjel ok Jiisas paki tunjung.

Galilii Konu Jiisas Kongun Pułngun Mondpu Erim

(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)

12 Jiisas piim ni Jon kan ngii kindinmin ninjing. Nengin piipi, Galilii konu ełe pum.

13 Pupu, Naseres konu si kindpi, Kapaniyam konu ełe pum. Kapaniyam ei noł gopu owundu ełe orundung sim. Nga konu orung Sepulan ni Napsalii konu tał ełe orung sim.

14 Yi mił erang kin, pe ok ek ni tor kindiłmin wu Aisaiya gupu ełe Gos ek nirim ei yi mił nirim,

15 “Sepulan mei konu ni Napsalii mei konu ełe andłam pupu noł gopu owundu ełe pupu orung noł Joran tor punum. Galilii konu ei torung wumb eipi wumb konu.

16 Konu ełe wumb noman tuk ełe emii mił peng molk oł kis erik mulnjung wumb ei tiłang owundu ei kaninmin! Nga wumb noman tuk ei emii tuk molk kulk poru ninjing konu mił mołmun, ba tiłang ei Jiisas enim wumb kin om, ei tiłang erang nimba. Emii konu kułngii nge mołmun, tiłang ei ok orum poru nim!”

17 Kunum ełe Jiisas kongun pułngun mondpu ek ni tor kindpi wumb ngum. Ngopu, yi nim, “Gos epin konu sinim tep enim ei, enim kin mandi poru ninim, kaplı enim oł kis si kindik noman tuk ełe ak tok erngii,” pa nim.

Jiisas Wu Kaplı Kaplı Eim Kin Ekii Singii Nge Wii Tum.

(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

18 Jiisas eim Galilii noł gopu owundu wer ełe pupu endim. Pupu kenim ni, wu angim angim tał, endi Saimon nge embe nga endi Piisa. Nim eim angim Endru teł noł gopu ełe omu kon poł simbił ni er mulnjunguł. Wu tał eł elip omu tołmbuł kongun ei erkił kin ku siłmbił.

19 Pe Jiisas eim wu tał kanpi kin ek yi nim, “Ełip na kin ekii singił nge weł! Wangił, na ełip wumb eipi nengił na kin ekii singii nge nip ngumbii,” pa nim.

20 Kunum ei mendpił omu kon ni epi si kindpił, sikir pukuł, Jiisas pum konu ekii se punjnguł.

21 Nga Jiisas noł wer ełe pupu kenim ni angim tał, endi Jeimis, Sependii kingam, angim Jon teł erinjngił kin omu kon er ka er mulnjung. Mułangin, ei tonu noł kanu eł molk erinjngił Sependii kin er mulnjung. Nga Jiisas eim wu tał wii tum.

22 Pe sikir wu tał erinjngił Sependii si kindił, Jiisas pum konu ekii se punjnguł.

*Jiisas Wu Amb Pei Er Ka Erim
(Luk 6:17-19)*

23 Jiisas eim Galilii konu orung pei endim. Andpi, en enim men ngii konu ełe pei ek ka ni tor kindpi wumb ngopu ek ei Gos sinim tep enim mił nipi ngum. Ngopu kin, eim wumb ngenj ełe ening kanim kanim ening, ei er ka erim.

24 Eim erim oł ei, wumb ek poł to pangin Siriya konu orung orung wumb piik, pe wumb ening kanim kanim pim wumb ni, ngenj kumbii erpi, kinj num wumb, ni keku tum wumb ni, simb angıł mapi erim wumb ni gui kis tuk mułang ni

ening kanim kanim pim wumb ei pei tu wunjung.
Wumb ei pei Jiisas eim er ka erim.

²⁵ Pe wumb tilap owundu punjung wumb ei, Galilii konu ni Dekapolis konu ni, Jerusalem konu ni Juriya konu ni noł Joran orung wumb pei ok Jiisas pum konu ekii se punjung.

5

Jiisas Eim Tonu Komung Ele Ek Yi Nim

¹ Jiisas kenim ni wumb tilap owundu pei ok, eim kin ongii nge onjung. Ok kin, pe eim komung ele tonu pupu mułum. Nga eim nge ekii silmin wumb eim mułum konu kułou tunjung.

² Pe Jiisas eim ek man ek nipi, eim nge ekii silmin wu ombu ngum.

³ “Wumb Gos Gui Ka nge simin nik wii mulnjung wumb, ei ka piyangin. Gos konu ele tep er mołum epi ei eim nge.

⁴ “Wumb eipi oł kis erangin kin wumb ei ke nik mułngii wumb ei ka piingii. Gos wumb ombu kin noman er ka ermba.

⁵ “Wumb en enim embe ambıl tonu kindnanmin wumb, ei ka piingii. Ei en enim Ernjing Gos epi ka pei ngumba nirim mił, ei pei singii.

⁶ “Wumb kombur en enim noman ele kunum kunum ei oł kun ka er mułngii wumb ei, en enim ka piingii. Gos en enim epi pei ngang kaplı ermba.

⁷ “Wumb kombur en enim wumb eipi kin kaimb singii ei ka piingii. Gos en enim kin kaimb simba ku.

- 8 “Wumb noman tuk kun ka simba wumb ei, en enim ka piingii. En enim Gos kapli keningii.
- 9 “Wumb kombur en enim wumb eipi kin noman ende pimba nik kongun dinga enmin wumb, ei ka piingii. Gos wumb ei kin yi nimba. ‘Enim nanim kingam noł,’ pa nimba.
- 10 “Pe wumb en enim Gos nge oł kun erangin, wumb eipi ok en enim kin oł embin tui erngii, ei en enim ka piingii. Gos sinim tep elim konu ei en enim nge konu simba.
- 11 “Pe enim na ek ekii sik erik endangin, wumb eipi enim kin ek ngok, ek kis kanim kanim kend nik ngok, enim kin kis yi enjing kin kapli enim ka piingii.
- 12 Pe enim noman ka seng ka piingii. Enim nge kumep ka singii epi ka wii ei tonu epin salim. Yi mił, wumb Gos nge oł ekii se ermba piik ni tor kindiłmin wu, ombu ok kin yi enjing ku,” pa nim.

Enim Wumb Dup Alam Mił Ni Ep Kusa Mił Mułngii

(Mak 9:50, Luk 14:34-35)

- 13 “Pe sinim mei wumb ei ep kusa mił mułmun. Ei pułe yi mił wumb oł kis elmin wumb ei tonu mani kindik oł kis enerngii mon niłmin. Ba ep kusa singin ei poru nim kin wumb pii gii ei ep kusa singin mił poru ni si kindim. Sinim nimbił oł eramin nga opu singin ermba? Ep kusa ei singin enermba ei wumb si kindiłmin. Si kindangin, wumb kanik, simb eł kambik elmin.

14 “Enim mei wumb eł dup tiłang mił erang mułngii. Nga konu owundu endi tonu komung ełe simba, ei koi enermba mon ku.

15 Pe wumb dup alam katiłmin, ei sipik peł mandring ni eł kindnałmin mon. Dup ei tonu peni ełe mundangin, tiłang erang wumb ngii nirik mułngii wumb ei tiłang erang keningii.

16 Yi mił ku, enim oł kun ka ełmin ei tiłang mił wumb pei andan tangin kanik, enim Ernjing ei epin mołum, ei eim embe ambil tonu kindngii.”

Gos Nge Lo Ek Ei Patim

17 “Na op lo ek ni Gos oł ekii se ermba ombu piik nik ełmin wumb ei to tor kindmba om nik enim yi piinerngii mon. Na op lo ek ni Gos oł ekii se ermba oł wumb pei ek nik enjing ek, ei na pułe nip ka erbii nge ond.

18 Na ek keimi nip enim ngond, tonu epin konu nga ya mani mei konu ei poru nimba kunum ei, mon min ek kembis endi tuk lo ek mon eł aninga endi pimba. Ek ei am punermba mon. Lo ek yi pepi mułang, epi tor opu poru nimba,” pa nim.

19 Pe wu endi eim lo ek eł aninga endi sipipi, ek nipi wumb ngumba wu, ei eim embe tonu Gos epin konu sinim tep enim konu eł kembis wii pimba. Ba wu endi lo ek ekii sipi, nipi wumb ngopu ermba wu, ei eim embe Gos epin konu sinim tep er mołum konu eł Gos eim embe ambil tonu kindmba.

20 Na enim nind, enim lo ek kin oł kun erik erngii ei, wumb lo ek połmun wumb ni lo ek piik ekii siłmin wumb ni ełmin oł ka ei kapli to mani kindnenjing kin kapli enim Gos epin konu tep er mołum konu eł tuk punerngii mon.”

21 “Ok sinim kupenjpın noł sinjing ek ei piik poru ninjing. Enim wumb to kundnerngii mon! Nga wu endi pupu wu endi to kundum kin, wu ei kos ełe ba.

22 Ba na enim kanip nga nind, wu endi eim angim kin ek mił enjngił kin, eim kos ełe ba. Nga wu endi eim angim kin ek kis nimba, ‘Nim wu kis noman pinalim wu!’ ei eim kaunsul owundu mołum konu ba. Nga wu endi mołpu wu endi nim wu wulu mendpił nimba, wu ei dup konu mendpił ba.

23-24 Pe ninim Gos kin kułmał kelnjii nge okun, kułmał kałiłmin konu mandi angkin piinjii ni ninim angnim kin ek endi pałim. Ei piikin kułmał kelnjii epi eł mond si kindkin, pukun angnim kin ek ni kun erkin poru nikin, nga orung okun, Gos kin kułmał kał gunjii.

25 “Pe wu endi nim kin kos ermbe neng, elip andłam eł punguł konu eł nim ekii sikin eim kin noman ende sekin ek ka ni enjii. Yi ninen kin, wu ei nim sipipi ek pii kun ełim wu ngang, nga ek pii kun ełim wu ei ngang, wu ei sipipi opu ond wumb ngang, opu ond wumb eim sipik, kan ngii eł kindngii.

26 Na nim kanip nind, pe nim ku epi ngo pendin, ei kopur pei ngunen kin nim kan ngii sikir tor onenjii mon!”

*Wu Amb Kiłip Tonmun Oł Ei Nge
(Masyu 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18)*

27 “Enim kin ek ei ok tor om enim piik poru ninjing, ‘Nim wu amb eipi nge ningił enenjii mon.’

²⁸ Ba na enim kanip yi nind, wu endi eim amb eipi endi kanpi noman to piimba wu, ei eim oł kis noman ełe erpi poru nim. Wu ei lo ek ei piinerim mon.

²⁹ Nga ninim ningił tunding epi endi kanpi oł kis ermba, erim kin ningił tunding kopis si kindnjii. Ei mił nim oł kis ei si kindnjii. Ninim nge ngenj orung kopur kopis kindnjii ei kaplı. Mon pim kin, nim ngenj ei kopis kindnen kin, nim ngenj pei mer dup konu kis ełe ba.”

³⁰ Nga ninim angıł tunding oł kis endi erim kin, angıł orung kilip to kindnjii. Nimbił erang nim angıł tunding kilip to kindan, ei epi kis ba ninim ngenj orung pei dup konu ba ei epi kis mendpił. Oł yi eran kin nim ngenj pei mer dup konu ełe punermba.”

³¹ “Kumb ok lo ek endi tor orum ek ei yi nirim, ‘Wu endi eim ambim si kindmba wu, ei eim ok pupu kos pipe sipi amb ei ngumba,’ niłmin.

³² Ba na enim kanip nind, wu endi eim ambim si kindmba, ei eim ambim wu eipi kin ningił enermba wu ei lo ek to kindim. Nga wu endi ok ambim si kindim amb ei, nga wu endi simba wu, ei lo ek to kindmba.”

³³ “Ek endi sinim kupenjpin noł sinjing ek ei enim piinjing. Ei yi mił, enim ek keimi endi nik tonu kindik ek dinga nik enjing, ei to kindnergii mon. Ba ek keimi endi ninjing kin, enim ek kun nik Owundu kumb eł ninjing ek ei yi mił erngii.

³⁴ Ba na enim kanip nind, ek keimi endi nik tonu kindik dinga enerngii mon! Enim tonu epin Gos konu sik ek endi nik dinga enerngii. Epin ei Gos eim mołum konu.

³⁵ Nga mani mei eł nik ek endi nik dinga enerngii ei mon. Nimbił erang mei ei mei kembis Gos simb salim konu. Nga Jerusalem konu nik ek endi ni dinga enerngii ei mon! Jerusalem konu ei King Owundu konu salim.

³⁶ Na ek dinga endi kun keimi pinerang kin, eim na peng eł tui topu kolmung erpi si kindmba, pa ninjii mon. Enim peng enjin ei endi kuru erpi wu tukui mił pinermba; nga peng enjin endi ping erpi wu gał mił yi enermba mon ku.

³⁷ Ba enim wu nik mon ni owa ningii ei mendpił. Enim nga ningii, ei Seisen mendpił enim kin nei neng ninmin.”

*Oł Endi Erngii Er Orung Kindnenjii Mon
(Luk 6:29-30)*

³⁸ “Lo ek ei ok tonu om, ek ei kapłi enim oł yi mił erngii, ‘Nim wumb ningił ei si kindkin nin kin wumb nim ningił ei si kindngii ku. Nga nim wumb gupu mong ei si kindkin nin kin, wumb nim gupu mong si kindngii ku!’

³⁹ Ba na enim kanip nind, wumb endi enim tumbii ni ermba wumb, ei enim eim to orung kindnerngii mon. Pe wu endi nim kon taki tum kin, nga ak tan orundung tumba ku.

⁴⁰ Pe wu endi nim kin kos erpi nim kumep sinerim kin, eim nim konduk simbii nim kin, nim torung muł ełim kon ei ouni ngunjii ku.

⁴¹ Pe wumb endi eim nim kin konu mandi eł pambił nim kin, nga nim eim nga konu turii sipnjii.

⁴² Nga wu endi nim epi endi ngui nim kin, nim eim ngunjii. Wu endi nim epi endi ngan, nga

ekii se nim ngumbii nim kin, nim wu ei kin buł ngunenjii,” pa nim.

⁴³ “Enim lo ek ei ok tor om piinjing ek, ei yi mił, ‘Wumb nii endi nim kin mandi mułmba wumb ei noman ngunjii. Nga nim nge opu orung wumb ei nim eim kin kis piikin noman ngunenjii mon!’

⁴⁴ Ba na enim kanip nind, enim opu orung wumb noman ngok, nga opu orung wumb enim tumbii ni ermba wumb ei paki tok Gos kin prei erik, opu orung wumb paki tungii.

⁴⁵ Yi mił enjing kin, enim Gos epin konu ełe mołum ei enim Ernjing mił mułang kin, enim eim kingam noł mił wumb eipi kin andan tangin keningii ei enim. Gos eim eni erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu ełe eni pei topu tiłang enim. Nga Gos eim konu kumb erpi kindang opu wumb kis ka mołmun konu, ełe eim konu kumb kindang onum ku.

⁴⁶ Enim wumb noman ngołmun wumb ei kin noman ngunjing kin enim epi sinerngii mon. Pe wumb ku takis siłmin wumb ei oł yi ełmin ku. Ba enim nga oł kun ka wii pei erngii.

⁴⁷ Nga enim nge engnjing noł kin ek ka nik enim nipe epi ka wii enjing? Pe wumb torung ngenj eipi wumb ei oł yi ełmin ku.

⁴⁸ Yi pałim ei piik en enim oł kun ka wii erik mułngii mił, enim Ernjing Gos tonu epin konu kun ka wii mendpił mołum mił yi mułngii.”

6

Wumb Paki Tungii Oł Ei

¹ “Enim pii kun erngii enim oł ka endi, eramin wumb eipi ei sin keningii nik yi enerngii mon. Pe enim oł yi enjing kin, enim Ernjing Gos tonu epin mołum ei, enim kumep epi ka endi ngunermba.

² “Ninim wumb epi sinerang wii mołmun wumb, ei paki topu epi ngumbii ni piinjii, ei nim wumb eipi kanik wii top ngumbii ni yi enjii ei mon. Ei yi mił, ek kend wumb men ngii nirik ni andłam owundu orung ełe angk prei erik wumb kanik kin, ‘Sin embe ambił tonu kindngii,’ nik ełmin mił yi enerngii. Yi ełmin ei Gos kin epi ka endi sinerngii mon! Na enim kanip nind, wumb ei en enim epi sinjing poru nim, Gos nga epi endi ngunermba mon.

³ Pe ninim wumb epi sinermba wumb ei epi ngumbii ni piinjii, ei yi mił. Nim angil taring orung nimbił oł enjii ei, nim angil tunding orung piinermba mon. Ei pułe yi mił. Nim wumb epi sinermba wumb ei koi erkin epi ngunjii ei wumb kinerngii.

⁴ Yi mił, ninim kongun kaimb sikin enjii mił yi koi er pimba. Nga nim Arnim tonu epin mołum ei nim nge epi koi er pimba, ei eim kanpi nim kin ngopu orung kindmba.”

Prei Ełmin Oł Ei
(Luk 11:2-4)

⁵ “Enim kunum endi prei erngii, ei wumb ek kend tok ełmin mił yi enerngii mon. Ek kend tok ełmin ei andłam eł ni men ngii kumb eł angk prei kinan erik pengin kin wumb en enim keningii ni piik ełmin oł ei nge enerngii. Na ek keimi ni enim

ngond, wumb ombu nge kumep endi ei sinjing poru ninim.

⁶ Pe kunum eġe ninim prei enjii pimba, ei nim pukun ngii nirik pukun, ondu ngokun, koi er prei enjii. Ei ninim Arnim Gos epin konu epi koi eġe moġum ei kaninim. Nga eim epi pei koi er saġim ei kaniġim, eim nim ngumba,” pa nim.

⁷ “Enim prei erngii, ei torung ngenj wumb ek wii pei nik kinan kind paġmin miġ enerngii. Ngenj wumb yi piinmin, ‘Nimbiġ erang sin ek pei nemin, Gos piimba,’ nim piik yi eġmin.

⁸ Enim wumb enmin oġ ei ekii sinerngii. Ernjing Gos enim epi simin ni piimin ei Gos eim piinim. Enim eim kin kii sinerngii kunum ba eim ok piġim.

⁹ Enim prei yi miġ erngii:

‘Sin Erinjpin Gos. Nim tonu epin moġun. Nim embe ambġi tonu mendpiġ kindmin ei ka wii. Gos ninim nge sin tep er moġun dinga sin kin omba.

¹⁰ Ninim nge noman eġe tonu epin ekii sinmin miġ yi ku sin ya mei eġ ekii sinmin.

¹¹ Pe sin kuni kunum kunum eġe kapġi ngon.

¹² Nim sin oġ kis enjpin ei kil ngokun si kindnjii. Ei miġ sin yi ku wumb sin kin oġ kis enjing, ei sin kil ngo si kindmin ku.

¹³ Nim sin kin epi oġ embin tui endi tonu omba kunum, nim sin kin wakin to si kindnenjii mon. Ba wu er kis eġim wu, ei sin kin omba nim sin paki tokun, tep ka er mulii.’

¹⁴ “Piimin. Enim wumb endi enim kin oġ kis ermba ei nik kun enjing kin, enim Ernjing Gos

tonu epin mołum, ei nim oł kis kil ngopu si kindmba ku.

¹⁵ Ba enim wumb eipi oł kis ei nik kun enenjing kin, enim oł kis erngii Gos enim oł kis kil ngopu si kindnermba ku.”

Kuni Mowii Nilmin Oł Ei

¹⁶ “Pe enim kuni nunarik mowii piingii. Nimbił erang Gos eim enim kin noman ka piimba. Wumb ek kend wumb, en enim kumb dinga puk enmin. Nimbił erang wumb enim keningii ei oł yi enjing kin, wumb yi piingii wu ombu kuni mowii pek onjung ni kengii. Na ek keimi nip enim ngond, wumb epi ekii se singii kumep epi ei pe si poru ninmin.

¹⁷ Ba nim kuni mowii piin kin, noł was, kumb ningił eł erkin, kopung peng eł kalkin, yi erkin endnjii.

¹⁸ Yi mił en onjii ei, wumb nim kuni mowii pekin on ni yi kinerngii. Ba Gos eim epin konu mołum ei endeim mendpił eim epi koi er salim, epi ei piilim nga kanilim ku ei kanpi kin nim kumep epi nga ngopu orung kindmba.”

Epi Ka Sik Kułou Tołmun Oł Ei

(Luk 12:33-34)

¹⁹ “Enim epi ka wii kan apirik ya mei ełe kułou tunerngii. Mei ełe tumb jingamb ok epi ombu er kis erngii, nga waning wu opu waning simba ku.

²⁰ Ba enim oł kun ka wii ełmin oł, ei nge Gos eim enim kin ka piimba ei tumb jingamb ni waning erngii wumb ni ei epin konu eł tuk puk er kis monduk enerngii mon! Nga waning wu pupu waning sipi ermba andlam sinalim mon ku.

21 Yi mił erang, en enim noman eł epi ka wii simba konu eł enim nge noman ei ele simba ku.”

Sinim Ngenj Eł Tilang

(Luk 11:34-36)

22 “Ningil ei sinim ngenj ele nge dup alam mił. Pe nim ningil ei ka pim kin, nim noman tuk kun ka sim kin, oł kun ka enjii ku.

23 Ba ninim ningil kis mułum kin, ninim noman tuk ei pei emii owundu pimba. Nimbił erang oł kis ełmin oł ei nim kin pei sepi kin, nim noman tuk ei emii er pałim,” pa Jiisas yi nim.

Wu Endi Kundii Tał Kin Kongun Enermba

(Luk 16:13)

24 “Wu endi eim kongun wu owundu tał kin enermba mon! Nga wu ei owundu tał kin kongun erim kin, eim owundu endi kin ka piipi kin nga endi kin kis piipi ermba. Nga owundu endi kin noman ngopu endi kin noman ngunarpı ermba ei mon. Yi mił sinim noman tał sepin Gos kongun erpin nga ku kongun erpin kunum ende enermin mon!

Epi Pei Noman Peng, Noman Nendii Piinmin

(Luk 12:22-31)

25 “Yi piik na enim kanip nind. Enim konj molk, noman embin to yi piinerei! Nga kuni nipe numun eł yi piinerngii mon. Sinim nge ngenj ele epi nipe telmin? Sinim konj mołmun ei epi owundu ba kuni ei epi owundu mon. Yi ku sin nge ngenj ei epi owundu ba alap ei epi owundu mon.

26 Enim kei kaninmin ei tonu bur ni andinmin: ei kuni emb tilanmin, nga kuni tu wuk, ngii konu

sinałmin. Ba enim Ernjing Gos tonu epin ei kuni ngołum. Enim kei ombu to mani kindik enim wumb mołmun. Gos enim kuni ni alap ngumba ku.

²⁷ Enim mołmun konu tuk eł, wu nii endi eim epi endi noman erang piim kin, eim kunum kinan konj mułmbii ni piimba, ei kapli enanim.

²⁸ “Pe nimbił erang enim ngenj ełe konduk ni ei noman to piinmin? Enim andaring plawa kuk nin ond kuk tonu onum, ei er onum mił nenj ei keningii. Plawa kuk ei kongun dinga enałim, nga konduk ni epi endi enałmin ku.

²⁹ Ba na enim kanip nind, ok king Solomon eim konduk ka wii kindrim, ei ya ond kuk ka wii mił ei kindnerim mon.

³⁰ Keimi, pe kui engimb nin epi ei en enim Gos konduk mił ei ka wii akip ngang kindim. Topuł mer dup kałiłmin konu eł kindang dup numba. Pe nga enim konduk ni epi ei kindnermba ni piinmin min? Nimbił erang Gos epi ei enim kui pei ngunermba nik pii gii ninanmin?

³¹ Ei piik enim noman embin yi piinerngii. ‘Sinim kuni nipe kuni endi numun da, sinim noł nik piinerngii mon. Nipe noł endi numun da ni piinerngii mon. Ei sinim konduk nipe konduk endi kindmin da ni piinerngii mon.’

³² Mon, oł ombu wumb torung ngenj wumb ei, kongun yi enmin. Ba enim nge Ernjing Gos tonu epin mołum ei piıłim. Enim epi ombu nge pei ngang singii ku.

³³ Ba enim oł kun ka pałim mił ka erik, Gos sinim tep er mołum ni piik ekii sik er mułangin kin kapli Gos enim epi eipi ombu ngumba ku.

³⁴ Yi palim ei piik, topuł ermin epi ni noman embin yi piinerngii mon. Topuł wumb endi ei eim ermbii ni piinim epi ei enim. Nga oł embin tui endi topuł tonu omba ei, enim noman to piinerngii mon.”

7

Wumb Eipi Elmin Oł Ei Mok Tok Yi Enenjii Mon! (Luk 6:37-38,41-42)

¹ “Enim wumb kanik ek ngok erik kos piik elmin mił yi ninerngii. Enenjing kin, Gos enim kin kos piinenmba ku.

² Pe enim wumb kin erngii oł ei, Gos enim kin ermba. Nga epi wumb ngołmun mił yi ku Gos enim ngumba.

³ Nimbił erang nim angnim epi moł aninga ningił eł palim ei kankin nin, ba ninim ningił eł ond owundu mił palim? Ei ok si kindkin, ekii se eim nge ningił eł epi moł pimba ei si kindnjii.

⁴ Ond owundu mił ninim ningił palim, ba ninim angnim kankin yi nin? “Engnan, nim ningił eł epi moł palim, ei si kindmbii nin?” Ei pułe yi mił, sinim oł kis enmin oł ei epi moł mił, sinim nge noman tuk eł palim ei si kindinmin.

⁵ Nim ek kend nge wu. Ninim ok ningił eł ond owundu mił si tor kindkin, ningił ka seng, kan kun erkin, nga angnim epi moł ningił eł palim, ei si kindnjii,” pa nim.

⁶ “Enim Gos ek ka epi ka wii mił, ei nge wumb kis owu mił kapli ngunerngii mon! Nga biis ni epi ka wii ei sipik, wumb Gos kin ek buł ngok elmin wumb, ei kung mił ngunerngii mon ku. Mon

peng, wumb kung mił, biis ka wii ei en enim simb eł kamb mani kindik, nga wumb owu mił ok enim kin erik kis erngii ku,” pa nim.

*Wu Endi Prei Kongun Dinga Erim
(Luk 11:9-13)*

⁷ Enim Gos kin prei er ngungii, “Enim Gos kii sik enmin ei epi enim ngumba. Enim epi kuruk endngii, ni keningii. Enim Gos ngii ondu eł to teki teki nengin, aki tumba,” pa nim.

⁸ “Wumb pei Gos kin prei ełmin, ei epi siłmin. Epi sipmin nik kurulumun, ei kanilmin. Nga Gos ngii ondu eł to teki teki nimba wu, ei Gos eim ngii aki tołum ku.

⁹ Pe wu endi kingam aka numbii nimba, eim arim kom ku endi sipi ngumba min? Ei mon.

¹⁰ Nga kingam omu numbii nimba, eim arim ka wembii sipi kingam ngumba min? Ei mon ku.

¹¹ Yi mił, enim wumb kis ei kingenjing noł epi ka noman ka pend kingenjing ngołmun. Pe sinim piimin, Erinjpin Gos tonu epin mołum ei sinim prei erpin kii sipin ninjpin kin kaplı epi ka ei ngumba ku.

¹² “Wumb enim kin oł yi mił erngii nik piinmin oł ei, en enim wumb eipi kin oł yi erngii ku. Ek ei lo ek, nga Gos nge oł ekii se ermba piik niłmin wumb ek ei ende pałim.”

*Konj Mułngii Konu Ondu Kembis Wii Sałim
(Luk 13:24)*

¹³ “Enim epin konu andłam kembis ełe pungii. Nimbił erang andłam puk konu kis dup konu eł pungii andłam ei owundu sałim. Andłam ełe wu amb ombu pei andłam ełe andik mołmun.

14 Ba kunum kunum konj ka muḅngii konu, ei andḅam kembis wii. Nga andḅam puk konu ka eḅ pungii, ei kongun dinga erngii. Erik kin, wu amb endeim endeim ni andḅam ei kan singii,” pa nim.

Ek Ni Tor Kindiḅmin Ek Kend Wumb Ongii, Ei Kan Kun Er Muḅngii

15 “Ek ni tor kindiḅmin ek kend wumb ongii, ei kan kun er muḅngii. Ek kend wumb siipsiip ngenj miḅ ei torung kun ka wii miḅ kindik ongii. Ba noman tukrung ei owu simbii miḅ enim kin onmun. Ok enim pii gii ei to kis erngii nge ongii.

16 Nga enim molk ek ni tor kindiḅmin kend kongun er ongii, ei enim wumb ei nge oḅ kongun erik keningii. Nimbiiḅ erang wumb noḅ wain mong ond angii eḅ gaḅ moḅuḅum ei siḅmin; min wumb ond pik mong sik, engimb min epi gaḅ moḅuḅum ei sik yi eḅmin min? Mon, ei sin kapli enaḅmin.

17 Yi miḅ ku, ond ka mong ka toḅum ku. Nga ond kis ei mong kis toḅum ku.

18 Ond ka ei mong kis tunaḅiḅmin mon ku.

19 Pe nga ond endi mong ka tunaḅim, ei koḅmung tok, sik dup kaḅiḅmin.

20 Ek ei yi miḅ, enim ek ni tor kindiḅmin kend kongun eḅmin wumb ei, enim keningii. Kanik, ek ei puḅe piingii pa nipi ngum.”

21 “Wumb kombur aninga na kin ‘Owundu, Owundu,’ nik, ek dinga nik erngii wumb, Gos sinim tep er moḅum konu eḅ tuk pungii ba wu endi nam Ernān tonu epin moḅum ni piipi, eim noman eḅ ekii sipi endmba wu, ei eim Gos kin Owundu Owundu nimba wu, ei eim Gos kin epin konu tep er moḅum konu eḅ kapli tuk ba.

²² Pe kunum owundu tonu omba kunum, ei wu amb pei yi ningii, ‘Owundu, Owundu! Na nim nge embe eł oł ekii se ermba mił piik niłmin mił ninj ningii. Nim embe eł sin gui kis to si kindinjpin. Nim nge embe eł sin jep oł kanim kanim enjpin,’ pa ningii.

²³ Kunum ełe, na ek nip orung kindip yi mił nimbii, ‘Enim na kinał. Enim oł kis wumb mendpił, na kin tuk onerei!’ nimbii,” pa nim.

Ngii Takilmin Oł Tał Ei
(Luk 6:47-49)

²⁴ “Pe wu endi na nind ek ei piipi, ekii simba wu, ei wu endi yi mił eim noman ka peng, eim ngii tonu kom ku peł takilim.

²⁵ Pe konu kumb topu mani orum, konu pop owundu topu onum, noł owundu topu ełim ei ngii mani pinalim. Nimbił erang, wu eim ngii ei kom ku peł ełe tonu takilim ei dinga pupu ngii eim engim.

²⁶ Wu endi na ek ei piipi, ekii sinerim wu, ei eim yi mił wu ende noman pinalim wu mołum ei mił. Pinerang, eim ngii tonu noł ku kilta takilim.

²⁷ Konu kumb owundu topu, mani orum, konu pop owundu topu orum, noł owundu to orum kunum ei ngii ei eskił tołum. Ei keimi, ngii mani pupu er kis ełim.”

²⁸ Jiisas ek ei nipi poru neng, wumb tiłap owundu ok mulnjung ni, eim ek ei wumb piik mund mong enjing.

²⁹ Nimbił erang, Jiisas eim ek nim ek ei wumb noman peng niłmin lo ek ei nge ninerim. Jiisas

eim wu endi noman dinga, pii gii nik niłmin ek mił yi neng, wumb mund mong enjing.

8

Jiisas Wu Endi Kinj Bombułum Tum Ei Er Ka Erim

(Mak 1:40-45, Luk 5:12-16)

¹ Jiisas eim komung eł si kindpi mani wang, wumb pei eim pum konu ekii sik punjung.

² Pangin, ngenj kinj bombułum tum wu endi opu, Jiisas simb eł ming gopsing pii połpu, kan mani kanpi yi nim, “Owundu, nim na er ka ermbii ni piin kin, kaplı enjii.”

³ Jiisas eim angıl wu ei ambılpi ek yi nim, “Na yi mił ermbii, nim ngenj ka simba.” Neng, wu ei kinj bombułum tum ni poru neng, wii ka mułum.

⁴ Pe Jiisas ek yi nim, “Oł ei, nim pukun wumb endi kankin ninenjii mon. Nim ngenj ei sipkin, Gos kin kułmał kalilim wu mołum konu ełe andan tan, ok Moses nirim oł ei erkił, Gos kin kułmał kilan, wumb nim keningii ni, nim ening pim ei poru nim ni keningii,” pa nim.

Jiisas Opu Ełmin Tep Elim Wu Nge Kongun Wu Endi Er Ka Erim

(Luk 7:1-10)

⁵ Jiisas pupu Kapaniyam konu tor pang, Rom wu endi opu wumb 100 pei tep elim wu, ei opu, kii dinga sipi Jiisas ngum.

⁶ “Owundu, na nge kongun wu ei ening topu, ngenj dinga pinerang, peł ełe ngii konu palim, eim ngenj kumbii owundu ei piipi palim,” pa nim.

7 Neng, Jiisas yi nim, “Na pup, eim er ka ermbii,” pa nim.

8 Ba opu elmin tep elim wu, ei eim yi nim, “Owundu, na wu ka mon. Nim na ngii konu ele onenjii mon! Nim ek wii nen, nam nge kongun wu ka mulmba.

9 Nam yi ku, wu num na tep elim wu ei na tep erang, na nam nge opu wu ombu tep erip, endi ‘Pui!’ nemb, pulum. Nga endi, ‘Ya wei!’ nemb, olmun. Nga nam kongun wu kongun ei ‘Erii!’ nemb, kongun elim,” pa nim.

10 Jiisas wu ei ek piipi puku sipi erim. Erang, ek nipi, wumb eim kin ekii se onjung wumb ei ngum, “Na Esrel wumb konu ele wu endi pii gii wu, yi nge endi kan sinenj mon!

11 Na enim kanip nind, wumb konu eipi wumb orung eni tonu olum konu, ni eni mani punum konu, wumb ei ok, Eiparam ni Aisik ni Jeikop ni kuni pel endi nok mulangin, Gos sinim tep er molum konu ele no mulngii,” pa nim.

12 Ba wumb Gos molpu tep erang tuk molmun Jura wumb, ei topu tor kindpi, emii konu epi endi el kindmba. Ei en enim ke nik, gupu mong kongk, kaimb er mulngii,” pa nim.

13 Pe Jiisas ek nipi opu elmin tep elim wu ei ngopu yi nim, “Ninim pii gii peng eramb ni pui mił yi ermba?” pa nim. Pe konu eni ele Jiisas opu elmin tep elim wu kin ek tengim, kunum el mendpil, eim nge kongun wu ei ening poru neng, ka mulum.

Jiisas Piisa Ambim Nge Mam Er Ka Erim

14 Jiisas pupu, Piisa ngii konu eł nirik pupu kenim ni Piisa ambim nge mam ei ening tang, peł ełe or pim.

15 Pe Jiisas eim angil embłang, ening ni si kindpi pum. Pang, amb ei eim Jiisas kin wumb ngungii kuni nge er kun erpi onguł erpi ngurum.

16 Pe konu pou neng, wumb gui kis mułum wumb pei tu wunjung. Jiisas ek nipi gui kis to kindpi, wumb ening pim wumb, pei er ka erim.

17 Yi mił erang kin, Gos ok ek ni tor kindilim wu Aisaiya gupu ełe ni tor kindrim ek ei keimi pim. Ek ei yi mił nirim,

“Eim sinim nge ening pim pei si kindpi, sinim ening kanim kanim ei eim kin sim.”

*Wu Nii Endi Jiisas Kin Ekii Simbii Ni Pünim
(Luk 9:57-62)*

18 Jiisas kenim ni wumb tilap owundu eim mułum konu orung orung mułangin kanpi mułum. Eim ek yi nim, “Sinim noł gopu orundung pamin!” nim.

19 Pe lo ek kengpi tołum wu endi opu yi nim, “Ek emb tołum wu, nim konu orung orung min konu endi punjii konu, ei na nim kin ekii sip bii,” pa nim.

20 Jiisas ek yi nipi orung kindim, “Owu simbii mei tukpu ełe pałim. Nga kei andinmin ngii angłim. Ba Gos wu kingam ya mani mei ełe kindang, wu ngenj sipi mołum eim nge peng sipi salim konu endi sinalim. Yi mił, wu endi na kin ekii simba wu, ei kongun dinga pałim,” pa nim.

21 Nga eim nge ekii silmin wu endi ek nipi kii sim, “Owundu, na nim kin ekii simbii ba kumb se kapłi na kindan pup, ernan tukpu tumbii min?”

²² Ba Jiisas ek nipi yi nim, “Mon, wumb Gos ek piinanim wumb, kulii mił wumb, ei wumb kulii er kun erngii ba nim na ond konu ekii se oi!” pa nim.

*Jiisas Konu Pop Owundu Tum, Ei Ek Neng, Pop Owundu Ei Poru Nim
(Mak 4:35-41, Luk 8:22-25)*

²³ Jiisas noł kanu ełe tonu pang, eim nge ekii se andilmin wumb ekii sengin onni punjung.

²⁴ Konu pop owundu topu, noł gopu tuk pinin nipi noł kanu tuk opu, noł kanu to ak tumba erim, ba Jiisas eim or pim.

²⁵ Eim nge ekii se andilmin wumb eim to konj kindnjing. Kindik, ek yi ninjing, “Owundu, nim sin paki to! Sin to kundmba enim,” pa ninjing.

²⁶ Jiisas eim ek dinga nipi eim nge ekii se andilmin wu ombu ngum, “Nimbił erang enim tungu enmin? Enim pii gii kembis ninmin.” Pe eim angpi, eim konu pop kin noł ei ek neng, nga ka wii mendpil sim.

²⁷ Jiisas eim nge ekii se andilmin wumb, mund mong erik yi ninjing, “Ei wu kanim eipi endi molum. Eim ek neng kin, konu pop topu, noł pinin ni erim, ei nga eim ek ekii sik enmin,” ni yi ninjing.

*Wu Tał Gui Kis Mułum Ei Jiisas To Kindim
(Mak 5:1-20, Luk 8:26-39)*

²⁸ Jiisas noł gopu orundung tor pupu, Garariin wumb konu ełe pum. Pe gui kis tuk mułum wu tał, eim kin tor onjnguł, ei wumb guimeng eł molkuł onjnguł. Wu tał wu simbii mił. Wumb konu ełe andlam endnalmin mon.

²⁹ Pe wu tał wii dinga tokuł yi ninjingił, “Gos kingam, nim sił kin nimbił oł enjii on? Kunum ei epi poru nimba ei poru ninerang okun sił ngenj kumbii ngunjii nge on min?”

³⁰ Pe kung konu ełe pei orundung ei nok mulnjung.

³¹ Gui kis ombu ek dinga nik yi ninjing, “Nim sin tor kindnjii pim kin, sin kindan kung mołmun konu ełe tuk bin,” pa ninjing.

³² Pe Jiisas ek yi nipi ngum, “Enim pei!” Pe gui kis wu tał si kindik puk, kung pei mulnjung konu tuk pangin, kung ombu pei sikir puk, konu tumbułam noł gopu mołum ełe mani puk, noł nok kolk poru ninjing.

³³ Kung es to mulnjung wumb, oł ei kanik tungu puk, konu owundu wumb mulnjung konu kanik, wumb ei ek yi ninjing. Wu tał gui kis er kindim oł, ei pei nik wumb ngunjung.

³⁴ Wumb konu owundu ełe ek ei piik ok Jiisas kanik yi ninjing, “Sin mei ełe mulenjii; konu eipi pui!” nik ek dinga yi ninjing.

9

Wu Endi Simb Angił Kis Mułum Ei Jiisas Er Ka Erim

(Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

¹ Jiisas eim noł kanu eł nga tonu pupu, noł gopu ełe nga orung pupu eim konu kun tor pum.

² Wumb wu endi ening pim wu ei, tu wunjung. Wu ei eim ngenj kołpu poru neng, embił dinga pinerang, eim peł ełe or pim. Pe Jiisas kenim ni wumb ei kin pii gii ninjing. Kanpi, ening pim wu

kin ek yi nim, “Na nim oł kis ei si kindind,” pa nim.

³ Pe lo ek piilmin wu kombur, en enim noman ełe yi piinjing, ‘Wu ei Gos kin ek ambiltim,’ ni piinjing.

⁴ Jiisas wu kei en enim noman yi piyangin, kanpi yi nim, “Nimbił erang enim noman tuk oł kis yi piinmin?”

⁵ Nipe ek ei oi mił to peng nimbii? Pe na nim oł kis ei kil ngond nimbii ei kaplı min? Nga nim peł ei si mungkin pui yi nimbii ei kaplı min? Ek endi na nim oł kis kil ngond ei nimbii.

⁶ Ba na end ei enim kanik piingii nip end. Na tonu epin si kindip, mei mani op, wu kingam tels ei na noman dinga peng, wumb oł kis ei kil ngop ek nip ya wu embił dinga pinernang ei kanip nind. ‘Nim angkin, ninim peł ond sikin, ninim ngii konu pui!’ nind,” pa nim.

⁷ Jiisas ek yi neng kin, wu ei eim peł sipi, eim ngii konu sipim.

⁸ Nga wu amb ni wumb pei oł ei kanik, mund mong erik, yi piinjing, Gos wu yi nge noman dinga, ni noman ka, wu ei kin ngonum nik, yi erang Gos embe ambil tonu kindnjing.

Jiisas Wu Masyu Wii Tum
(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

⁹ Jiisas andpi pupu kenim ni wu endi mułum ei ku takis silim ngii ełe mułum. Wu ei embe Masyu. Jiisas wu ei kanpi ek yi nim, “Na ond konu oi!” Nipi yi neng, wu ni angpi, Jiisas pum konu ekii se pum.

¹⁰ Jiisas Masyu eim ngii konu eŕe moŕpu kuni num. Wumb pei ku takis siŕmin wumb ni oŕ kis eŕmin ei kin moŕpu kuni ende num. Eim nge ekii siŕmin wu ombu ouni nunjung.

¹¹ Lo ek piŕmin wumb, ei Jiisas wumb kis kin kuni nang kanik, eim nge ekii sik eŕmin wu ombu kanik yi ninjing, “Nimbiŕ erang enim nge ek emb top ngoŕum wu ei wumb kis ni ku takis siŕmin wumb kis ni ombu kin kuni nonum?”

¹² Jiisas eim ek ei piipi yi nim, “Wumb ening tunaŕim wumb ei, ening ngii eŕe punaŕmin mon. Ening paŕim wumb ei mendpiŕ puŕmun.

¹³ Enim puk Gos nge ek ka eŕe kanik piingii, ‘Ka kuŕmaŕ kaŕimmin epi ei na noman pinaŕim. Na noman kaimb siŕmin ei na noman paŕim.’ Na wumb ka mulnjung ei kin, paki tumbii onenj. Ba wumb kis mulnjung ni oŕ kis enjing wumb ei, paki tamb, noman ak tungii nip onj,” pa nim.

Kuni Mowii Paŕmin Oŕ Ei
(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)

¹⁴ Jon wumb noŕ pendŕim wu, ei eim nge ekii sik andiŕmin wumb Jiisas kin ok, ek yi kii sik ninjing. “Nimbiŕ erang sin kin lo ek ekii siŕmin wumb kin kuni mowii eŕmin, ba nim nge wu ombu kuni mowii enaŕmin, ei nimbiŕ erang eŕmin?”

¹⁵ Jiisas ek ekin nipi orung kindpi yi nim, “Pe wu endi eim simba ermba kunum eŕe, eim nge wumb puŕ, eim paki toŕmun wumb kunum eŕe kapŕi amb simba wu ei eim wumb kin kuni no muŕmba kunum ei eim nge wumb kis piik muŕngii min? Ei mon. Ba ekii se amb simba wu ei wumb kis eim konu eipi si pangin, eim nge wumb ei kapŕi kuni mowii piingii,” pa nim.

16 Wu endi eim konduk endi piltan top kis ermba, konduk ele alap konj endi sipi, mui tumba mił mon? Pe wu endi yi erim kin, alap konj ei pepi, konduk topu, kis owundu nga ermba.

17 Jura wumb kung meme ngenj kulk, noł wain tuk kindiłmin. Ei kung meme ngenj konj ele noł wain konj kindiłmin, epi tał ka mułangił. Nga noł wain ok nge ei kung meme ngenj ok nge ele kindiłmin. Nga noł wain konj ei sipik, kung meme ngenj ok nge ele kindiłmin ei noł tok nipi noł wain tor pang, kung ngenj kis mołulum ku. Yi mił na ek konj ei Jura lo ek ok nge ei kin ende punermba.”

Wu Num Endi Ambłam Er Konj Sipi Kindang Nga Amb Ambłim. Eim Konduk Ambłim Amb Ei Er Ka Erim Ku

(Mak 5:21-43, Luk 8:40-56)

18 Jiisas eim ek ei nipi mułang, Jura wu num endi opu, eim simb ele ming gopsing pii połpu ek yi nim, “Na ambłam pe mendpił koltum, nim okun, eim ngenj ele embłan, nga konj mułmba,” pa nim.

19 Pe Jiisas wu ei kin pum. Pang, eim nge ekii sik andiłmin wu ombu ni punjung.

20 Puk, amb endi mułum amb, ei eim kunum kunum eim miyem ei o pupu minj mułang, kung ngii engki nga tał o purum. Amb ei eim opu, Jiisas buł morung ele eim opu Jiisas konduk embiłim.

21 Eim nge noman ele yi piipi om. “Na pup, Jiisas konduk minjin tamb, na ening ei kaplı wii simba, ka mułmbii,” ni piim.

22 Ba Jiisas eim piipi ak topu kanpi yi nim, “Ambił, nim na kin pii gii nin, ele nim ei ka seng,

wii mulnjii,” pa nim. Pe kunum ele mendpił, amb ei ka mułum.

²³ Jiisas opu, Jura wu num ngii ele opu kenim ni mingal pop tok golang nik wumb ke dinga wii nik mulnjung.

²⁴ Jiisas opu ek dinga nipi yi nim, “Enim kunerei! Ambil ei kulerim ba or palim,” pa nim. Neng, wumb eim kanik tokul enjing.

²⁵ Pe wumb to anda kind poru nik, Jiisas eim nirik pupu, ambil ei angil ambilpi, er konj sim.

²⁶ Jiisas yi erim, ek ei wumb konu orung orung pei nik pangin, wumb pei piinjing.

Jiisas Wu Tal Ningil Tumbun Mułum, Er Ka Erpi, Endi Ek Tinerim Ei Er Ka Erim Ku.

²⁷ Jiisas konu ele si kindpi, andlam ele andpi pang, ningil tumbun mułum wu tal okul wii dinga tokul yi ninjngil, “Nim Deipis kingam, nim sil kin kaimb sinjii.”

²⁸ Pe Jiisas eim ngii ele nirik pang, wu tal eim ekii sikil onjngul. Wangil, Jiisas ek yi nim, “Elip pii gii na kin piinjngil na ol ei ermbii.” Wu tal yi ninjngil, “Owundu, keimi sil pii gii ninmbil.”

²⁹ Pe Jiisas eim wu tal ningil ele ambilpi yi nim, “Elip pii gii pim mil, kapli ol yi ku ermba,” pa nim.

³⁰ Wu tal ningil ka mułang, Jiisas ek dinga nipi wu tal ngum. Ngopu yi nim, “Na elip kin ol ei, wumb endi kangil ek ninereł mon!” pa nim.

³¹ Ba wu tal el elip anda pukul, wumb konu orung orung pei Jiisas kongun erim ol ei kankil nikil punjngul.

³² Andlam ele bil ni erangil, nga wumb wu endi gui kis tuk mulang, eim ek tingnerim wu ei Jiisas kin tu wunjung.

³³ Pe Jiisas eim gui kis ei to kindpi yi erang, gupu ek tingnerim wu ni ek tangpi erim. Yi erang, wumb pei mund mong enjing yi ninjing. “Ok Esrel konu ol yi endi tonu onerim, sin kinerpin,” pa yi ninjing.

³⁴ Ba lo ek ekii silmin wumb yi ninjing, “Gui kis nge wu num eim kin molpu, eim kin noman dinga ngopu, eim gui tor kindnim,” nik yi ninjing. (Ei ek keimi mon, Jiisas ek keimi ninim.)

Jiisas Wu Amb Kaimb Sim

³⁵ Jiisas konu owundu ni konu orung orung pei andpi, wumb men ngii ele nirik pupu, Gos ek ka nipi wumb ngopu, Gos sinim tep er mulum mił nipi ngopu, wumb ngenj ele ening kanim kanim pim, ei er ka erpi yi erim.

³⁶ Jiisas eim wumb tilap owundu ei kanpi kaimb sim. Nimbil erang wumb noman embin piik kin, wu endi paki tumba nge kuruk endnjing yi er mulnjung. Ei kung siipsiip tep elim wu mulakim mił, yi er mulnjung.

³⁷ Jiisas ol ei kanpi, ek nipi eim nge ekii sik andilmin wu ombu ngum. “Kuni wiis pol topu pei molum, ba tengingii kongun wumb mon palim. Ei yi mił, wumb Gos ek ka piingii wumb ei pei molmun ba ek ni tor kindik wumb ei ngungii wumb mon palim.

³⁸ Yi piik kin enim kongun ei nge arim kin prei erangin, eim kongun wu kombur kindmba,” pa nim.

10

Jiisas Nge Ek Se Andilmin Wu Ombu Engki Nga Tał

(Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)

¹ Jiisas eim nge ekii sik andilmin wu engki nga tał, wii tang wangin, noman dinga nipi wu ombu ngum. Noman ei ni ngopu gui kis to kindik, ening ni ngenj ele oł kanim kanim ermba ei to kindngii nge nipi ngum.

² Eim nge ek ka endngii nge engki nga tał, wu ombu embe yi mił: kumna Saimon embe endi Piisa, eim angim Endru, nga Jeims ei eim Sependii kingam ni eim angim Jon.

³ Pilip ni Barsolomyu ni Tomas ni Masyu ku takis ok silim wu, ni Jeims arim Sariyas.

⁴ Saimon Selos ni Juras wu ei Eskerios, eim Jiisas opu orung wumb onjung konu Jiisas mołum ei nipi andan tum wu.

Jiisas Ek Nipi Eim Ek Se Endngii Wu Ombu Ngum

(Mak 6:7-13, Luk 9:1-6)

⁵ Jiisas eim nge wu engki nga tał, ek dinga nipi kindang punjung. Jiisas ek yi nim, “Enim wumb konu eipi punerngii, nga Sameriya konu owundu ele tuk punerngii mon!

⁶ Enim puk Esrel wumb, kung siipsiip mił am punjung ele pungii,” pa nim.

⁷ Enim puk, wumb kanik, ek yi ningii: ‘Gos sinim tep er mołum kunum ei pei mandi omba enim,’ ningii.

⁸ Enim puk, wumb ening pimba ei er ka erik, wumb kułngii, ei er konj sik, wumb gui kis

mulmba ei tor kindik, wumb ngenj kinj bum-bulum tonum wumb, ei erangin ka mulngii. Pe enim epi ei sinjing, ei epi endi ngok enjing. Yi mił nga wumb kin oł yi erngii, epi endi sinerngii mon,” pa nim.

⁹ Enim ku gol ni, ku silpa ni, ku kapa ni ombu endi pendik epi ombu sipnerngii mon,” nim.

¹⁰ Kon andłam pungii kon ni, konduk ni nim su ni dolu ni epi ei endi sipnerngii mon. Wu kongun elim wu, ei kuni ngangin nołum, mił yi enim nungii.

¹¹ Enim puk konu kembis min owundu endi tor pungii, ei wumb kan kun erngii. Konu endi tor pangin wumb konu, ełe oł kun er mulngii. Ei enim wumb ei kin molk, puk, nga enim konu ei si kindik pungii.

¹² Pe enim wumb ngii endi ełe nirik punjung kin, wumb ngii puł wumb ei ek yi ningii, ‘Enim noman emin pengli!’

¹³ Wumb ngii ełe tuk pangin, ek ka nik enjing kin, “Enim nge noman emin ei wumb ombu kin ba. Ba wumb en enim ngii konu ełe, ‘Enim nirik wei!’ a ninarik enjing kin, enim noman emin ei wumb ei kin noman emin ei ngunerngii.

¹⁴ Nga wumb nii endi enim nge ek piinarik min enim tuk sinarik kin kapli enim ngii konu ełe si kindik kunum ełe konu eipi pungii kunum ei enim simb ełe kulman si kindngii.

¹⁵ Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se Gos kunum owundu kos owundu piimba kunum, ełe wumb mok tumba kunum ei Gos Sorom konu ni Gomora konu ełe eim kaimb simba. Ba nga konu eipi ełe wumb ei enim kin, ‘Weiyo,’ nik enenjing

kin, Gos konu eġe wumb kaimb sinermba mon,”
Jiisas yi nim.

Oġ Embin Tui Kanim Kanim Tonu Omba
(Mak 13:9-13, Luk 21:12-17)

¹⁶ “Piingii! Na enim kung siipsiip miġ tuk owu simbii wumb miġ mulnjung konu kindind. Ei piik enim ka wembii noman ka peng oġ ei nge ekii singii. Nga kei Pulmu noman emin seng eġmin oġ ei nge ekii singii.

¹⁷ Pe enim kan kun er muġngii! Wumb enim ambiiġ gii nik, kos ngii sipik, en enim men ngii eġe enim kepġi tok yi erngii.

¹⁸ Erik, na nge ek ni na to mani kindngii nge, enim sipik king ni kumb eġe sipik gapman nik erngii. Ei nimbiġ erang enim ek nik en enim kin wumb tilap eipi ngok yi enjing konu eġe.

¹⁹ Nga wumb enim kos eġe tonu tu wangin, enim yi piingii. ‘Sinim nimbiġ ermin? Sinim nipe ek nimin?’ ni piik muġngii. Kunum eġe mendpiġ, Gos enim ningii ek ei nipi enim ngumbii,” pa nim.

²⁰ Enim nge ek ninerngii, ba enim Ernjing Gos nge Gui Ka ei enim kin moġum ei ek nipi tor kindmba.

²¹ “Nga wu endi eim angim kos eġe tonu si pang to kundngii. Yi ku arim eim kingam kos eġe tonu si pang to kundngii. Nga kangii en enim, ernjing, menjing noġ kin opu orung erik to kundngii ku.

²² Wumb pei enim kin noman kis piingii. Ei nimbiġ erang na nge embe ei enim kin pimba, ba wu endi eim ambiiġ gii nipi na kin pii gii dinga pupu muġum kin, ekii se kunum poru nimba kunum, wu ei Gos eim sipi orung simba, ei wu eim nge.

²³ Pe nga wumb enim kin oġ embin tui kis enjing kin, enim konu ei si kindik, tungu puk, konu owundu endi eipi pungii. Na enim kanip nind, enim kongun endi Esrel wumb konu owundu eġe kapġi poru nininang, kapġi na wu kingam tonu epin konu eġe si kindip, mani mei ei sikir tor ombii,” Jiisas yi nim.

²⁴ “Pe nga men kangġi ei ek emb topu eim ngonum wu, ei to mani kindimba miġ mon? Nga kongun kunum kunum wii minj elim wu, ei eim nge wu owundu to mani kindimba miġ mon?”

²⁵ Pe men kangġi ei moġpu, ek emb topu ngumba wu ei miġ kapġi, nga kongun wu ei eim wu owundu miġ muġmba ei kapġi. Ngii ei arim embe Biyelsipul ei ek kend wu pim kin, wumb en enim ngii ende wumb embe kis mendpiġ singii. Ei yi miġ, wumb na Biyelsipul nik embe singii.”

*Gos Owundu Kin Mund Mong Kuġmun
(Luk 12:2-7)*

²⁶ “Pe wumb enim tungii ei mund mong en-
erngii. Epi pei koi er saġim, ei Gos nga peni eġe tor
kindimba. Epi pei kum top paġim ei ekii se wumb
keningii.

²⁷ Ek na enim ya emii peng nind ek, ei enim
tinga eni kin nik wumb ngungii. Nga en enim
kom eġe ek piinjing ek, ei ngii eġe tonu puk, ek nik
wumb ngungii.

²⁸ Wumb nii endi enim ngenj eġe to kundngii,
ei gaġ piinerngii. Ba ei enim noman tuk ei to
kundnerngii mon. Ba enim Gos eim kin gaġ kulk
muġngii. Nimbiġ erang Gos eim kapġi ngenj kin

noman tuk kin ouni topu kondpu, dup konu ɛle kindmba.

²⁹ Wumb kei Winu kembis taɫ ku kundii ei nge endeim nga siɫmin. Ba enim Ernjing Gos kei endeim endi boi nipi, mani mei ɛle ba, ei eim piinim.

³⁰⁻³¹ Yi piik kin, enim noman embin to piin-erngii mon! Enim kei Winu kembis ku ngok sinmin ei to mani kindinmin. Yi peng kin, Gos sin tep ka er muɫmba. Enim peng enjin Gos eim gerpi, kanpi si kindpi moɫum.”

Jiisas Embe Ni Tor Kindngii Oɫ Ei
(Luk 12:8-9)

³² “Wu endi na embe ɛle nipi wumb pei ningiɫ ɛle nimba wu, ei eim embe na Ernan Gos ningiɫ ɛle nimbii.

³³ Ba wu endi na embe ei, wumb ningiɫ ɛle koi erpi ni tor kindnerim kin, wu ei eim na Ernan Gos ningiɫ ɛle eim embe tonu epin konu ɛle ni tor kindnermbii mon ku.”

Jiisas Eim Om, Ei Opu Erngii Si Tonu Kindim
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ “Enim piik, na op mei ɛle opu enmin ei to mani kindip noman emin ngumbii nge onj, ni piinerngii mon! Ba na wumb mok top noman kanim eipi eipi ngumbii nge onj.

³⁵ Na onj ei opu erngii nge onj, wu endi eim arim kin opu orung erang, eim ambɫam ei eim mam kin opu erang, nga amb ei eim wam nge mam opu orung erngii nge onj. Ei yi miɫ wumb kombur na kin pii gii ninerngii. Nga wumb kombur na kin pii gii ninmin.

³⁶ Wu endi eim na kin pii gii nimba wu, ei kin ngii ende wumb ei en enim eim kin opu, orung erik muḅngii ku.

³⁷ “Wumb en enim ernjing, menjing noḅ noman ngok, enmin oḅ ei, ba na kin noman ngunanmin. Wumb ei na nge wumb puḅ mon. Nga wumb en enim kingenjing, embilenjing noman ngonmun, oḅ ei ba na kin noman ngonanmin. Wumb ei na wumb puḅ miḅ mulerngii mon!

³⁸ Wu endi eim ond peri ei ko wupu na kin ekii sinerim kin, wu ei na wu puḅ miḅ kapḅ pinermba mon.

³⁹ Wu endi eim nam noman konj kan simbii ni piipi endmba wu, ei eim noman konj ei am ba. Wu endi na kin piipi, eim nge noman konj si kindmba wu, ei eim noman konj nga orung simba,” pa nim.

*Wu Endi Kumep Ka Simba
(Mak 9:41)*

⁴⁰ “Wu nii endi enim eim ngii eḅ nirik sim kin, eim na eim ngii eḅ nirik sim ku. Wu nii endi na eim ngii eḅ nirik sim kin wu endi ei Gos na kindang onj, ei eim ngii eḅ nirik simba ku.

⁴¹ Wu nii endi oḅ ekii se ermba piipi niḅim wu, ei paki topu eim ngii konu sipipi erim kin, eim oḅ ekii se ermba piipi niḅim wu nge kumep ka simba miḅ yi ku simba. Pe wu nii endi eim kinang, wu kun ka endi wang, eim sipipi, kuni ngopu eḅim wu, ei eim wu kun ka, ei eim kumep ka eim ngumba.

⁴² Pe wu nii endi eim wumb ei kanpi, eim noḅ jii ni kuḅpu tu wupu, nam nge ekii sik andiḅmin wu ombu ngopu ermba, wu ei na ek keimi nip enim

ngond. Wu ei kumep simba, epi ei am punermba mon,” pa nim.

11

*Jon Eim Nge “Kongun Wu Kombur Jiisas Mułum Konu Kindim
(Luk 7:18-35)*

¹ Jiisas eim nge ekii sik andilmin wu engki nga tał wu, ombu ek nipi kongun ełe kindpi, eim konu ełe si kindpi, konu eipi pupu, wumb ek emb topu, ek ka ni tor kindpi erim.

² Jon wumb noł pendilim wu, ei eim kan ngii pepi mołpu piim ni, Gos kindang wu Kraiss kongun yi erpi, oł yi erpi enim nengin piipi, eim nge ekii sik andilmin wu kindang, Jiisas mołum konu punjung.

³ Puk, Jiisas kin kii sik yi ninjing, “Nim Gos kindim wu Kraiss ei nim on, min sin wu endi eipi kui er mołmun?”

⁴ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Enim Jon mołum konu puk, enim epi kanik piik enmin mił, ei nik Jon ningii,” pa nim.

⁵ “Ningil tumbun mołum ei nga ka seng kaninmin. Simb kis mułum ei nga kun kamb andinmin. Ngenj kinj bumbulum tum wumb ei, nga ngenj ka salim. Kom ngum wumb ei nga ek piinmin. Wumb kolk, ei nga tonu konj onjung. Nga wumb epi sinerim kaimb mulnjung wumb, ei ok Gos ek ka piinmin.

⁶ Pe wu nii endi eim pii gii ei na kin dinga pim kin, wu ei eim ka piyangli!” pa nim.

⁷ Jon wumb noł pendpi ngolum wu, ei nge ekii se andilmin wu si kindik orung pangin, Jiisas

eim Jon nge ek ei nipi wumb ngum. “Kumb ok enim wumb mulenjing konu punjung, ei epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi gumei mił mołpu kin konu pop tang ek eipi eipi nipi enim wu, ei enim keningii nge punenjing mon.

⁸ Enim epi nipe keningii punjung? Enim puk, wu endi eim konduk mon kanim kanim kindpi mułum, ei keningii nge punenjing mon. Wumb konduk mon ka kanim kanim kindiłmin, ei king gii ełe mołumun wumb,” pa nim.

⁹ Ba enim nimbil erang punjung? Oł ekii se tonu omba piik niłmin wu, ei keningii nge punjung. Ba oł ekii se tonu omba piik niłmin wu kombur tonu ok wu ombu, eim to mani kindpi poru nim, eim wu owundu mołum.

¹⁰ Wu ei mendpil Gos nge ek ka ełe ek yi nim,

‘Piini! Na ek se andiłim wu endi kindamb pupu, na ek ni tor kindmba Wu ei eim kumb se ba. Pupu, Jiisas nim nge andlam er ka ermba.’

¹¹ Jiisas yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Jon wumb noł pendpi ngołum wu, ei oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb tonu onjung wumb, ei pei kamb mani kindim. Ba Jon eim wu endi Gos sinim tep er mołum konu ełe wu num mił mon. Ba wu wii endi Gos ek ka ni tor kindmba wu ei, Jon to mani kindmba. Nimbil erang Jon eim Gos ek ka aninga kopur piim, ba pe sinim Jiisas kin pii gii ninmin wumb, ei Gos ek ka ei pei piik sinmin.

¹² Jon wumb noł pendilim wu tonu orum kunum ei, wang wang pe kunum ełe sinim mołmun. Pe wumb kis Gos sinim tep er mołum ek ei kin ek buł ambilk ninjing. Pe wumb num ni wumb dinga

wii ei wumb eipi kin Gos sin tep er mołum ei, sinergii mon nik, mani kindik si kindngii enmin.

¹³ Gos nge oł ekii se tonu omba piik niłmin wumb ok nik, Moses lo ek om nin, pe Jon tonu om kunum ei ek ombu pei Gos sinim tep er mołum ek ei kin ninjing.

¹⁴ Pe enim ek ei pii gii ninjing kin piingii. Jon eim Elainja mił oł ekii se tonu omba piipi niłim wu ei omba nge om.

¹⁵ Wu nii endi kom simba wu, ei kom se piyangli!

¹⁶ “Pe wumb kunum ełe mołmun wumb ei, na epi nipe mił su simbii? Wumb ei yi mił, kangil tuk konu endi molk, ek dinga nik kangil kombur ngok yi ninjing.

¹⁷ ‘Sin gising topun enmin, ba enim golang ninanmin. Sin golang kaimb er ninmin, ba enim ek ninanmin mon!

¹⁸ Jon om kunum ei eim noł ni kuni nunerim. Yi erang kin, wumb yi ninjing, ‘Gui kis eim kin mołum,’ pa ninjing.

¹⁹ Pe na Gos kingam tonu epin si kindpi, mani mei ełe opu wumb ngenj kulpu ei, enim wumb yi ninmin. ‘Wu ei kuni pei nopus, noł wain pei nopus ełim wu,’ nik yi ninmin. ‘Eim wumb puł ei ku takis sik, nga oł kis kanim kanim ełmin wumb ei nge wu puł mołum,’ pa niłmin. Sił epi pei enjpił ei enim pei ka piinenjing mon. Ba Gos nge noman ka ei pep onum. Pe ei sinim kanpin, Gos noman ei keimi ni piimin.”

*Konu Owundu Kombur Wumb Noman Ak Tok
Pii Gii Ninanmin
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Konu owundu kombur Jiisas eim jep oļ pei ok erim konu, eļe wumb noman ak tunenjing. Yi erangin kin, kunum eļe Jiisas wumb ek ngum.

²¹ Ngopu ek yi nim, “Enim Korasin konu wumb ni Besaira konu wumb, kaimb piind,” pa nim. “Pe wu endi Sairon konu ni Taiya konu, wu endi jep oļ yi na end miļ ermba ei enim ok enim Sairon ni Taiya ni wumb ei kon alap kis miļ sik, dup sik eļe kunum kunum molk, noman ak tunjung.

²² Ba na enim kanip nind, Sairon kin Taiya konu oļ embin tui tonu om miļ enim kin onermba. Enim kin oļ embin tui kis wii owundu tonu opu pimba,” pa nim.

²³ “Pe enim Kapaniyam konu wumb, enim si tonu epin konu simba ni piinmin? Ei mon. Enim dup konu mendpiļ pungii. Pe wu endi Sorom konu jep oļ na enim kin end oļ ei, Sorom konu eļe wumb oļ yi eļangin kin wumb ei en enim piram muļangin ku.

²⁴ Ba na enim kanip nind, “Sorom konu wumb Gos to kondpu kis erim miļ yi enim konu wumb onermba. Ba enim konu eļe moļmun wumb ei kin, Gos kunum Owundu tonu omba memb ei oļ embin tui owundu kis ei tonu omba,” pa nim.

Enim Na Kin Ok Kor Ka Muļngii

(Luk 10:21-22)

²⁵ Kunum eļe Jiisas eim ek yi miļ nim, “Arnan, nim tonu epin konu kin mani mei konu ei kin, nim wu num owundu moļun. Na nim kin noman ka piind. Nimbiļ erang ninim nge epi ombu ek keimi wumb noman ka piik eļmin wumb, ei kin koi erpin pendin. Nga ninim nge epi ombu ek keimi, ei mendpiļ kangil kembis andan ton.

²⁶ Keimi, Arnan nim nge noman ei yi mił pałim ei en.

²⁷ “Na Arnan eim epi pei na angil ęle kindpi ngum. Wumb endi eim kingam ei pii poł tunanmin mon. Arim eim mendpił kingam piinim. Wumb endi Arim ei pii poł tunanmin mon, kingam eim mendpił arim piinim. Wumb pei kingam noman ęle ei arim mołum nipi andan topu wumb ngum kin, wumb eim arim ei pii poł tungii,” pa yi nim.

²⁸ “Wu nii endi epi embin ko wumba kis erim kin, na kin wang eim kor ngamb, kor mułmba.

²⁹ Pe oł embin tui na pindang ęle pałim ei, enim sik enim pindang ęle ko wungii. Ko wuk, na ek ekii sik piingii. Nimbił erang na wumb kin oł ka ęle erip, nam embe to mani kindił. Pe enim nge noman tuk ęle kan sik kor ka mułngii,” pa nim.

³⁰ Oł embin tui ei enim pindang ęle pendind, ei ka wii. Epi na enim ngopu, singii pa nimbi, ei embin owundu enałim mon.”

12

Ek Ei Kor Kunum Kongun Enerngii Mon (Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)

¹ Ekii se kor kunum endi, Jiisas kuni wiis pin tuk ęle endim. Eim nge ekii sik andiłmin wu ombu kuni tum. Pe tuk andik, kuni wiis mong ei tangk nunjung.

² Wumb lo ek piłmin wumb, ek nik Jiisas ngunjung, “Nim nge ekii sik andiłmin wumb ombu oł ei kor kunum enmin ei mon ninjing.”

³ Jiisas ek nipi yi nim, “Enim Deipis ek poł ei ger piinjing min? Na nind, ei eim kin eim wu ombu ei kuni tum kunum, ei nimbil oł enjing?”

⁴ Molk kin, Gos men ngii owundu ełe nirik punjung. Puk, bres Gos ngii ełe salim ei wumb eipi mon nilmin. Gos kin kulmał kałimmin wumb ei minj nungii nilmin.

⁵ Enim ek ei lo mon ełe pim, ei ger kinenjing min? Pe kulmał kałimmin wumb ei Gos men ngii owundu ełe kongun elmin. Kor kunum mon nik elmin oł ei elmin, ba ek endi ninalmin.

⁶ Pe na enim kanip nind, noman dinga ei ya salim ei men ngii salim epi ei to mani kindim.

⁷ Ba enim na nind ek ei piingii, ‘Na kulmał kałimmin oł ei na noman pinałim. Na noman kun ka salim wumb ei noman enim.’ Enim wumb oł endi enjing wumb ei oł embin tui enerngii mon.

⁸ Na Gos kingam tonu epin si kindip mani mei ełe op, mei kingam mił tałip moł ei, na kor kunum puł wu Owundu moł. Wumb nipe oł endi kor kunum erngii, ei na dinga ełe wumb oł yi mił erngii,” pa nim.

Kor Owundu Kunum Jiisas Wu Endi Angil Kis Mułum Ei Er Ka Erim

(Mak 3:1-6, Luk 6:6-11)

⁹ Jiisas konu ełe si kindpi, men ngii ełe tuk pum.

¹⁰ Wu endi mułum wu, ei eim angil ełe epi endi sinalim. Angil kulii erim. Pe wu kombur Jiisas kos er ngonmun nik, Jiisas kii dinga sinjing. “Pe sinim kor kunum ening pałim wumb ei er ka ermin min?”

¹¹ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim mołmun konu, wu endi kung siipsiip es tołum ei

kor kunum kung siipsiip endi konu tukpu endi mani pupu pimba ei, kor kunum si tonu sinermba min?

¹² Nga wumb endi eim kung siipsiip ei to mani kindiim yi mił pe sinim lo ek ełe kapli nipin kin sin kor kunum ełe wumb kapli paki tumun.

¹³ Pe eim ek nipi wu ei ngopu yi nim, “Nim angil tun kindii!” Neng, tun kindim. Yi erang, wu ei eim angil ei ka mułum. Wu eipi endi ka mułum mił yi mułum.

¹⁴ Jiisas kor kunum oł ei erang kanik puk kin, wumb en enim ek nik piik Jiisas to kundngii nge ek ninjing.

Jiisas Eim Gos Nge Kongun Wu Mendpił

¹⁵ Ba Jiisas eim ninjing ek ei piipi, konu ełe si kindpi pang, wumb tilap pei eim kin ekii se pangin, eim wumb ening ombu er ka erim.

¹⁶ Jiisas ek dinga nipi wumb ngopu yi nim, “Enim ek nik tor kindnerii mon!” pa nim.

¹⁷ Gos ok oł ekii se ermba oł piipi niłim wu Aisaiya ek ni tor kindpi yi nirim. Ekii se oł yi tonu omba nirim, ek ei pe keimi pałim. Ek ei yi mił,

¹⁸ “Wu ei na eim kongun ermba nip to mundunj wu. Na eim ka piip, nam noman eim kin salim. Nam nge Gui Ka ei eim ngamb, eim na kos dinga ek kun nipi, torung wumb tilap eipi ngumba.

¹⁹ Pe eim wumb ek ngopu ek dinga nipi enermba. Wumb eim andłam ełe angpi wii topu yi erang, eim ek piinerngii.

²⁰ Gumei endi ek nimba er pimba, ei eim to engin tunermba. Dup alam kan endi, dup kembis nopu

pinba, ei eim to kumundpu poru ninermba. Ei yi mił wumb nii endi en enim pii gii dinga pinermba wumb ei, eim to tor kindnermba. Eim kongun ermba ei Gos eim kunum owundu tonu omba kunum ełe, na ek ka ei erang kin oł kun minj erpi pang poru nimba.

²¹ Pe wumb torung tiłap eipi wumb eim kin pii gii nik, eim kui er mułngii.”

(Gumei kin dup kan ninmin ei yi mił; wumb Gos ek ka ei piipin oł ermin mił nenj ni piik mułngii wumb ei, Jiisas eim mani opu kongun erang wumb oł ka wii mendpił erik mułngii nip piipi, oł ekii se ermba nipi piilim wu Aisaiya ek yi pułum.)

Wumb Ek Yi Ninjing, Jiisas Biyelsipul Kin Kongun Enim Ninjing

(Mak 3:20-30, Luk 11:14-23)

²² Kunum ełe, wumb wu endi tunjung wu ei gui kis tuk mułum. Wu ei ningił tumbun mułang, gupu ełe ek tengnerim ku. Jiisas eim wu ei er ka erim. Erang, gupu ek nipi kin, ningił kanpi erim.

²³ Wumb tiłap pei molk kanik puku sik yi ninjing, “Wu ei Gos kindim wu Kraiss min mon?” Wumb en enim noman ełe yi piinjing.

²⁴ Ba lo ek piilmin wumb ek ei piik yi ninjing, “Dinga ełe enim ei gui kis nge tep elim owundu Biyelsipul nge dinga ełe enim,” pa ninjing.

²⁵ Ba Jiisas eim wumb noman ełe piipi, ek nipi yi nim, “Pe king tep erim konu endeim ełe wumb, en enim opu erngii ei, en enim konu ka dinga sinermba. Pe wumb konu ende wumb, min ngii

ende wumb orung orung puk, opu erngii ei, en enim ngii konu ni konu ka sinermba.

²⁶ Pe Seisen nge wumb en enim eipi eipi bin ni, erngii dinga ermba min?

²⁷ Biyelsipul na paki tang na gui kis tor kindinj, ba wumb nii enim ekii sik andilmin wumb paki tang, gui kis to kindinmin? Pe en enim kos piilmin wu mił molk kapli enim ek kanim kanim ei nik kun erang,

²⁸ ba Gos nge dinga ele na gui kis top kindinj kin, enim piingii. Gos sinim tep er molum ei, sinim kin mandi onum ni piingii,” pa nim.

²⁹ “Nimbił erang, na pup, wu num Seisen nge wumb waning erbii ni piind, ba ok na pup, wu num Seisen eim simb angil kan ngo pendip, ekii se na eim nge wumb ei waning simbii.

³⁰ “Wu endi na wu puł mon, ei na kin opu ermba wu. Pe wu endi na kin kung siipsiip es tunermba wu, ei eim kung siipsiip topu eipi eipi kindilim.

³¹ Yi mił palim ei piip na enim nip ngond. Gos eim wumb ek kis nik enmin ei, kapli ol kis kil ngumba, ba wumb endi Gui Ka kin ek buł ngok erngii, ei Gos wumb ol kis ei kil ngunermba mon.

³² Na Gos kingam tonu epin si kindip mani op, mei kangil mił muls ei wu endi ek kis nipi, na ngumba, ei Gos kapli kil ngumba. Ba wu endi Gui Ka kin ek kis nimba wu ei, Gos eim kapli kil ngunermba mon.”

*Ond Kis Ei Mong Kis Tolum Ek Ekin Endi
(Luk 6:43-45)*

³³ “Pe ond ka pimba ei, ond mong ka tumba. Nga ond kis pimba ei, mong kis tumba ku. Wumb ond ei kanik kin, ond mong ka min kis ei kan poł tołmun.

³⁴ Enim lo ek ekii siłmin wumb wembii kis Seisen nge kingam noł, enim ek ka er ningii mił nenj? Enim wumb kis enim noman tuk ełe noman kanim kanim pałim mił, ek yi gupu ełe ni tor kindinmin.

³⁵ Wumb kun ka endi eim noman tuk ełe oł kun ka kanim kanim pei pałim mił ei oł kun ka ei pei ni tor kindiłim. Nga wu kis endi eim noman tuk ełe oł kis kanim kanim pei pałim mił ei oł kis ei pei ni tor kindiłim.

³⁶ “Ba na enim kanip nind, wumb en enim ek wii mił nik ełmin oł kanim kanim ombu, ekii se Gos wu amb mok tumba kunum, ei wumb pei nipi ek ninjing ek ei, Gos kin ek orung kindngii.

³⁷ Wumb ninim ka ninjii ełe Gos nim, wu ka nimba. Pe nga ek kis nin kin, en kin Gos nim, wu kis nimba. Ei ninim oł erkin ek nikin enjii mił ku, Gos nim kanpi nimba,” pa nim.

*Wumb Kombur Jep Oł Eran Kenmin Yi Ninjing
(Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)*

³⁸ Pe kunum ełe, wu num lo piłmin ni lo ek ekii siłmin wu, kombur kin ok, ek yi ninjing. “Ek emb to ngołun wu, sin nim jep oł endi eran kenmin ni onmun,” pa ninjing.

³⁹ Ba eim ek dinga nipi yi nim, “Wu amb kunum ełe oł kis er andiłmin wumb, ei na jep ei erang kenmin niłmin ei, ek ni tor kindiłim wu Jona oł ei andan top ngoł.

⁴⁰ Kumb ok Gos ek ni tor kindilim wu Jona eim omu owundu kirim ele tuk pupu pim. Ei eim kunum tekliki epin, tinga ouni pep mułum. Yi mił ku, na Gos nge kingam tonu epin konu si kindpi mani mei ele wu kingam mił telim, ei eim mei ele kunum tekliki epin, tinga ouni yi pimba,” pa nim.

⁴¹ Ekii se Gos wumb mok tumba kunum ei, wumb Ninipa konu owundu wumb tonu ok wumb pe mołmun wumb angk ei enim oł kis kanim ei ni tor kindngii. Ei nimbił erang, wumb ei wu Jona Gos ek nipi ngum, ei noman ak tunjung. Pe ya epi endi mołum ei wu Jona to mani kindpi, owundu mendpił mołum,” pa nim. Ei Jiisas eim piipi nim, wumb endi mon, eim mendpił, ba enim wumb eim pii gii ninanmin.

⁴² Gos wumb mok tumba kunum ei, kuin owundu konu orundung eipi mołum ei, opu wumb ya ele mołmun wumb ei oł kanim kanim enjing ei nipi tor kindpi ngumba. Nimbił erang kuin owundu embe Siipa konu mei orundung mołpu omba. Ei opu King Solomon nge noman ka peng ek ka nipi tor kindim, ei piimba nge om. Ba epi endi ya ele mołum ei eim King Solomon noman ei to mani kindpi, eim wu num owundu mendpił mołum.” (Ei Jiisas eim ermba oł ei piipi nim.)

*Gui Kis Mułum Ei Nga Orung Om
(Luk 11:24-26)*

⁴³ “Pe gui kis ei wu endi si kindpi pułum ei pupu konu kep endi mułmbii ni pułum. Pepi mułmbii ni pułum ba konu endi sinałim.

⁴⁴ Eim yi piilim, ‘Na ok muls ngii ele nga orung bii,’ nipi opu kanilim ni ngii was erik, brum er ka er sinjing.

⁴⁵ Seng, kanpi pupu gui kis angil orung nga tal pei kanpi neng onjung, ba gui ombu ol kis wii enjing. Pe ok ngii ele nirik puk ngii ele muljung ok, wu ol kis aninga er mulum, ba pe am er kis mendpil pup mulum. Ol ei nge, wu amb kis pe molmun kunum, yi ku tonu omba.”

*Jiisas Mam Ni Jiisas Nge Angim Nol
(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Jiisas ek nipi wumb ngopu mulang, Jiisas eim mam ni angim nol ok ngii andaring engnjing. Eim kin ek nimin nik ok muljung.

⁴⁷ Pe wu endi kanpi opu ek nipi yi nim, “Nim manim ni angnim nol ok nim kin ek nimin nik ok molmun,” pa nim.

⁴⁸ Ba Jiisas wu ei kin ek nipi orung kindpi yi nim, “Na minan ei nii? Nga na nge engnan nol ombu nii?”

⁴⁹ Pe eim nge ekii sik elmin wu amb ombu kin angil tul ngopu ek yi nim, “Enim kinei! Wu amb ombu na nge engnan nol ni minan nol mil molmun,” pa nim.

⁵⁰ “Wu endi na Ernan Gos noman palim mil ekii singii wumb, ei na minan ni, na engnan nga, na ainan nol mulngii,” pa nipi wumb ngum.

13

*Wu Endi Kuni Er Sipi Kuni Mong Wiis Emb Kindim
(Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)*

¹ Pe akip kunum eġe Jiisas ngii eġe si kindpi, pupu noġ gopu wer eġe muġpu, ek nipi wumb ngum.

² Wumb pei Jiisas eim muġum konu eġe ok mulnjung. Muġangin, pe Jiisas eim noġ kanu endi eġe tonu pupu muġum. Wumb noġ wer eġe muġangin kin eim wumb kin ek nipi ngum.

³ Jiisas eim ek nim ek ei pei ek ekin topu nipi wumb ngum. Ngopu yi nim, “Enim piinmin! Wu endi kuni mong wiis emb kindim. (Ei yi miġ wu endi kongun er sepi kinapi mong emb kindinmin oġ ei miġ yi kindim.)

⁴ Pe kuni wiis emb kindpi pang, kombur pu andġam eġe mani pang, kei ok sik nunjung.

⁵ Kuni wiis mong kombur pupu, mei aninga pim, ku pei mandring muġum konu eġe mani pum. Kuni ei sikir tonu om. Ei nimbil erang, mei aninga tonu peġ eġe pim. Mei pei sepi mani punerim mon.

⁶ Ba konu eni dinga tang, kuni wiis mong ei dumbuġ mani punenim. Tonu ku peġ eġe pim, ei kuġii erpi pei kuġum.

⁷ Pe kuni mong wiis emb kombur pupu mei sim konu pum. Ei tonu omba erim ba eri ei tonu opu kuni mong wiis to mani kindim.

⁸ Kuni mong wiis kopur pupu, mei ka sim eġe mani pum. Ei tonu opu ka erpi, mong pei tum. Kombur mong 100 to muġum, kombur mong 60 to muġum, kombur mong 30 to muġum.”

⁹ Jiisas ek ei nipi poru nipi yi nim, “Wumb endi kom pimba wumb ei, ek ei piyangli!”

*Jiisas Ek Ekin Totum Oġ Ei
(Mak 4:10-12, Luk 8:9-10)*

10 Jiisas eim nge ek se andilmin wumb ombu ok yi ninjing, “Nimbił erang nim ek ekin to nikin wumb ngon?”

11 Eim ek nipi orung kindim, “Gos enim epin konu tep er mołum konu, ei ek koi er pim, ei nipi enim ngum, ba wumb ombu mon,” pa nim.

12 Pe wu endi eim epi sepi mołum kin, Gos eim kin epi nga ngumba. Wu endi eim epi sinerang mołum kin, nga eim nge epi kembis endi simba, epi ei am ba.

13 Na ek ekin nind ek ei pułe yi palim, ‘Ningil ełe epi kaninmin ba epi kinanmin. En enim kom ełe ek piinmin, ba mendpił piik kun enanmin mon.’

14 Wumb oł yi enmin ei, ok ek ni tor kindilim wu Aisaiya ninim ek ei keimi palim. Ei wumb ekii se oł yi ernгии ni piipi nirim mił keimi palim. Nirim ek yi nirim.

‘Enim piinmin ba pułe piinanmin. Enim keningii ba epi endi kinerngii.

15 Enim noman ełe pirek neng, ek piinanmin. Enim kom ełe ek piingii, kis enim. Nimbił erang en enim ningil kumbuł gii ninmin. Yi erik epi kinanmin. Kom ełe er piik tuk sinanmin. En enim noman ełe ek pułe pii poł tunanmin. Tunarik, na kin onan Gos yi ninim. Wangin kin, na en enim er ka ermbii.’

16 “Ba enim ka piingii ei enim ningil epi kanik, kom ełe ek piik yi enmin.

17 Enim piingii! Na ek keimi nip enim ngond, kumb ok Gos nge oł ekii se tonu omba, ei piik nilmin wu ni, kombur wu oł kun ka ełmin ombu en enim noman ka ka piik, enim pe kanik enmin ei kenmin ni mulk ba kinenjing mon. Nga enim

piinmin ek ei piimin ni, ka piik mulk ba piinenjing.”

Kuni Emb Ek Ekin Tum Ek Ei Pule Jiisas Nipi Tor Kindim

(Mak 4:13-20, Luk 8:11-15)

¹⁸ “Wu endi kuni emb pani pin kindim, ei ek ekin ei nge pule yi palim ei enim piingii,” pa nim.

¹⁹ Wumb pei Gos tonu epin mołpu sinim tep enim ele ek ei kuni mił, tał pendnim ei pir sinanmin. Ei yi mił kuni mong wiis emb ei mani andlam ele pang, kei sik nunjung.

²⁰ Nga kuni mong wiis emb pupu, mei ku mułum ele mani pum ei yi mił, wumb Gos ek piik, ka piik sikir sinmin.

²¹ Pe kuni wiis ei dumbuł mani punanim. Ei yi mił, wumb kombur Gos ek to mani kindik wu ei kin oł kis erangin, wu ei eim pii gii sikir kis mołum ei, nge pule yi palim.

²² Kuni mong wiis emb kombur pupu, ond kan dumbuł mułum ele mani pum. Ei pule yi mił, wumb endi Gos ek ei piim ba mei ele oł embin tui eim kin tonu opu, Gos ek ka ei to mani kindim. (Ei yi mił eim Gos nge kongun enerim.)

²³ Ba kuni mong wiis emb ei pupu, mei ka ele mani pum ei yi mił, wumb Gos piik, ekii sik, kongun yi erangin kin kuni mong 100 min, 60 min, 30 yi top mułum.” (Ei yi mił wumb Gos piik, nga kongun erangin, wumb konj nga tuk ok Gos piinmin mił, ek yi nim.)

Ek Ekin Ei Aka Pin Engimb Kis Endi Tonu Om

24 Jiisas eim ek ekin endi nipi ngopu yi nim, “Gos sinim tep er kanpi mołum mił yi, wu endi eim kuni emb sipi kindim.

25 Ba epin konu emii peng opu, orung wu endi opu, kuni mong wiis pim konu engimb kis mong pim, ei kindpi pum.

26 Ekii se kuni mong wiis ei tonu opu, mong tumbii ni erang, engimb kis endi tonu opu pim.

27 Pe kongun wumb puk en enim nge wu Owundu mołum konu kanik, yi ninjing, ‘Wu Owundu, sin piipin nim kuni mong wiis ka wii ei aka pin kindin ni, piinjpin ni, engimb kis endi tonu opu mołum,’ pa ninjing. ‘Ei nimbił erang enim?’ a ninjing.

28 Eim ek yi nim, ‘Opu orung wumb endi opu erim.’ Neng, kongun wumb eim kanik yi ninjing. ‘Sin pupun, engimb kis ei pirpin, tor kindmin min?’

29 Ba wu owundu ei ek nipi yi nim, ‘Enim engimb kis ei er tor kindmin ni erngii ei, enim kuni mong wiis ei ouni er tor kindngii mon!’ pa nim.

30 ‘Pe enim epi tał ouni kan wiik tangin tonu onkuł, pengił, ekii se kuni poł tumba kunum, ei engimb kis ei eipi or tok, kuni mong wiis ei sipik, nanim kuni ngii ełe kindngii, ba engimb kis ei or tok dup ełe kindngii,’ pa nim.

*Ek Ekin Ei Maser Mong Kin Yiis Tel Ek Pol
(Mak 4:30-32, Luk 13:18-19)*

31 Jiisas eim ek ekin endi eipi nipi ngum. Ei yi mił nipi, “Gos tonu epin konu sinim tep enim mił

yi eim kuni mong endi embe maser mong,” pa nilmin.

³² Kuni ei wu endi eim sipipi, eim aka pin ele telim. Maser nilmin kuni ei mong kembis wii, kuni wii emb ombu kuni mong wiis mił kapli mon. Ba ekii se, kuni ei tonu opu, ond mił mendpił peng kei ok ond ele ambilk molk, ngii takik elmin.”

Kuni Yiis Ek Ekin Endi Nipi Ngum

(Luk 13:20-21)

³³ Nga eim ek endi ekin topu nipi ngopu yi nim, “Epin konu tep er mołum, ei yi mił kuni yiis ei amb endi sipi kin, ming endi sipi, noł kin erang, plawa owupu tonu ołum. Ei yi mił, wumb Gos ek ka ei piik wumb, pei ok Jiisas kin ekii sinmin.”

Jiisas Ek Ekin Kunum Kunum Top Nirim

(Mak 4:33-34)

³⁴ Jiisas eim ek ekin ombu ni tor kindpi wumb pei ngum. Ek ombu pei eim nipi tor kindim ei, Jiisas eim er endeim ni tor kindnerim mon; ek pei ek ekin ni tor kindim.

³⁵ Na ek ni tor kindinj ei yi, ok oł ekii se tonu omba, epi ei piipi nirim ek ei keimi, tonu om wu eim ek yi nirim.

“Na ek ekin top nip wumb en enim ngumbii. Nga nam ek koi er pirim ek ei nip tor kindip ngumbii ei kumb ok Gos mei eririm ek ei nip ngumbii,” pa nim.

Engimb Kis Ek Ekin Ei Pule Nipi Tor Kindim

³⁶ Pe eim wumb si kindpi ngii konu pum. Nga ekii se eim nge ekii sik elmin wu ok, eim kin kii

sinjing, “Nim engimb kis endi ek ekin, ei puḷe ni peni eḷe kindii!” pa ninjing.

³⁷ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi kuni mong wiis ka emb kindim wu, ei wu kingam.

³⁸ Aka pin ei puḷe, mei orung orung pei. Nga kuni emb ei, Gos sinim tep enim konu eḷe pei moḷmun. Nga engimb kis ei yi paḷim; Seisen nge wumb, ei engimb kis miḷ moḷmun.

³⁹ Sinim nge opu orung wu ei, Seisen eim moḷpu, eim engimb kis emb miḷ ei kindim. Ekii se kunum poru nimba ei, kuni ngungii kunum ei yi miḷ ku, muḷ, mei poru nimba kunum ei, Gos enjel kuni ei kuḷou tungii.

⁴⁰ Engimb kis ei kuḷou tok, dup kelnjing ei, yi miḷ ku ekii se ya mei eḷe poru nimba kunum ei yi pimba.

⁴¹ Gos kindim wu kingam pupu, enjel kindang ok, wumb endi oḷ kis erik oḷ kanim kanim yi erangin kin, wumb pii gii to kis eḷim ei sik, epi kanim kanim endi pii gii to kis eḷmin ei, Gos tep eḷim wumb ei kin tep to mulerngii mon.

⁴² Pe wumb ombu, pei olkup to dup eḷe kindngii. Dup eḷe en enim ke nik, anmbiḷ kongk, er muḷngii.

⁴³ Kunum eḷe, wu amb kun ka muḷngii wumb ei, ngenj eḷe eni miḷ tiḷang erang, en enim nge ernjing tep ermba konu tukrung muḷngii. Wumb endi eim kom pim kin ek ei piyengli!”

Ek Ekin Ei Wu Endi Ku Kum Mei Eḷe Kan Sim

⁴⁴ “Gos sinim tep er moḷum ei miḷ; wu endi ku kum mei eḷe peng kan sim. Ku kum ei kan sipi nga aka pin eḷe nga koi erim. Nga wu ei eim ka

ka piipi pupu, eim epi wumb kanim kanim pei wumb ngopu ku minj sim. Eim nge ku ei sipi mei ele nga top erpi sirim.”

⁴⁵ “Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; wu endi epi top erpi, nga wumb ngopu ku sipi, eim biis ni epi mon ka wii pałim ei nge kurnum.

⁴⁶ Pe eim kenim ni biis ka wii endi kanpi eim epi sipipi wumb eipi kin ku sipipi biis ka wii ei top erpi sim.”

⁴⁷ Pe nga endi yi ku, Gos sinim tep er mołum konu ei yi mił; omu kon ei oł tok noł gopu, ele mani kindik, omu kanim kanim sik tor silmin.

⁴⁸ Pe omu kon ei piki tang sik, noł wer ele tor tu wułmun. Tu wuk, omu ka mił ombu apir sik, ming endi ele kindik, kis mił ombu kułou tok sipik si kindilmin.

⁴⁹ Ekii se muł mei poru nimba kunum, ei yi mił ermba. Enjel ok wumb kis tuk wumb ka mułngii konu tuk mułngii, to sipi tor kindngii,” pa nim.

⁵⁰ Pe wumb ombu pei sipi, dup konu ele kindan- gin, ke nik, en enim gupu anmbił ni gupu mong ei kongk, kunum kunum dup peł ele minj mułngii.”

Wu Endi Epi Ka Wii Nge Konj Simba

⁵¹ “Jiisas eim ek nipi kii sipi yi nim, “Enim ek ombu pei piik poru ninmin?” Pe eim ek nipi ngopu yi ni dinga nim. Wumb eim kanik, yi ninjing.

⁵² “Gos sinim tep elim ek ei piik poru nik elmin wumb kin, ngii ele ngii arim mił molk. Pe eim top ngii endi ele epi pei konj min oknge ei pei sipi top simba. Ei yi mił, Gos ek oknge nim nga ek konj ei pei Jiisas ni tor kindim.”

*Nasares Konu Wumb Jiisas Nim Ek Piinenjing
(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)*

⁵³ Pe Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi, eim konu ele si kindpi pum.

⁵⁴ Nga eim si kindpi pupu, eim nge mei ele pum. Pupu, eim Gos ek nipi wumb ngopu, erang wumb Gos ngii ele molk, piik puku sik yi ninjing. “Wu ei noman dinga ni, jep ol enim, ei eim konu jili orung pupu sim?”

⁵⁵ Wu ei eim wu kamnda nge kingam. Mam Maria ei eim nge mam. Eim nge angim Jeims ni Josep ni Saimon ni Juras wu ombu eim angim nol molmun.

⁵⁶ Pe nga eim nge aim nol pei sinim kin molmun ba wu ei ek jili orung pu sim?”

⁵⁷ Wumb ek yi nik kin en enim noman kis piinjing. Ba Jiisas eim ek nipi yi nim, “Ek ni tor kindilim wu eim konu orung orung eipi wumb eim kaimb sik, noman kulk elmin, ba eim ngii konu ni eim nge konu ele wumb, ol yi enalmin mon,” pa nim.

⁵⁸ Pe nga eim jep ol pei konu ele enerim mon. Nimbil erang wumb eim kin pii gii ninenjing.

14

*Jon Wumb Nol Pendilim Wu Ei Kutum
(Mak 6:14-29, Luk 9:7-9)*

¹ Kunum ele, King Eros wu owundu, eim Galilii konu tep molum wu, ei eim Jiisas ek ei piim.

² Eim ek nipi eim nge kongun wu ombu ngopu yi nim, “Wu ei Jon wumb nol pendpi ngozum wu ei, tukpu ele angpi tonu om ele dinga ei eim kin kongun er molum.”

³ Ei yi mił, King Eros ni wu ei Jon ambil gii nipi sipi kan ngum. Erosiyas Pilip nge ambim, ei eim kamim ba eim King Eros bii nipi kin King Eros kin pum. Pang, Jon, “Mon!” pa nim, ele nge King Eros Jon kan ngii ele kindim.

⁴ Kumb ok, Jon eim King Eros kanpi yi nim, “Nim amb ei sin, ei kapli enanim,” pa nim.

⁵ Nga King Eros eim Jon to kundmbii nim; ba eim wumb pei kin mund mong kułum. Ei nimbil erang, wumb pei Jon ek ni tor kindilim wu mołum ni yi piinjing.

⁶ Kunum ele wu kombur King Eros kin kułou tunjung. Tok, mam eim mengim kunum ei piik er mulnjung. Kunum ele Erosiyas eim nge ambłam ei tuk golang nipi, non er endim. Endim ei, King Eros eim kan ka kenim.

⁷ Kanpi, eim ek dinga nipi ambil ei ngopu yi nim, “Nim epi endi simbii ninjii ei, na nim kapli ngumbii,” pa nim.

⁸ Ambil ei nge eim mam ei nim ek mił piipi yi nim, “Nim wu Jon wumb noł pendilim wu, ei peng ming endi kindkin tu, nam ngui!” pa nim.

⁹ Ambil ei ek yi neng kin, King Eros eim noman embin to piim, ba ok eim ek dinga nipi ngum ei piim. Pe nga eim wu kombur eim kin kuni ende nok mulnjung, ei piinjing ku. Yi peng piipi kin, “Yi na epi ei ngei!” pa nim.

¹⁰ Eim wu kombur kindang puk, Jon kan ngii pim konu, pang, “Kołmung er tu wei!” pa nim.

¹¹ Wumb puk, Jon peng embil ei ming ele tu wuk kindik, ambil ei ngangin kin ambil ei sipipi eim mam ngum.

¹² Ba Jon nge ekii silmin wumb ei ok, Jon ngenj sipik, tukpu tok pendik. Ekii se puk, Jiisas kanik, yi ninjing.

*Jiisas Wumb 5,000 Pei Kuni Ngum
(Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Jon 6:1-14)*

¹³ Jiisas eim Jon ek ei piipi, konu e le si kindpi nol kanu sipi, konu eipi wumb mulenjing konu eipi e le pum. Eim endeim mendpil pum. Ba wumb konu owundu orung orung pei piik, eim pum konu ekii se punjung.

¹⁴ Ekii se Jiisas eim tor pupu kenim ni wumb tilap owundu pei ok mulnjung. Eim wumb ombu noman ka ngopu, ening pim wumb ei er ka erpi yi erim.

¹⁵ Konu pou neng, Jiisas nge ekii silmin wumb ok eim kanik yi ninjing, "Sinim ya konu e le wumb endi mandi mulamin; nim wumb ei kindan orung puk, kuni kan sik, nok erngii," pa ninjing.

¹⁶ Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, "Nimbil erang wumb pei orung pungii? En enim wumb ei kuni ngungii," pa yi nim.

¹⁷ Jiisas eim nge ekii silmin wumb eim kanik yi ninjing, "Sin kuni endi pei sinaim. Bres angil orung kin, omu tal mendpil salim," pa ninjing.

¹⁸ Jiisas eim ek nipi, "Kuni ombu ya na mol konu tu wei!" nim.

¹⁹ Eim ek nipi, "Wumb pei mani e le mulei!" pa neng, mulnjung. Mulangin, eim bres angil orung sipi, omu tal sipi, tonu kanpi, Gos kin ek ka nipi, bres engin topu, eim nge ekii silmin wu ngang, sipik wu amb ombu ngunjung.

²⁰ Wumb kuni ei nok pangin orung pei mułum ei, kon engki nga tał to piki tunjung.

²¹ Wu kuni nunjung ei 5,000, ba amb kangıl ei pei gerik kun enenjing mon.

*Jiisas Tonu Noł Peł Ełe Pum
(Mak 6:45-52, Jon 6:15-21)*

²² Pe Jiisas eim nge ekii silmin wumb ei kanpi yi nim, “Kumb se enim noł kanu ełe tonu puk, noł orundung pei! Nam wumb ei ‘Pei!’ nıp kindip, ombii,” pa nim.

²³ Jiisas eim wumb ei pei nipi kindpi, eim mendpił tonu komung ełe tonu pupu, prei erim. Konu pou neng, eim mendpił tonu komung ełe mułum.

²⁴ Noł kanu ei pupu, tuk noł miim ełe mandi pang, konu pop owundu topu yi erim. Ei noł kanu kumb ełe om. Opu, noł kanu to ak tumba erim.

²⁵ Konu tengmba mandi erim, ba aninga kopur emii mił pim konu kenjing ni eim noł gopu peł ełe tonu opu, eim ekii silmin wu mulnjung konu mandi om.

²⁶ Wu ombu molk kenjing ni wu endi noł peł ełe wang mił, wu ombu mund mong kulk, mon gui endi onum, ninjing. Nik, mund mong erik, wii dinga wii tunjung.

²⁷ Pe Jiisas sikir tor opu yi nim, “Enim mund mong enerei! Ei na, na mendpił ond. Enim puku sinerei, mon!” pa nim.

²⁸ Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Owundu, ei nim mendpił on kin, na nen noł peł ełe op, nim molun konu ombii,” pa nim.

29 “Oi!” a nipi Jiisas ek yi nim. Pe Piisa eim noł kanu ei si kindpi, noł peł ele pupu, Jiisas mułum konu bii ni pum.

30 Ba eim konu pop owundu tang, eim mund mong erim. Erpi, noł ele si mani simbii ni erim. Erpi, eim wii dinga topu yi nim, “Owundu, nim na paki to!” nim.

31 Jiisas eim sikir opu, angil mani kindpi, Piisa ambil tonu sim. Sipi yi nim, “Nim pii gii dinga pinalim. Nim nimbil erang nim na kin pii gii ninan?” pa nim.

32 Pe wu tał noł kanu ele tonu pangil, konu pop owundu tum ni poru nim.

33 Noł kanu ele muljung wu ombu, en enim Jiisas kin men tok erik Gos embe ambil tonu kindik, “Nim Gos kingam keimi mołun,” pa ninjing.

Genesares Konu Jiisas Ening Pim Wumb Pei Er Ka Erim
(Mak 6:53-56)

34 Galilii noł gopu ei orundung puk si kindik, Genesares konu orung tor punjung.

35 Wumb konu ele wumb, Jiisas piik poł tok yi elmin. Erik, “Wumb ening pim wumb tu wei!” pa nik kindnjing.

36 Wumb en enim ek dinga nik yi ninjing, “Wumb ening pim wumb ei, ok nim konduk embilngii,” pa yi nengin, ening pim wumb ei ok Jiisas kon ele embilangin, ening pim wumb pei ka muljung.

15

Gos Nge Lo Ek Ei Sinim Kupenjing Ek, Ei To Mani Kindnim
(Mak 7:1-13)

¹ Kunum eġe, lo ek piġmin wumb kombur ni lo ek emb toġmun wumb kombur ni Jerusalem konu si kindik, Jiisas muġum konu tor onjung. Ok yi ninjing.

² “Nimbiġ erang nim nge ekii siġmin wumb ei sinim ok kupenjpın noġ, ‘Erei!’, nik oġ ei enarik, kuni nungii kunum ei, angii was enanmin,” pa ninjing.

³ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nimbiġ erang en enim nge eġmin oġ ei ekii sinmin. Sik, Gos nge lo ek ei si kindinmin min?”

⁴ Gos ek yi nim, ‘Nim arnim manim ningii ek ekii sik erngii,’ pa nim. ‘Pe wu endi arim mam kin ek kis nipi ngopu erim kin, eim to kundngii,’ pa nim.

⁵ Ba en enim yi niġmin, ‘Wu endi eim epi pei saliiim wu, ei eim arim mam paki tumba,’ ba ei eim ek yi nimba, ‘Na epi ei Gos ngumbii nipi poru ninj,’ pa yi niġmin.

⁶ Ernjing, menjing ei er ka erngii miġ mon nik, en enim eġmin oġ ei erik, Gos nge ek to mani kindik, en enim eġmin oġ ei ambiġ tonu kindiġmin.

⁷ Enim ek kend nge wu ombu, Aisaiya Gos ek ni tor kindiiim wu enim kin ek keimi kun yi nirim.

⁸ Eim ek yi nim,
‘Wumb tiġap ombu en enim gupu eġe na embe ambiġ tonu siġmin. Nga en enim nge noman ei na kin am turii saliiim.

⁹ En enim wumb lo pendik ełmin ek ei ni tor kindik yi niłmin, Gos nge ek ni tor kindinmin,' pa yi niłmin. 'Yi nik kin na kin men tok wii nił nik yi ełmin,' ” pa nipi ngum.

Epi Erpi Wumb To Penj Tołum
(Mak 7:14-23)

¹⁰ Jiisas eim wu amb pei wii topu, “Wei!” a nim. Nipi yi nim, “Enim piik kun erngii.

¹¹ Wumb epi nanging mani punum ei kis mon. Mer gupu ełe ek nengin tor onum ek, ei erang, wu noman tuk ei penj kun ka pinalim mon.”

¹² Kunum ełe eim nge ekii sik ełmin wu ombu ok, eim kanik yi ninjing, “Lo ek piik ełmin wumb, nim nin ek ei piik, kis piinmin ninjing ek, ei nim piin min mon?”

¹³ Eim yi nim, “Emb epi kanim kanim endi nanim Arnan tonu epin mołum ei erip tał pend-nenim, epi endi kaplı dumbuł pei puł erngii.

¹⁴ Enim kan wiik tei! Wumb ei ningił tumbun mułum wumb, ei puk, ningił tumbun mołum wumb kombur andłam andan tungii enmin. Pe ningił tumbun mułum wumb endi pupu, endi andłam andan tumbii ni ermbe, ei wumb tał ouni bok tunguł,” pa nim.

¹⁵ Piisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Nim ek ekin ei pułe ni peni ełe kindan, sin piimin,” pa nim.

¹⁶ Jiisas ek yi nim, “Enim yi ku noman kun ka pinalim, wumb eipi mił mołmun.

¹⁷ Enim piinanmin, wumb kuni gupu kindiłmin, epi nok mani kindinmin ei, mer kirim ełe punum. Pupu, nga sipi tor kind si kindinmin.

¹⁸ Ba epi noman tuk pałim, nik tor kindinmin ei, noman ełe tor onum. Epi ei mendpił wumb erpi kis mondnum.

¹⁹ Nga wumb noman tuk ełe tor onum ei yi mił, ek kis nik, epi waning erik, wumb to konduk, amb eipi ngunduk, oł kis eipi erik, epi waning sik, ek kend tok erik, wumb kin ek buł ambił erik yi ełmin.

²⁰ Oł eipi oł ombu erpi wumb er kis mondulum, ba wumb endi angıl was enarpi kuni nołum, ei wumb er kis penj mundnałim mon,” pa yi nim.

*Keinan Amb Ei Jiisas Kin Pii Gii Nim
(Mak 7:24-30)*

²¹ Jiisas konu ełe si kindpi, pupu Taiya kin Sairon konu ełe mandi tor pum.

²² Keinan konu ełe wumb tilap eipi, amb endi opu konu ełe mułum. Amb ei opu, ek dinga nipi yi nim, “Owundu, nim Deipis nge kingam, nim na kin kaimb se. Na nge ambił ei gui kis ei er kis mundang mołum,” pa nim.

²³ Ba Jiisas ek endi nipi ngunerim mon. Eim nge ekii sik ełmin wu ombu ok, ek dinga ninjing, “Amb ei eim wii dinga topu sinim onjpun konu onum ei, nim eim orung kindan orung pangli!” ninjing.

²⁴ Jiisas ek orung kindpi yi nim, “Gos na kindang op Esrel wumb kung siipsiip mił am punjung ei, mendpił sip orung simbii nge onj.”

²⁵ Amb ni opu, eim simb ełe mani ming gopsing pii połpu ek yi nim, “Owundu, nim na paki to!”

²⁶ Jiisas ek nipi yi nim, “Sinim kangıl kuni sipin, owu ngunermin ei, oł kun pinałim mon.”

27 Amb ei yi nim, “Owundu, nim ek keimi nin, ba wumb en enim kuni nolmun kuni elim mani pulum ei owu nolmun,” pa nim.

28 Amb ni ek yi neng kin Jiisas ek nipi yi nim, “Amb, ninim pii gii na kin ei owundu tonu om, epi ninim piin mił yi tonu omba.” Yi neng kin, kunum ele mendpił amb ei ambłam ka wii mułum.

Jiisas Ening Wumb Pei Er Ka Erim

29 Jiisas konu ele si kindpi, pupu nol gopu Galilii nilmin konu ele tor pum. Pupu, komung endi ele tonu pupu, mei ele mułum.

30 Wumb tilap owundu endi ok, eim mułum konu onjung. Ok, wumb ningił tumbun mułum, ni kom ngang ek piinenjing wumb, ni simb angil kis mułum wumb pei sik, eim mułum konu tu wunjung. Tu wuk, Jiisas mułum konu simb ele mandi tuk mundangin, Jiisas eim wumb pei er ka erim.

31 Yi mił erang kin, wu amb pei noman nendii tok piinjing. Nimbil erang wumb ek tingnenjing wumb ei, nga ek tengnjing; nga simb kis mułum wumb ei nga simb ka mułum; ningił tumbun mułum wumb ei, nga ningił ka mułang kenjing. Gos ol ei yi mił erang kin, wumb en enim Esrel nge Gos embe ambil tonu kindnjing.

Jiisas Wumb 4,000 Pei Kuni Ngum (Mak 8:1-10)

32 Jiisas eim nge ekii sik elmin wu ombu, wii tang wangin kin ek yi nim, “Wu, amb ombu na kaimb kis piind,” pa nim. “Wumb kunum tekliki pe na kin mulnjung, pe wumb kuni tang piinmin ei, na nga orung pei nimbii kaimb enim. Nimbil

erang wumb ei dinga sinerang, ngii konu bin ni puk, kumb kuni tang meliim tumba.”

³³ Jiisas nge ekii sik elmin wumb ok ek yi nik, “Ya konu ele orung orung ei wumb mulaḥmin, sinim kuni jiki orung sipin wumb ombu kuni ngumun?”

³⁴ Jiisas eim ek nipi kii sim, “Enim bres nimberii salim?” Wu ombu yi ninjing, “Sin bres, angil orung nga taḥ ni omu endeim endeim ni salim,” pa ninjing.

³⁵ Pe Jiisas ek nipi wumb ngang, wumb pei mei ele mani puk mulnjung.

³⁶ Pe eim bres pei sipi, omu ombu sipi, eim Arim Gos kin prei erpi ngopu, kuni ombu sipi eim nge ekii sik elmin wu ombu ngang, wu ombu sik mok tok wumb mulnjung wumb, ei ngunjung.

³⁷ Wumb pei kuni nok pangin, pinang pang kin, kuni orung muḥum ei kon angil orung nga taḥ, takik piki tunjung.

³⁸ Kuni nunjung wu ei 4,000 pei mendpiḥ nunjung. Nga amb, kang ambiḥ angil pendik tuk kindnenjing mon.

³⁹ Jiisas wumb ei pei nipi kindpi, eim noḥ kanu endi sipi, pupu konu orung Makaran ni konu ele orung pum.

16

Jep Oḥ Kenmin Nik Wii Tunjung (Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)

¹ Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik elmin ni wumb kolk nga konj angk tonu onerngii ni piik wumb ok, Jiisas kanik, eim nimba ek piimin nik

eim ermba mił kenmin nik yi ninjing. Nik, “Eim epin konu ełe jep oł andan topu oł, endi eranglı!” ninjing.

² Ba Jiisas eim ek orung kindpi yi nim, “Konu pou nipi, eni mani pang, enim molk kunum ka simba niłmin. Ei nimbił erang kupu muł kundii erang kanik niłmin.

³ Konu kupiiring okrii ni molk, konu kupu ping erpi elim ei, enim molk konu pop topu, kumb owundu tumba, nik ełmin. Ba akip kunum ei, na jep oł kanim kanim end oł ei, enim kaplı pii poł tunanmin mon.

⁴ Enim wumb kis molk kin oł kis ełmin. Enim molk jep oł andan topu oł kenmin ninmin, ei na kaplı enermbii. Jep oł andan top ermbii oł ei, Gos ek ni tor kindiim wu Jona kin elim jep oł andan tum oł, ei mendpił. Wumb Jona ołup tok, noł ełe mani kindnjing kin, ba nga Gos eim sipi, tonu orung sipi konj mundum.” Eim yi ni pendpi poru nipi, wu ombu si kindpi pum.

*Lo Ek Ekii Siłmin Wumb Nin Wumb Kolk Nga Konj Angk Piinarik Ekii Siłmin Wumb Ombu En Enim Oł Kend Tok Ełmin Ei Nge Ek Ekin Pałim
(Mak 8:14-21)*

⁵ Jiisas eim nge ekii se ełmin wu ombu, noł gopu ełe tumb tok puk, ba en enim kuni bres ni epi endi sik nungii ei, piinarik pendik puk.

⁶ Jiisas eim ek nipi yi nim, “Enim kan kun er mułngii! Jura wumb wu num ombu lo ek ekii sik ełmin wumb ni wumb kolk nga konj tonu puk piinałmin wumb ei kin ek kend tok ek ak mak erik ei yis bres ełe tok kindangin opu tonu ołum ei mił yi erngii. Ei enim piik kun erik mułngii.

⁷ Jiisas nge ekii sik elmin wu ombu ek enim kin ek nik yi ninjing, “Eim yi mił neng kin, ‘Sin bres tu wunenjpin,’ ” pa ninjing.

⁸ Ba Jiisas eim bres ni kuni epi sinalim ni piipi kin eim ekii silmin wumb kin ek yi nim, “Enim wu pii gii dinga pinałim mił wu, nimbił erang enim en enim kin ek nik orung orung kindik enmin?”

⁹ Enim ek ei piinanmin min? Na bres angil orung ei wumb 5,000 pei ngamb nunjung. Nangin, enim kuni orung mułum ei, kon nimberii kon tunjung ei piinmin min?

¹⁰ Pe nga bres angil orung nga tał ei wumb 4,000 pei ngamb nunjung. Nga kuni orung sik kon nimberii tunjung?

¹¹ Nimbił erang enim piinanmin na enim bres nga ek kun ninand mon? Na nind ei, enim Jura wumb wu num ombu wumb ei ok ek kis ka pei pei nik, kend tok erngii ek ei, piip nind,” pa nim.

¹² Yi mił neng kin, wumb ei nim ek ei piinjing bres ele kuni yiis mon ek eipi endi ninmin, ni piingii, Jura wumb wu num ombu ei lo ek emb tołmun ek pei nga emb tunjung. Wumb ombu en enim oł yi mił elmin ba noman tuk ka wumb eipi kin ngonalmın mon.

Piisa, “Jiisas Eim Kraıs,” Pa Nipi, “Gos Kindim Wu Mei Mani Om.”

(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

¹³ Jiisas pupu Sisariya Pilipai konu ele pum. Kunum ele eim nge ekii sik elmin wumb kii sipi ek yi nim, “Wumb pei na embe nii niłmin?”

¹⁴ Eim nge ekii sik elmin wu ombu yi ninjing, “Wu kingam wumb kombur, ‘Nim Jon wumb noł

pendiim wu,' ninmin; nga wumb kombur, 'Nim Elainja,' pa ninmin. Nga wumb kombur, 'Nim Jeremaiya ek ni tor kindiim wu endi,' pa ninmin. Wumb kombur molk, 'Nim Gos oł ekii se ermba oł ei piikin niim wu,' ” pa ninmin.

¹⁵ Pe Jiisas eim ek nipi yi nim, “Enim na nii ninmin?”

¹⁶ Saimon Piisa ek yi nim, “Nim Kraiss, nim Gos nge kingam molkun, wumb noman konj ngan, wumb konj mułngii,” pa nim.

¹⁷ Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Saimon, nim Jon kingam ka piinjii. Ya mei ełe wu endi nim ek ei ni neng, nim ninan mon. Na Ernann tonu epin mołum ei, nim ek ei nipi nim ngonum.

¹⁸ Piisa, na nim kanip nind. Pe na Gos nge ngii tekmbii ei, ya ku peł ełe tekmbii. Ku peł ełe tekmbii, nim embe ei pułe Piisa ei ku mił. Pe wumb kułngii konu kis ełe nge dinga ei, to mani kindnermba mon.

¹⁹ Na Gos sinim tep er mołum konu ei kii wał sip, nim ngumbii. Epi nim mei konu ambił gii nin epi ei, tonu epin Gos ambił gii nimba ku. Nim mei ełe epi endi si kindin kin, tonu epin Gos epi ei si kindmba ku.”

²⁰ Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu kanpi kin ok yi nim, “Enim wumb endi kanik na Kraiss Gos kindim wu mei mani om, ninerei mon!” nim.

*Jiisas Eim Kolpu, Nga Konj Ba
(Mak 8:31-9:1, Luk 9:22-27)*

²¹ Kunum ełe Jiisas eim Jerusalem konu ba nge pułe andan tum. “Wumb noman peng pim wumb ni, Gos kin kułmał kalilmin wumb, ni lo ek emb tołmun wumb pei ok, eim ngenj kumbii ngungii.

Ngok, to kundngii, tukpu konu mani pupu, epi nga kunum tekliki eġe tonu opu konj ba, ek ei ni tor kindim.”

²² Piisa eim sipipi tor sipi eim ek kis ngum. Ngopu ek yi nim, “Owundu, nim ek keimi ninan, nim nin ek ei tonu onermba mon.”

²³ Jiisas kan ak topu, ek nipi Piisa ngum, “Seisen, nim na buġ morung pui! Nim na kin ek eipi ninjii en? Nim Gos nge ermbe oġ ei piinan mon. Nim wumb noman eġe erngii epi ei mendpiġ piin!” pa nim.

²⁴ Kunum ei Jiisas eim ek nipi eim nge ekii sik eġmin wu ombu ngum, “Wumb endi na kin ekii simbii ni piimba wu, ei eim noman to piinarpġ kin, eim ond peri ei kou sipi, na bii konu ekii simba.

²⁵ Wu endi eim nge noman konj peng ka moġ ni piimba wu, ei eim noman konj am ba. Wu endi na nge piipi erang, eim noman konj am ba; ei eim noman konj ei nga sipi orung simba ku.

²⁶ Wu endi eim mei eġe epi piipi si kuġou topu er muġang, eim noman konj kuġmba ei, mei eġe epi er sipi orung simba miġ nenj? Nga eim epi nipe endi eim noman konj ei nga top er sipi orung simba ei epi sinaġim.

²⁷ Na tonu epin si kindip, mani op wu kingam talip onj. Kunum ei Arnan Gos nge tiġang owundu ei kin enjel ni ouni ongii. Kunum eġe, na ek keimi ni pendind miġ keimi tor omba ei, en enim oġ erngii miġ yi ku, Gos eim enim kumep orung kindmbe.” pa nim.

²⁸ “Na ek keimi nip enim ngond, wumb kombur ya eġe angġmin wumb ei, konj muġngii. Muġangin,

na wu kingam ei king mołup ombii,” pa nipi ngum.

17

Jiisas Ngenj Ei Kanim Eipi Kułum (Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

¹ Pe kunum angil orung nga endeim poru neng, Jiisas eim Piisa sipi, Jeims angim Jon kin nipi, seng puk tonu komung owundu endi ełe tonu punjung. Komung ei am ei tonu sim konu, en enim mendpil muljung.

² Jiisas nge ngenj ei nga ngenj endi eipi mił peng kenjing. Eim kumb ningil ei eni topu tilang enim mił, yi tilang owundu erim. Nga eim alap ełe kuru mił tilang erim.

³ Moses kin Elainja tał ouni tor okuł, Jiisas eim kin ek tangk kenjing.

⁴ Piisa ei kanpi kin eim ek yi nim, “Owundu, sinim ya mołmun ei ka wii. Nim kapli nin kin, ya ełe na ngii tika tekliki tekmbii. Endi nim nge; nga endi Moses nge; nga endi Elainja nge,” pa nim.

⁵ Ek nipi mułang, kupu kuru tilang owundu erpi opu, wu kei enjing konu om. Kupu ei opu wu kei kin pełi erim. Erang, kupu tuk ełe Gos ek endi tor om ei yi nim, “Ei na nge kingam, na eim kin noman ka wii ngond. Na eim ka wii piind; nga enim eim ek piingii.”

⁶ Jiisas nge ekii sik ełmin wu ek ei piik, mund mong erik, mani mei ełe puk pinjing.

⁷ Jiisas eim mandi opu, wu ombu emblim. Ambilpi, ek nipi ngopu yi nim, “Enim mund mong enerei mon!” nim.

8 Pe wu kei tonu angk kenjing ni, wumb endi mulenjing; ba Jiisas eim mendpił mułum kenjing.

9 Jiisas ni wu kei kin komung ei si kindik mani puk, Jiisas eim kin ek nipi ngum, “Enim pe kanik onmun, ei wumb eipi kanik ninerngii mon. Pepi, pang pang tonu epin si kindpi mani mei ełe opu, wu kingam mił mołpu kołpu, nga opu konj pum kin, ek ei tor pangli,” pa nim.

10 Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu kei eim kin kii sinjing, “Nimbił erang lo ek emb tok mołmun wumb ei, Elainja kumb se omba ninjing?”

11 Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Ei keimi! Elainja eim kumb se omba. Opu, oł kanim kanim ei er kun ermba nge omba.

12 Ba enim kanip nind, Elainja ok om ba wumb eim om mił pii kun enenjing. Enarik, en enim noman ełe eim kin oł kanim kanim erik enjing. Yi mił ku, akip tonu epin si kindpi, mani mei ełe om, wu kingam ei ngenj kumbii simba ku.”

13 Jiisas ek yi neng kin eim nge tekliki ekii sik ełmin wu ombu piinjing ei, Jon wumb noł wii pendilim wu ei, kin ninim ni piinjing.

*Jiisas Kangi Endi Gui Kis Pim, Er Ka Erim
(Mak 9:14-29, Luk 9:37-43)*

14 Pe puk, wumb tilap owundu endi tor onjung konu ełe, wu endi Jiisas kin tor opu, ming gopsing pii połpu, eim simb ełe mani opu mołpu mei ełe pim.

15 Pepi, ek yi nim, “Owundu, nim na kin kaimb piin kin, nanim kangi ei noman wulu mił pang, pupu dup peł ełe pułum; nga noł tuk pupu, eim ka mulalim mon.

¹⁶ Na sip tu wup, nim nge ekii sik ełmin wumb mulnjung konu ninj ei, wu ombu kaplı ka enenjing mon!” pa nim.

¹⁷ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim wumb tilap pei pii gii pinerim; nga enim noman tuk kun ka pinerim wumb. Kunum nimberii na enim kin kongun er mołamb kin, enim Gos nge noman dinga ei pii poł tungii? Enim kangi ei na kin tu wei!” nim.

¹⁸ Jiisas kangi ni tu wangin, gui kis ni ek ngopu tor kindim. Kindang, kangi ei pe mendpił ka wii mułum.

¹⁹ Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu mendpił ok, Jiisas kanik ek nik kii sinjing. “Nimbił erang sin gui kis ei to tor kindnenjpin?”

²⁰ Eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim pii gii aninga mendpił pim. Peng kin, enim ermin ni enjing kaplı enerim. Na enim kin ek keimi nip enim ngond, enim pii gii ei kuni maser mong kembis wii ei sem simbił mong mił yi pim kin, enim mei komung ya pałim ei mon, pukun orung ełe pui,” nengin kin ba. Pe enim epi endi ermin, ni pii gii, epi ei kaplı erngii.

²¹ Ba andłam eipi endi seng, gui kis ei mił to kindmin mił mon. Ba prei erpin ngopun, kuni mowii pepin ermin ei, mendpił pałim. Epi endi eipi kaplı enermba mon.”

*Jiisas Eim Kołpu Nga Konj Ba Ek Nga Nim
(Mak 9:30-32, Luk 9:43-45)*

²² En enim puk Galilii konu o ende puk molk, Jiisas ek nipi eim ekii sik ełmin wumb ngum. “Na tonu epin mani mei ełe op wu kingam moł.

MoꞤamb, wumb na sik, opu orung wumb ok angil eꞤe ngungii ei, piip nind.”

²³ Nipi yi nim, “Pe na to kundangin kuꞤmbii; tukpu konu pep kunum tekliki opu pang, nga angip tonu op konj bii,” pa nim. Jiisas eim ek yi neng, eim nge ekii sik eꞤmin wu ombu noman embin tang piik mulnjung.

²⁴ Ekii se puk, Kapaniyam konu eꞤe tor punjung ni men ngii owundu eꞤe andik men ngii ku takis siꞤmin wumb ei ok Piisa kii sik yi ninjing, “Enim nge ek emb topu ngoꞤum wu, men ngii owundu eꞤe ku takis toꞤum min mon?” a nik.

²⁵ Piisa ek nipi orung kindpi yi nim, “Owa, eim enim.” Nga Piisa eim pupu ngii eꞤe nirik pum, ba Jiisas Piisa kin opu kii sipi ek yi nim, “Saimon, nim noman nipe noman piin? Ya mani mei eꞤe wu num ei eim kingam amb seng kuimi ngum, ba nga wumb eipi ei wu num eim paki yi ku tum. Tum eꞤe wumb, nii endi epi ei nga ngopu orung wu eim kin kindngii?” pa nim.

²⁶ Piisa ek nipi yi nim, “Wumb tiꞤap eipi kin ngoꞤmun,” pa nim. Jiisas ek nipi ngum. “Yi erpi kin, eim nge kingam ku ni epi ngopu orung kindnermba. Yi miꞤ, na Ernan ngii konu ku takis kindnermbii ku,” pa nim.

²⁷ “Pe sinim yi eramin kin, wumb ei sin kin kis piingii ei mon. Nim pukun, noꞤ gopu eꞤe omu wuk kindan, omu endi ok tonu opu pim kin, sikin, gupu eꞤe ambil aki tokun kenjii ni, ku monii endi pimba ku ei, tu wukun wumb ei ngunjii. Ngunjii ku ei, wumb ei nge tiꞤap ouni ngunjii; ei kapli ermba,” pa nim.

18

Gos Sinim Tep Mołum Konu Ei Ni Epin Tep Mołum

(Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)

¹ Kunum ełe Jiisas nge ekii sik ełmin wu ok kin ek yi ninjing, “Wu nii endi Gos sinim tep er mołum konu ei wu owundu mendpił mołum?”

² Jiisas eim kangı kembis endi tu wupu, tuk mulnjung konu ełe engndim.

³ Eim ek nipi yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Enim ok kangıł kembis mił ek keimi ni piik mulnjung kin, enim Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk punerngii.

⁴ Wu endi eim ngenj ei mani kind si kindpi, eim noman to piinarpi mułmba wu ei Gos sinim tep er mołum konu wumb tuk mułngii ei, to mani kindpi mołum kumb ełe ba.

⁵ Nga wu endi na nge embe ełe piipi kangıł ei mił ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ełe nirik simba wu ei, na yi ku, ‘Oi!’ a nipi, eim ngii ełe nirik simba,” Jiisas eim ek yi nipi wumb ngum.

⁶ “Wu endi opu, na kangıł mołmun ei na kin pii gii peng mołmun ei to kis ermbii ni ermba wu ei, eim kumep owundu kis mendpił ei eim simba. Ba wu ei kom ku owundu endi sik num goltum ełe kan kulk sipik, ep noł mii ełe to mani kindngii wu ei, kumep kembis simba,” pa nim.

⁷ “Mei wumb kaimb kis piind. Wumb eipi ei ok kin wumb, na kin pii gii ninjing wumb ei si tor singii. Keimi, oł ei mił tonu ołum. Ba wumb nii endi wumb ei oł yi mił erngii nipi si tor sim wumb ei, eim kin oł embin tui kis endi ei eim kin tonu omba.

⁸ “Pe nim simb min angil ei endi Gos buł ngopu ermbii ni erim kin, endi kilpi to si kindnjii. Yi erang kin, ninim simb endeim min angil endeim ei peng konu ka ełe punjii ei ka. Simb angil orung orung ouni pimba ei, dup konu tukpu ełe mani kindngii ei, kulałmin kunum kunum dup no mułmba.

⁹ Pe ninim ningil ei erang kin Gos buł ngokun si kindkin en kin kapli ninim nge ningil kopiskin tor sikin, olkup tokun si kindnjii ei, ninim konj mulnjii. Nim ningil endeim peng konj mulnjii ei kapli, ba nim ningil tał pim kin, nim oł kis kanim kanim eran kin, nim olkup tok dup konu kindngii ei kis.”

Kung Siipsiip Am Pum Ek Ekin
(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Enim kan kun er mułngii; tuk kangil kembis mołmun ei epi wii mon. Na enim kanip nind, tonu epin en enim enjel tep ełmin ei, na Ernan tonu epin mołum ei mandi mołmun piłmin.

¹¹ (Nimbił erang na tonu epin si kindip, ya mani mei ełe op tełim moł. Mołamb, wumb am punjung ei, sip orung simbii nge onj.)

¹² Enim er piinmim mił nenj? Wu endi eim kung siipsiip 100 pei mulnjung ei, endeim am pum. Ei eim kurnermba min? Ei mon. Eim kung siipsiip 99 pei tonu komung ełe mond si kindpi, eim pupu, kung siipsiip endeim am pum ei kurpu ba.

¹³ Na ek keimi nip enim ngond, wu ei pupu, eim kung siipsiip ei kan sim kin, eim ka wii piimba. Nga eim kung siipsiip 99 am punenjing ei kin ka wii piinalim mon.

14 Yi mił ku, sinim Erinjpin ei tonu epin konu mołum, ei eim tuk kangil kembis mołmun ei am punerngii ni piinim.”

Engnjing Oł Kis Elim Ei, Nik Ka Elmin Oł Ei

15 “Pe ninim angnim ei oł kis nim kin erim ei, pe nim pukun eim kin molkun, eim oł erim ei andan tunjii ba eł elip mendpił konu koi erkił ek ningil. Ek yi nen ninim, angnim nim ninjii ek ei piim kin, ninim angnim si orung sinjii.

16 Ba wu ei nim ek piinerim kin, nim pukun nga wu tał nga sinjii. Sen, enim tep to pungii. Puk, wu tekliki ni tał ni ek ni tor kindngii ei, Gos nge ek ninim mił yi erngii.

17 Ba eim wu ombu ek piinermbii nim kin, nga pukun Gos nge tilap men ngii endi wumb mołmun ełe sipnjii. Nga eim Gos nge tilap wumb ei ningii ek piinermbii nim kin, enim yi mił piingii wu ei torung pii gii ninanim wu, ni ku takis sipi elmin wu ei mił mołum.”

18 “Na ek keimi nip enim ngond. Pe nga enim kin ya mei ełe oł endi wumb erngii ei, enim buł ngok noman to piinenjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum buł ngopu noman to piinermba. Pe nga ya mei ełe enim kin oł endi wumb erngii oł, enim noman to piinjing kin, ei yi ku Gos tonu epin konu mołum yi mił ermba.

19 Na ek nga nip enim ngond. Enim tuk mei ełe mołmun ei wu tał eł elip noman ende sekił prei erkił, epi endi simbił ningil. Ei na Ernan epin mołum ei, kapli paki tumba. Topu singil, epi ei ngumba.

²⁰ Keimi, wu tał min tekliki mił molk, na nge embe piik tuk kułou tungii ei, na op tuk ełe op mułmbii,” pa nim.

Kongun Wu Epi Sipi Nopu Pendilim, Ei Nge Ek Ekin

²¹ Kunum ełe Piisa opu ek kii sipi Jiisas ngum, “Owundu, kunum nimberii na engnan opu oł kis endi na kin erang, na eim si kindip ngumbii. Kunum angil orung nga tał min?”

²² Jiisas ek nipi eim ngopu yi nim, “Nim kunum angil orung nga tał nin ba na nim kanip nind, kunum kunum pei eim nim kin oł kis ermba, ei kil ngunjii,” pa nim.

²³ “Yi mił eran, Gos sinim tep er mołum oł, ei yi mił king owundu endi mołpu, eim kongun wumb eim epi se no pendngii, ei eim mołum ei er kun ka erpi, akip tor sipi yi elim.

²⁴ Pe wu king ei eim wumb ei epi se nok pendilmin ei, akip orung simbii nipi kongun pułngun mondup erang, wumb wu endi eim kin tu wujung. Wu ei ku owundu kis dinga er sipi no pendim.

²⁵ Ba wu ei ku kapli ngo orung kindmba mił pinerim mon. Yi peng kin, eim nge wu owundu king ei mołpu yi nim. “Wu ei eim ambim ni eim kingam ambilim noł nin eim epi kanim kanim pei wumb ngok, ku singii. Sengin, ku ei nanim kin orung omba,” pa nim.

²⁶ Yi mił neng kin, wu ni opu, king enim konu simb ełe mani mei ełe pepi, ek dinga nipi yi nim. “Wu owundu, nim na kin kaimb sin kin, na

kindan andip kapli ku epi kanim kanim na sip no pendinj, ei kapli ngo orung kindmbii,' pa nim.

27 Pe wu owundu ni eim kongun wu ek nim mił, ei piipi, kaimb sipi, ku no pendim ku ei kapli ngo orung kindmba pinerim ku, ei nim, 'Epi endi ngunerii mon ku!' nim. Nipi, nga eim noman ełe to piinerim mon.

28 "Kongun wu ni eim si kindpi pupu, nga eim angim kongun wu endi eim ku sipi no pendim wu ni om konu ambil gii nip, yi nim, 'Na ku sikin no pendin ku, kapli pe mendpił ngo orung kindnjii!' pa nim.

29 Yi mił neng kin, angim kongun wu endi ni mani mei ełe ming gopsing pii polpu ek dinga nipi yi nim, 'Nim na kaimb piin kin, kapli kui er mułan, na andip kapli, nim ku ngo ninim kin orung kindmbii.'

30 Ba eim mon nipi, sipipi kan ngii ełe pindamb, 'Kapli, eim nanim ku sen mił ngo orung kindpi poru nipi, kan ngii tor omba,' nipi yi nim.

31 En enim kongun wu endi oł ei kanik, noman embin to kis piinjing. Piik, puk, wu owundu mułum konu kanik erim oł mił pei nik, wu owundu ngunjung.

32 Yi mił nengin kin, wu owundu ni kongun wu ei wii to nirik sipi yi nim, 'Nim kongun wu kis, nim ok na kin ke nen, na nim ku owundu kis no pendin ei ngo orung kindnerii mon nip, nim kaimb sip mon minj.

33 Na nim kin kaimb sip ngunj, ei mił ku nim kongun wu endi ombu kin, yi mił ku kaimb sinjii, ba nimbil erang yi mił enen?'

³⁴ Yi nipi, wu owundu wu ei sipi kindang, wumb eim sipi kan ngii kindnjing eġe pepi moġum. “Eim wu owundu kin ku sim miġ ngopu poru nipi, eim kapli kan ngii eġe si kindpi tor omba,” pa nim.

³⁵ Jiisas eim ek nipi poru nipi yi nim, “Pe en enim nge noman eġe enjing oġ kis ei si kindnenjing kin, na Ernan tonu epin moġum, ei enim kin yi ku ermbe,” pa nim.

19

Jiisas Ek Nipi, “Amb Sik Nga Si Kindnerngii,” Ek Ei Nim

(Mak 10:1-12)

¹ Jiisas ek ei nipi poru nipi pendpi, Galilii konu si kindpi, pupu Juriya konu owundu ei si kindpi, pupu noġ tungun orundung Joran ni konu eġe pum.

² Wumb pei eim pum konu ekii se punjung; ening pim wumb pei tu wunjung, ei er ka erpi yi erim.

³ Lo ek emb toġmun wumb ei, ok Jiisas nimbe ek piimin nik, kii sik yi ninjing, “Wu endi kapli eim amb kilpi to si kindmba ei, sinim lo ek eġe kapli yi ermbe ninim min mon?”

⁴ Pe eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos nge ek ei ger kinenjing min? Gos epi am pei kumb ok eririm, Gos eim ei kumb ok wu kin amb taġ eririm.”

⁵ Ek yi nim, “Peng kin, wu ei eim mam arim si kind opu, eim ambim kin o dambiltpi ende punjunguġ. Pukuġ, wumb taġ nga o endeim molkuġ poru ningiġ.

⁶ Yi mił wu amb wumb tał mon, wumb endeim. Gos epi erpi ende kindpi pendnim ei, pep poru ninim ei, nga wumb endi to eipi eipi kindnermba mon.”

⁷ Wu ombu ek dinga nik yi ninjing, “Nimbił erang Moses lo ek yi niłim, wu endi amb kiłpi tumba ei, pipe mon endi eim ambim ngopu, kaplı si kindmba nirim?”

⁸ Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Moses enim embnjing to tor kindngii nirim ei, nimbił erang Moses nirim ek ei enim piinarik, buł ngok yi erangin kin, Moses yi nirim, ba kumb ok Gos epi kanim kanim pei eririm kunum ełe oł yi endi tonu wang enałmin mon.

⁹ Pe wu endi eim ambim eim kin mandi mula-rpi, wu eipi kin ningił erang wu ei eim ambim tor kindpi, nga pupu amb konj simba ei, Gos nge lo ek ei wu to kis enim, oł kun pałim mił enanim,” pa yi nim.

¹⁰ Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu, ek nik ngok yi ninjing, “Oł yi pimba ei, wam ambim tał, eł ełip kongun nikił kun erngił, yi pimba ei wu pupu, nga amb konj sinermba; nga amb yi ku pupu wu konj punermba mon ku.”

¹¹ Jiisas eim ek yi nim, “Ek ei na nip ngond, ‘Ei wumb pei pei kaplı erngii oł mił mon. Ba wumb Gos kaplı paki tang ermba wumb ei, kaplı nanim nind ek ei kaplı piyanglı,” pa nim.

¹² “Pe mani mei ełe wu kanim kanim amb sinałmin wu mołmun ei, puł kanim kanim pałim. Nimbił erang, kombur menjing yi mengpi pendrim mił; nga kombur wumb erangin mołmun mił; nga kombur en enim amb sinałmin ei nimbił

erang, en enim Gos sinim tep enim kongun eii ekii sik puk muŋgii. Wumb ombu ek emb tołum ek, ei piik ekii sik erngii.”

*Jiisas Kangił Kembis Kengip Ek Ka Nipi Ngum
(Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)*

¹³ Kunum ele, wumb kangił kembis kembis kombur tu wuk ei, Jiisas eim kangił peng ele ambilpi, Gos kin prei erpi ngumba, ni tu wuk ba Jiisas nge ekii sik elmin wu molk. “Kangił tu wuk ei mon,” pa nik.

¹⁴ Jiisas yi nim, “Enim kangił ei kun erangin nam kin wangin, enim mon nik yi enerngii mon. Nimbił erang Gos sinim tep enim oł, ei kangił yi mił muŋgii wumb ei tuk pungił,” pa nim.

¹⁵ Pe Jiisas eim angil peng ele ambilpi, Gos kin prei er nipi, yi er poru nipi pendpi, konu ele si kindpi pum.

*Kangi Wu Epi Pei Sim Wu
(Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)*

¹⁶ Pe wu endi Jiisas pum konu tor opu yi nim, “Ek emb tołum wu, na oł ka nimbił oł endi erip, kapli noman konj kunum kunum ei sip kin, konj kunum kunum mołup simbii?” pa nim.

¹⁷ Jiisas yi nim, “Nim na nimbił erang na kin epi ka ei kii sikin? Epi ka endi ermbii ek ei noman to piikin nin, wumb endeim mendpił ka mołum. Pe nim lo ek pałim mił piikin, ekii sikin kapli noman konj kunum kunum mołum ei sinjii.”

¹⁸ Wu ni kii sipi yi nim, “Lo nipe lo?” Jiisas ek yi nim, “Lo ek yi pałim; nim wumb endi to kundnenjii mon! Nga wu amb eipi nge ngundpu sinermba mon! Nga wumb eipi nge epi waning

enenjii, mon! Nga wumb endi kin kankin ek kend to ngunenjii, mon!

¹⁹ Ninim arnim manim ek piikin, ekii sinjii. Pe nga ninim noman kultun mił yi wumb eipi mułngii ei, yi ku noman kulkun ngunjii,” Jiisas yi nim.

²⁰ Wu kangi wu ni yi nim, “Na kumb ok kangil kembis kin moł lo ek ombu ekii sip poru nił; nga na nipe epi endi nga ermbii?”

²¹ Jiisas eim ek yi nipi ngum, “Pe ninim am wu kun ka mendpił mułmbii ni piin kin pukun, ninim epi pei wumb ngo, ku sikin ku, ei tu wukun wumb ku sinerang mułngii wumb, ei ngunjii. Yi mił en kin, nim epi ka wii pei nga tonu epin simba sinjii; nim kapli nanim ond konu ekii sinjii,” pa nim.

²² Pe wu ei eim ek ei piipi eim noman embin to piim. Nimbił erang wu ei eim epi kanim kanim pei sałim.

²³ Jiisas eim ek nipi, eim nge ekii sik ełmin wumb ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Wu endi epi kanim kanim pei simba wu ei, Gos sinim tep er mołum konu ełe tuk ba, ba ei kongun dinga wii ermba. Nimbił erang eim epi kanim kanim ei erpi, eim sipi konu ka ełe kindnermba mon.

²⁴ Na ek nga endi nip enim ngond. Kung kap endi mułmba kung, ei eim kung gui ondu ełe tuk ombii ni ermba, ei kapli enermba mon! Nimbił erang ei kung gui ondu ei dinga owii salim. Ei yi mił ku, wu endi epi kanim kanim pei sałim wu ei, Gos sinim tep er mołum konu tuk ba, ei kongun dinga owii mendpił pałim,” pa nim.

²⁵ Jiisas eim nge ekii sik ełmin wu ombu ek ei piik, puku sik yi ninjing, “Wumb nii endi kapli

noman konj kunum kunum mułmba ei simba?”

²⁶ Jiisas wu kei kun kanpi yi nipi ngum, “Wumb kin epi oł yi ei kaplı enerngii ba Gos eim kaplı epi kanim kanim pei ermba.”

²⁷ Eim ek yi neng kin, Piisa ek nipi orung kindim, “Nim kenjii, sin epi pei ngii konu si kindpin, nim kin ekii sipin onjpun. Ei sin nipe epi endi simin?”

²⁸ Jiisas ek nipi wu ombu ngum, “Na ek keimi nip enim ngond. Ekii se kunum tonu omba kunum ei, na tonu epin si kindip, mani mei ełe wu kingam moł. Mołamb, na opu tilang owundu sipi king mołulum peł ełe mułmbii. Kunum ei, enim na kin ekii sinmin wu ombu ok, peł engki nga tał simba konu ełe mułngii ku. Enim wu num molk, Gos nge wumb ei tep erik kan kun er mułngii,” pa nim.

²⁹ “Nga wumb nii endi eim ngii konu si kindpi omba, angim aim noł nin arim mam noł nin nga eim kangı ambıl nin eim mei konu si kindpi opu, nanim kin ekii sipi na kongun ermba, ei kaplı eim si kindpi omba epi mił sipi, nga mering pei mendpił pendpi sipi, nga noman konj kunum kunum mułmba ei simba ku.

³⁰ Ba wumb nii endi pe opu kumb ełe bii ni piimba wumb ei, ok ekii simba. Nga ekii se ni piimba wumb endi ei ok kumb ełe ba.”

20

Ond Wain Talmin Konu Kongun Wu Kombur Kongun Enjing

¹ “Keimi Gos sinim tep enim oł ei yi mił, wu endi eim noł wain ond pin seng eim pupu kongun wu

simbii nip kupiiring ok purum. Ei ok, noł wain kongun erngii nge nip purum.

² Eim kongun wu kombur kin ek tang piipi, noman ende sipi, kunum endeim ni wu endeim endeim kumep ngumbii nim. Pe wu ombu puk, wain talilim konu ełe puk kongun erngii nge nipi kindim.

³ Pe konu kupiiring eni 9 erang, eim nga pupu kenim ni epi top ełmin konu ełe wu kombur wii angk kongun endi enenjing.

⁴ Pe wu ombu kanpi ek dinga yi nim, ‘Enim yi ku puk noł wain konu ełe kongun erngii,’ pa nim. ‘Erik mułangin kin na enim kongun erngii mił ku ngumbii.’

⁵ Wumb pangin, eim nga beli kunum 12 erang, nga pou neng kunum 3 erang, yi ku erpi epi top ełmin konu wumb kurpu sipi kongun ngumba nge pum.

⁶ Nga pou pou nipi emii pimba erang kin, eim nga epi top ełmin konu ełe pupu kenim ni wu kombur nga ełe piram angik mulnjung. Mułangin kin eim pupu yi nipi kii sim, ‘Nimbił erang enim ya ełe angik mułangin kunum wii mił poru ninim?’

⁷ Wu ombu ek yi nik eim ngunjung, ‘Sin kongun ngumba wu mulałim.’ Pe eim ek nipi yi nim, ‘Enim yi ku puk, noł wain konu ełe kongun yi ku erngii,’ nipi kindang punjung.

⁸ “Konu eni mani pupu poru nipi emii ermba. Erang, ond wain arim opu, kongun wumb tep elim wu kanpi yi nim, ‘Nim kongun wumb wii tokun, tuk sikin, embe sikin, ku ngunjii. Ba wumb ok kongun enjing wumb ei, ku ekii se ngunjii, nga

pe ekii se tuk ok kongun enjing wumb ei, ku kumb se ngunjii,' pa nim.

⁹ Pe tep wu ni yi nim, 'Konu pou pou nipi emii pimba erang ok, kongun enjing wumb ei wangin!' Neng, ok pangin, kunum endeim pei ni ku kumep ngum.

¹⁰ Pe nga wumb kongun ok kumb se enjing wumb ei, en enim yi piinjing, 'Sin kongun ok enjpin, ku kopur pei simin,' ni yi piinjing ni ekii se onjung wumb ku engki ngum mił yi ku en enim ngum.

¹¹ Ngang sik pendik, ond wain kin kongun wumb kun tep elim wu ei kin ek kanim kanim nik ek kis nik ngunjung.

¹² Ngok yi ninjing, 'Wu ekii se kongun enjing ei konu eni endi pei enenjing mon, ba sin kumb se konu eni kopur pei kongun erpin, nga tinga konu eni dinga tum konu kongun owundu enjpin,' nik yi ninjing. 'Ba nim wumb ekii se onjung wumb ku ngun mił sin yi ku ngun,' pa ninjing.

¹³ Wu ombu ek yi nengin, ond wain arim wu ei opu, eim ek yi nipi orung kindpi kongun wu endi mołum konu ngum. 'Wu puł, na nim kin oł kis endi enand mon. Ba enim na kunum endeim ni ku ngumbii ninj, ei enim na kin kaplı ninjing,' pa nim.

¹⁴ 'Nim ku se mengkin ninim ngii konu pui!' a nim. 'Ekii sik ok kongun enjing wumb ei, enim ku ngunj mił, yi ku ngumbii end,' pa nim.

¹⁵ 'Pe na nam ku kumep ei kaplı wumb ngop, nga sip kongun epi end ermbii. Ei na kaplı ermbii min? Enim na ku ele kanik, pei simin na wu ka mołum ni piinmin min?' ” Ond wain arim ek yi

nipi ngum.

¹⁶ Jiisas eim ek ei nipi poru nipi yi nim, “Pe nga wumb kombur en enim kumb simin ni piik mołmun wumb ei, nga ok ekii singii. Nga ekii sik ongii ni piinmin wumb ei, ok kumb singii,” pa nim.

Jiisas Ek Kunum Tekliki Nim Ei Kołpu Konj Ba Nge Nim

(Mak 10:32-34, Luk 18:31-34)

¹⁷ Jiisas eim Jerusalem konu tonu bii ni pupu, eim ekii sik elmin wu engki nga tał sipi sipim. Andłam ele puk, Jiisas eim ek nipi eim nge wu ombu mendpił ngum.

¹⁸ “Piiyei!” a nim. “Pe sinim Jerusalem konu tonu bin onmun. Pamin! Na tonu epin si kindip mani mei wu kingam moł. Mołamb, na sik sipik, kułmał kałiłmin wumb nga lo ek piłmin wumb ei kin ngungii. Ngangin kin, wumb ei kos piik, nga na to kundngii nge nik piik erngii,” pa nim.

¹⁹ “Nga na wumb ei sik, sipik, wumb tilap eipi endi ngungii. Ngangin, wumb ei sik, na kepil tok, na kin ek kanim kanim nik, ek korum tok sipik, ond peri ele to kundngii. Nga kunum tekliki tukpu ele pep, nga angip op konj bii,” pa nim.

Jeims Kin Jon Tel Menjngil Epi Dinga Endi Kii Sim

(Mak 10:35-45)

²⁰ Kunum ele, Sependii ambim eim nge kingam tał sipi opu, Jiisas mułum konu tu wupu, eim mei ele ming gopsing pii połpu kan, mani kan pepi prei erpi Jiisas kin epi endi kii sim.

21 Pe Jiisas yi nim, “Nim epi nipe sinjii nin?” Eim ek yi nipi Jiisas kin orung kindim, “Ekii se ninim king mulnjii kunum ei, na kangı tał okuł, endi nim angıł tunding mułang kin, endi opu nim angıł taring mułang. Molkuł, elip Gos nge wumb tep er mułnguł.”

22 Eim ek yi neng, Jiisas ek nipi orung kindipi yi nim, “Enim kii sinmin epi ei, enim pii poł tunanmin, mon! Pe enim kaplı na epi embin tui owundu pe ko wumbii er moł mił, enim yi kaplı ko wungii ku? Nga pup ond peri ełe kułmbii mił, enim yi ku kaplı erngii min?” En enim kaplı ninjing, “Sin kaplı yi ermin.”

23 Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Keimi, elip kaplı na epi embin tui ko wumbii mił nga elip yi ku pukuł epi embin tui ko wunguł. Ko wukuł yi erngıł ei kaplı. Ba okuł endi angıł tunding mułang kin, nga endi angıł taring mułang yi erngıł, ei na kongun mon! Elip ngumbii mił pinalım. Wumb nii endi nanim Arnan ok konu ełe mułngii pa nimba wumb ei kaplı ok konu ełe mułngii,” pa nim.

24 Jiisas eim ekii sik ełmin wu engki kei, wu angım angım tał ek ei piik kin, wu angım angım tał kin kis piik, noman embin peng yi erik mulnjung.

25 Ba Jiisas eim wu ombu wii tang, wangın eim ek yi nim, “Enim piinmin ya mani mei konu ełe wu king wu ei, wumb tilap eipi ei to mani kindılmin, en enim wu owundu ombu molk wu amb ek nik ngok yi ełmin piingii,” pa nim.

26 “Ba oł ei nge, ya sinim mołmun konu ełe yi tonu onermba mon. Wu endi tuk wu owundu

mułmbii ni pimba ei, wumb pei paki topu, eim kongun wu mendpił mołpu, eim embe ambil mani kindmba.

²⁷ Wu endi eim mołpu o kumb ełe bii ni piimba, wu endi enim mołmun konu ełe tuk mułmba, ei eim kaplı kongun wu mił enim eim no kulkul se mułangin kin eim enim kanpi kun erpi se mułmba.

²⁸ Yi mił, tonu epin si kindip mani mei ełe, na wu kingam mołup yi mił ermbii oł. Na nam op, ei opu wumb na kin kongun erik, na paki tungii nip onenj mon! Na op, wumb paki tumbii nge onj. Op, na ond peri ełe kułamb, na miyem ełe wu amb pei sip, orung simbii nge onj,” pa nim. (Ek ei eim ermba nge ei piipi nipi ngum.)

²⁹ Pe Jeriko konu si kindik pangin, wumb tiłap pei Jiisas pum konu ekii se punjung.

³⁰ Ningił tumbun mułum wu tał, andłam wer ełe molkuł piinjngił ni Jiisas andłam ełe ek tengpi o pang, piikił wii dinga tunjnguł. Tokuł ek dinga nikił yi ninjngił, “Gos kindim wu Kraiss nim sin orung sinjii wu, nim Deipis nge tiłap wu sił kin kaimb sinjii.”

³¹ Wumb pei onjung wumb ei ok kin wu tał wii tokuł yi ninjngił, “Wu ei kin ek tingneneł mon!” pa ninjing. Ba wu tał wii dinga tokuł nga yi ninjngił, “Owundu, nim Deipis nge tiłap wu nim sił kin kaimb sinjii,” pa ninjngił.

³² Jiisas angpi ek dinga nipi yi nim, “Na ełip kin nimbil oł ermbii ninmbil?”

³³ Wu tał ek yi ninjngił, “Owundu, nim sił ningił ei er ka enjii nipił ninmbil ninjngił.”

³⁴ Jiisas eim wu tał kin kaimb sipi, eim wu

tał ningił eł embilang, pe sikir wu tał ningił ka wii seng kankił, Jiisas pum konu ełe ekii sikil punjnguł.

21

Jiisas Jerusalem Konu Wu King Mił Pum (Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

¹ Andłam andik puk Jerusalem konu mandi puk, Bespeis ni konu ełe komung Olip ełe tor puk, Jiisas eim ekii sik ełmin wu tał nipi kindang ok punjnguł.

² Jiisas eim wu tał kin ek yi nipi ngopu kindang punjkuł. “Ełip punmbuł konu ełe alting mandi konu kembis endi sałim konu ełe, kung dongkii endi wał kin, kan kulk kindnjing pałim ei, pe ełip kan poskił se mengkił, na kin tu wel!” a nipi, kindang punjnguł.

³ “Ełip pangił, wu endi ełip kii sim kin yi ningił, ‘Owundu eim kongun peng simbił onmbuł pa ningił.’ Nengił, ngumba,” pa nipi yi nim.

⁴ “Epi ei tonu onum ei, Gos oł ekii se ermba piik niłmin wu ek yi nik pendik mił pe keimi tonu onum pa nipi ek dinga nim,” yi nim.

⁵ “Enim Jerusalem mołmun wumb ei ningii. Pe enim nge king ei enim kin onum. Eim noman emin seng kung dongkii endi kin giyyeng giyyeng ni opu, kung dongkii wał ełe mendpił mołpu onum.”

⁶ Jiisas nge wu tał kumb se pukuł, Jiisas yi ereł nim mił, pukuł enjngił.

⁷ Wu taʔ kung dongkii mam, waʔ taʔ tu wukul, eʔ eʔip tor konduk gulk tonu kung dongkii eʔe kin sengiʔ, Jiisas eim tonu pupu peʔ eʔe muʔum.

⁸ Pe wumb kopur pei en enim konduk tor gulk sipik, andʔam eʔe kumbuk sinjing. Wumb kombur ond onguʔ tok sipik, andʔam eʔe sinjing.

⁹ Wumb pei kumb se pangin, nga kombur ekii se Jiisas pum konu eʔe puk, wii dinga tok yi ninjing, “Deipis nge kingam eim embe ambiʔ tonu kindamin tonu pangʔi. Gos eim wu ei kin noman ka ngumba, wu ei Owundu nge embe eʔe onum. Gos embe am ei tondrung pangʔi!” pa nik yi ninjing.

¹⁰ Jiisas Jerusalem konu owundu eʔe tuk pang, wumb kanik, puku sik noman kanim endi eipi miʔ piik. “Wu ei nii?” yi ninjing.

¹¹ Wumb punjung wumb ei yi ninjing, “Wu Gos oʔ ekii se tonu omba ei piipi niʔim, wu Jiisas eim Nasares konu Galilii mei konu owundu eʔe wu,” pa ninjing.

Jiisas Gos Men Ngii Owundu Engim Konu Eʔe Pum

(Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

¹² Jiisas pupu, Gos men ngii owundu engim konu nirik pupu kenim ni wumb puk, epi top erik enjing ei, en enim kung ni kei ni epi ei sik Gos kin kuʔmaʔ keʔngii enjing. Wumb en enim ku sik erik mulnjung ei, kanpi to makrip anda kindim. Kindpi, ku tonu peʔ eʔe ku mong erik kin, nga epi top erik, mulnjung wumb ei to puʔpeʔ topu, nga peʔ ambiʔpi sipi ak topu yi erim. Nga kei ni peʔ eʔe ku sek enjing wu ei mulnjung konu peʔ eʔe,

ambilpi sipi ak topu, yi erpi to kindang, si kindik anda punjung.

¹³ Eim wumb kin ek dinga nipi yi nim, “Gos nge ek yi mił ninim, ‘Gos nanim men ngii ei prei elmin ngii ningii,’ pa nim. Ba enim ngii ei erangin kin epi waning wumb mił ngii sałim,” pa nim.

¹⁴ Jiisas eim Gos men ngii owundu ełe mołpu yi nipi mułang, wumb ningił tumbun mułum wumb, ni simb ak tum wumb tu wangin, Jiisas er ka erim.

¹⁵ Ba kułmał kałiłmin wumb ei ni lo ek piıłmin wumb ni molk piinjing ni, eim jep oł erpi erang, kangił nirik Gos men ngii owundu ełe molk wii dinga tok ‘Osana,’ ninjing ei, nik kin ‘Deipis nge tiłap ende kingam,’ yi ninjing, ei wu ombu en enim molk piik kin kis piinjing.

¹⁶ Piik, ek nik Jiisas ngok yi ninjing, “Nim ek ninmin ei nim piın min mon?” Nga Jiisas ek nipi orung kindim, “Na piınd, enim Gos ek ei gerik piinenjing min? Ek ei yi ninim, ‘Kangił kembis menjing am nok mołmun, ni kangił dinga mił mołmun ei, Gos eim erpi gupu ełe nanim embe ambił tonu kindngii nipi yi ninim,’ pa nim.”

¹⁷ Pe eim Jerusalem konu owundu ełe mulnjung ei si kindpi, tor pupu Besanii konu kembis ełe emii peng pupu mułum.

Jiisas Ek Neng Ond Pik Kułum

(Mak 11:12-14,20-24)

¹⁸ Mołpu, kupiiring ok, eim Besanii konu kembis si kindpi tor pum, ni eim kuni tum.

¹⁹ Tang, kenim ni ond pik mong nołmun ond endi engim, ei pupu kenmbii nipi andlam ełe

pum. Pupu kenim ni ond ei mong endi to mulerim mon! Onguḷ mendpiḷ erpi engim. Jiisas ek dinga nipi ond ei ngum, “Nim nga ond mong nga tunerii mon!” Yi neng kin, ond ni sikir kuḷum.

²⁰ Jiisas eim nge ekii sinjing wumb oḷ ei kanik puku sik endnjing. Andik ek yi ninjing, “Nimbiḷ erang ond ei sikir kuḷii enim?”

²¹ Jiisas ek nipi eim nge ekii siḷmin wumb ngopu yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Pe enim pii gii mendpiḷ peng, enim noman taḷ sinerang muljung kin, na ond pik eḷe enj oḷ ei miḷ enim yi erngii. Ba enim oḷ yi mendpiḷ enerngii mon! Pe nga enim pii gii mendpiḷ molk kin komung owundu palim ek dinga nik, ‘Komung pukun ep noḷ eḷe mani pui ningii, ei kapḷi ba,’ ” pa nim.

²² “Pe enim pii gii nik prei enjing kin, enim epi nipe simin nik erngii ei, kapḷi singii.”

Wumb Jiisas Kii Sinjing, “Nii Endi Nim Kin Noman Dinga Ngum?”

(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

²³ Jiisas Gos men ngii owundu eḷe orung opu, ek emb topu wumb ngopu muḷum. Muḷang kin, Jura wumb nge kuḷmaḷ kaḷiḷmin wu owundu ni Esrel wu num kombur ok eim kanik yi ninjing. “Nim nipe noman dinga sikin kongun ei en? Wumb nii nim noman dinga ei ngum?”

²⁴ Jiisas ek nipi yi nim, “Na ku yi enim kin ek endi nip kii simbii. Ei enim na ek ei nik ngunjung kin, na nam nipe noman dinga peng kongun end, ei nip enim ngumbii,” pa yi nim.

²⁵ “Jon wumb noḷ pendiiḷim wu ei noman dinga ei jiiḷi miḷ orung tonu om? Pe oḷ ei Gos epin konu

mani om min mei mani wumb ngenj eġe om?” Pe Jura wu num ombu ei en enim ek nik piik piik erik yi ninjing, “Pe sinim oġ ei Gos epin nge epi epin konu eġe mani om, ei ninjpin kin, eim sinim kin ek yi miġ nimba; ‘Kapġi, nimbiġ erang en enim Jon nge ek ei pii gii ninenjing?”

²⁶ Ba pe sinim nimin oġ ei mei mani wumb kin om ninjpin kin, sinim wumb tungii ni mund mong kuġmun. Kuġpun ek ni tor kindnermin yi nik piinjing. Nimbiġ erang, wumb ei yi ni piinjing, Jon Gos oġ ekii se ermbe ei piipi niġim wu,” ei yi ni piinjing.

²⁷ Wu ombu ei piik, Jiisas kin ek ni orung kindnjing, “Sin piinanmin,” pa ninjing. Jiisas ek yi nipi wu ombu ngum, “Na yi ku, na noman dinga nipe dinga peng kongun end ei, nip enim ngunerbii.”

Wu Endi Kingam Taġ Mulnjung Ei Nge Ek Ekin

²⁸ “Ba enim er piinmin miġ nenj? Wu endi kangi wu taġ meng seng mulnjunguġ. Arim pupu, kingam kumna muġum konu kanpi ek nipi yi nim, ‘Nim pukun pani aka pin kongun erii!’ nipi kindim.

²⁹ Kingam yi nim, ‘Na punerbii,’ nim, ba nga ekii se pum.

³⁰ Arim nge pupu kingam ekii kanpi yi ku nim. Ba kingam, ‘Owa bii,’ nipi, nga ekii se punerim.

³¹ Pe kangi wu taġ kangi wu nii eim arim nim ek ei ekii sim?” Wumb yi ninjing, “Kingam kumna arim nim ek ei ekii sim,” pa ninjing. Pe Jiisas ek nipi ngopu yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond. Ku takis siġmin wumb ni amb wu eipi eipi ningiġ

erik endnjing amb, ni wumb ombu oł kis mendpił er endnjing wumb ei, nga ok Gos sinim tep er mołum konu tuk pungii. Nimbil erang en enim noman ak tok, Gos nge ek ekii sinjing ełe pungii.

³² Nimbil erang, Jon opu oł kun erpi enim andan tum, ba enim pii gii ninenjing mon. Ba wu ku takis silmin wu, ni amb wu eipi eipi ningil erik erik endnjing amb, ni wumb ok pii gii eim kin piinjing. Enim oł ei kanik poru ninjing, ba enim nge noman ak tok pii gii ninenjing mon,” Jiisas ek yi nim.

Ek Ekin Ei Wumb Kis Kombur Kuni Wain Pin Tep Er Mulnjung
(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

³³ “Enim wu num wumb tep elmin wu ek ekin endi nga nimbii end piyeyi!” Jiisas ek yi nim, “Wu endi eim ond mong wain pin nge konu owundu endi erpi telim, konu ełe tel mei konu orung orung pei kung gui erim. Nga tukrung ełe, noł wain ming owundu endi erim er sepi ond mong wain tep mulngii ngii endi tekim, yi er sim. Sepi kin, wu kombur ełe kongun top silmin wu er noł wain mulei nipi pendpi, eim konu turii endi ełe pum.

³⁴ Ekii se ond mong wain nungii kunum mandi erang, noł wain arim eim kongun wu kombur kindang puk, wumb wain pin tep er mołmun ełe pangin eim kuni wain kombur ngungii nipi kindang punjung.

³⁵ Pe kongun ełe wain pin tep er mulnjung wumb ei molk, wu onjung wu ombu ambil gii nik, wu endeim to konduk, wu endi kepil tok, wu endi ku tok kindnjing.

³⁶ Pe nga ekii se kuni wain arim ei kongun wu kombur nga kindim. Ei ok kindim mił mon, kongun wu kombur pei kindim. Pe kuni wain kongun tep er mulnjung wumb kembin ei ok oł ei ku nga enjing.

³⁷ Pe ekii se mendpił, eim nge kingam ek piingii ni piipi kindim.

³⁸ Ba kongun tep er mulnjung wumb ei molk kenjing ni, eim kingam mendpił wang kanik kin, ek nik piik piik enjing. Erik yi ninjing, ‘Kang wu onum, ei eim arim epi ombu pei simba, sinim eim to kundamin! Yi erpin kin, eim kuni wain nin pan aka pin pei ei sinim simin,’ pa ninjing.

³⁹ Nik, kangi wu om ni tor sipik, kuni wain pin torung ełe to kundnjung.

⁴⁰ “Pe enim er piinmin mił nenj? Ekii se kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er molmun wu ombu kin nimbił oł ermbe ei piinmin min?” Jiisas yi nim.

⁴¹ Wumb ek yi ninjing, “Kuni wain pin nge arim wu ei opu, kongun tep er mulnjung wumb kis ombu ei to kundmba mendpił. Nga kuni wain pin arim wu ei pani wain pin ei sepi, wu kombur eipi kongun top silmin er noł wain konu ełe mulei nipi pendmba. Wumb ełe ouni wain arim nge kuni wain ngungii,” pa ninjing.

⁴² Jiisas ek yi nim, “En enim Gos nge ek ka mon ei gerik piinjing min mon? Ei yi nim,

‘Kom ku ngii endi takinmin wumb ei endi si tor kind si kindnjing ku ei, pe ngii ekin mił orung opu tonu opu ku dinga wii pałim. Ku ninim ei Jiisas eim ninim, Gos owundu eim

oꞑ ei erang tonu onum ei, sinim kan ka wii kaninmin.’

⁴³ “Yi miꞑ peng kin, na enim kanip nind,” Jiisas yi nim. “Gos sinim tep er moꞑum konu ei, enim kin sipi orung simba. Sipi, wumb tiꞑap eipi endi Gos sinim tep er moꞑum konu ei wumb ngumba wumb ei, Gos oꞑ kun ka erngii.

⁴⁴ (Wumb nii endi eim bok topu pupu, ku peꞑ eꞑe pim kin, eim topu puꞑpeꞑ to eipi eipi kindmba, ba nga kom ku ei opu wumb endi ngenj eꞑe pim kin, wumb ei topu kiꞑpi topu puꞑpeꞑ topu, dup sik miꞑ eipi eipi kindmba,” Jiisas yi nim.)

⁴⁵ Pe kuꞑmaꞑ kaꞑiꞑmin wumb owundu ni lo ek piꞑiꞑmin wumb Jiisas eim ek ekin ei piꞑinjing ei eim wu kei kin ninim ni piꞑinjing.

⁴⁶ Piik, eim ambii giꞑi nimin ni piꞑinjing, ba wumb pei moꞑuꞑmun nik mund mong enjing. Wu amb en enim yi piꞑinjing, “Jiisas eim Gos oꞑ ekii se ermba oꞑ ei piꞑi niꞑim wu, ni piꞑinjing.

22

Ek Ekin Wu Endi Amb Simba, Kuni Owundu Eririm

(Luk 14:15-24)

¹ Jiisas nga ek ekin topu ek yi nim.

² “Gos sinim tep er moꞑum oꞑ ei nge oꞑ konj miꞑ, king endi oꞑ yi erim. Eim kingam amb simba erang, eim kuni owundu erim.

³ Kumb ok, wu king eim nge kongun wumb kindpi, wumb kanik yi ningii, ‘Na kangi amb simba kunum kuni owundu er simbii, ok nungii,’ nirim. Pe kuni owundu nungii kunum ei mandi erang, king ei eim nge kongun wu ombu kindang,

wumb andik nengin, wangin neng, puk, wumb kanik nik, ba wumb kan nirim wumb ei, 'Oner-min mon!' ninjing.

⁴ King ni nga eim kongun wu kombur kindpi yi nirim, 'Enim puk yi ningii, "Na kung kou top nui, epi owundu pei sipi, kangi amb simba kuni pei kun er sepi mołum, enim ok, kuni nungii. Wei!" Nim nik puk yi nei!' nipi kindim.

⁵ King ei nge kongun wumb puk, wumb kanik nik ni wumb ek ei piinermin nik wumb, en enim si kindik, eipi eipi puk. Kombur en enim ku singii kongun ernгии nge puk; nga kombur en enim aka pin kongun ernгии nge eipi eipi puk.

⁶ Ba wumb kombur king nge kongun wu ombu ambil gii nik, kepii tok, kombur to konduk erik.

⁷ Erangin kin, king eim popuł sipi, eim nge opu wu ombu kindang puk, wumb ombu ambil gii nik, ei eim kongun wumb to kundnjung wumb sik to kundngii, nga konu orung orung pei dup kindangin, 'Nangli,' nirim.

⁸ King ni eim ek nipi eim kongun wumb ngopu yi nim, 'Na kuni owundu wumb nungii ninj wumb ei, kuni er kun er sinj ba wumb wii tunj ei, en enim enmin oł ei kapli enanim.

⁹ Yi pałim ei piik enim puk, andłam ełe molk wumb eipi ongii ei, nik tu wangin ok. Ok amb simba kuni owundu er sinj, ei nungii,' pa nipi, kindang punjung.

¹⁰ King eim yi nipi eim kongun wumb ngang, puk konu orung orung pei puk, wumb kanik ninjing ei, wumb kis, ka ouni ninjing. Nengin, wumb ok eim kingam amb simba erim konu ngii nirik molk piki tunjung.

¹¹ “Wumb wu amb ok mułangin kin, king nirik pupu wumb ok mulnjung ei kenmba nge nirik pum. Pupu kenim ni, wu endeim eim wu endi amb simba erang konduk kindilmin kon ei, kindnerim mon.

¹² Pe king ek nipi wu ei ngum, ‘Wu puł, nimbil erang nim kuni owundu wu endi amb simba erang konu nirik on, ba konduk kindilmin kon ei kindnan?’ Ba wu ei eim ek nimba ek pinerim mon.

¹³ King ni kongun wumb kanpi kin ek yi mił nim, ‘Enim wu ei simb angil ełe kan tok, olkup to anda emii enim konu ełe pindangin pengli!’ pa nim. ‘Emii kunum ełe wu ei eim ke dinga nipi, eim nge gupu mong kongpu nopu mułmba,’ ” pa nipi yi nim.

¹⁴ Jiisas nga ek yi nim, “Keimi, Gos eim wumb pei ngii nirik wii tum ba wu kopur endeim endeim ni eim ngii ełe nirik wangin,” a nim.

¹⁵ Lo ek piilmin wumb en enim ek nik piik yi ninjing, “Sinim Jiisas ambil gii nimin, ei nipe ek nipin ambil gii nimin?”

¹⁶ Pe enim lo ek piilmin wumb ei nge kongun wu kombur kin King Eros nge kongun wu kombur kin ouni ok, Jiisas mułum konu kanik yi ninjing, “Ek mon wu, nim sin piinmin nim ek keimi nilin wu, ninim ek keimi minj nikin, Gos ołkun ka ełim mił yi nikin wumb ngołun. Pe nim wumb endeim kin noman ngunałin, wumb pei noman ende minj ngołun.

¹⁷ Pe nim er piin mił nenj ei ni sin ngo? Sinim Rom wu King Siisa kin ku takis ngumun min mon?”

18 Ba Jiisas eim wu ombu noman tuk piik ninjing ek, ei piipi ek dinga nipi orung kindpi yi nim. “Enim ek kend nge wumb, enim ni ek endi nimbii min, yi piik ninmin ei, nimbil erang ninmin?”

19 Enim ku takis tunjung ku endi tu wuk, na ngangin kenmbii,” nim. Neng, takis ku endi tu wunjung.

20 Tu wangin, wu ombu kii sim, “Ku min men ni embe ei nii nge mołum?”

21 Wu ombu yi ninjing, “Wu King Siisa nge,” ninjing. Pe eim ek nipi ngopu yi nim, “Siisa nge epi ei Siisa ngungii; Gos nge epi ei Gos eim ngungii,” pa nim.

22 Wu onjung wu kei Jiisas nge ek piik, mund mong erik kin, si kindik punjung.

Wumb Kolk Nge Konj Pungii Ei, Er Pungii Mił Nenj?

(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)

23-24 Akip kunum ei mendpił, wumb koltmun wumb ei nge nga konj onerngii yi niłmin wumb ok, Jiisas kin ek nik kii sinjing. Sik yi ninjing, “Ek mon wu, Moses nge lo ek yi ninim, ‘Pe wu endi eim kangil mulerang kułum kin, eim angim eim amb sipi, eim kingam mił endi meng simba,” pa nim.

25 “Kumb ok wu angim angim angil orung nga tał mulnjung, ba wu kumna amb ei sipi mułum ei, kułum. Ba kangi endi mulerim. Yi erang kin, eim nge angim ei amb ei sim.

26 Nga angim tuk ei yi ku erim, nga enginjngil ekii ei yi ku erim, yi minj er puk. Puk wu angil orung nga tał pei yi mił erik kolk poru ninjing.

27-28 Wu ombu pei kolk poru nengin, amb ei eim mendpił ekii se kułum. Pe nim ne! Ekii se wumb kulnjung wumb ei angk, nga konj tonu ongii kunum ei, wu nii endi amb ei wam mułmba? Nim piin, wu pei amb endeim minj sinjing.”

29 Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim Gos nge ek ei piinenjing min? Enim yi ku Gos nge noman dinga ei piinanmin min? Yi mił enim ek ninmin ei kapli enanim.

30 Yi mił ekii se kulii wumb ok nga konj pungii kunum ei, wu amb sinenjing; ni amb wu punenjing; wumb ombu Gos enjel mołmun mił yi mułngii.

31-32 Nga enim wumb kulnjung wumb angk, nga konj mułngii ninmin ei, na enim kii simbii end. Enim Gos nge ek ei ger kenjing min mon? Eim ek ei yi mił ninim, ‘Na Eiparam nge Gos, Jeikop nge Gos, Aisak nge Gos.’ Ek pułe yi mił, wu ombu kulnjung, ba nga puk konj mołmun. Wumb ombu Gos ei konj kunum kunum mołum Gos ei nge,” pa nim.

33 Wu amb, wumb pei ek ei piik, mund mong erik, ek ni Jiisas eim ngum.

Gos Nge Lo Ek Kumna

(Mak 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Kunum ełe Jiisas eim ek neng wumb kolk nge konj tonu puk piinałmin wumb ei, gupu ełe ek tingninenjing ek ei lo ek piilmin wumb piinjing. Piik, eim mułum konu ełe mandi ok mulnjung.

35-36 Wumb mulnjung konu tuk eġe, wu endi lo ek piilim wu moġpu, Jiisas nimba ek piimbii ni piinim, ek ei Jiisas kin kii sim. “Ek mon wu, ek nipe ek endi lo pei to mani kindpi ek ei minj owundu enim?”

37 Jiisas ek nipi, wu ei ngopu yi nim, “Nim nge Owundu nge embe ambil tonu kindkin, ninim kaimb ni, noman tuk ni, noman poru, nga noman ka pei Gos Owundu ngunjii.

38 Lo ek ei endeim owundu mendpil ei, ek lo ka wii mendpil.

39 Nga lo ek endi ei yi mil palim ku. Ei yi mil, ‘Nim ninim noman eġe kul ngonum yi ku wumb erpi ei kin, ninim noman ka ngunjii.’

40 Pe ek lo ek taġ ei, ek pule endeim palim. Ek ei, Gos oġ ekii se ermbe ei piik nilmin wumb kin, Moses lo ek pei ei yi ku palim,” pa nim.

Jiisas Lo Ek Ekii Silmin Wumb Kii Sim, ‘Krais Ei Nipe?’

(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

41-42 Lo ek piik elmin wumb mulangin kin, Jiisas ek kii sipi nipi ngum. “Enim Gos kindim wu Krais ei er piinmin mil nenj? Eim nii kingam?” Wumb ei kanik yi ninjing, “Eim Deipis nge kupam,” pa ninjing.

43 Eim ek nipi wumb ngum, “Pe nimbil erang Gos Gui Ka ei Deipis kin neng, Deipis moġpu wu ei, ‘Nam Owundu,’ nim? Eim yi nim,

44 ‘Owundu ek nipi nam nge Owundu ngopu yi nim: Nim na nge angil tunding orung mulnjii. Ekii se ninim nge opu orung

wumb ongii ei sipi, ninim simb mandring
 ɛle kindmbii,' pa nim.

⁴⁵ Deipis eim nge ek ɛle nipi eim, 'Na nge
 Owundu,' " pa nim. "Nimbiɽ erang wu ei eim nge
 kupam?" a ninim.

⁴⁶ Wu endi Jiisas nim ek ei nik orung kindngii
 miɽ wu endi mulenjing mon. Nga kunum ɛle
 puɽngun monduk wumb eim kin kaɽ kulk nga ek
 kii sinenjing mon.

23

*Lo Ek Emb Tolmun Wumb Nin Lo Ek Polmun
 Wumb Ol Elmin*

(Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46)

¹ Pe Jiisas ek nipi wumb pei ngopu, nga eim nge
 ekii sinjing wumb kin ouni ngum.

² Eim ek yi miɽ nim, "Lo ek piɽmin wumb kin, lo
 ek polmun wumb kin puk, Moses nge lo ek dinga
 nik ngok mulnjung.

³ Pe enim wumb ombu ei, lo ek nik ngonmun ei
 piik, ekii singii. Ba en enim elmin ol ei, enim ekii
 sik enerngii mon. Wumb ombu en enim, ek ni tor
 kindilmin; ba en enim ek ei ekii sinaɽmin mon.

⁴ Wumb en enim epi ol embin tui tu wuk,
 wumb pindang elmin; ba en enim angil mong ɛle
 endeim, wumb paki tok yi enalmin mon.

⁵ En enim epi pei elmin ol ei, wumb keningii
 ni piik, yi elmin. Nga en enim ka owundu peng
 ɛle talk, prei elmin. Yi miɽ erik, en enim konduk
 ɛle olt, moke kanim kanim elmin. Yi miɽ ermin ni
 piik, epi ei wumb keningii.

⁶ En enim noman yi piɽmin kuni owundu
 nungii ei, 'Sin sinim o pun, peɽ kumb ɛle muɽmun,'

ni piilmin. Nga men ngii konu ei pupun, kumb ele mulmun nik, yi piik andilmin.

⁷ En enim yi piilmin, 'Sin tuk wumb konu ele endamin wumb molk, sin ek mon wu, yi ningii,' ni piilmin. Ei mon! Enim wu endeim mendpil ek mon wu, enim angim angim mulngii.

⁸ Ba wumb molk, enim 'Ek mon wu,' ninerngii mon! Wu endeim enim nge ek mon wu, nga enim angim angim yi mulngii.

⁹ Ya mani mei ele enim, 'Sin erinjpini endi molum,' yi ninerngii mon. Enim nge Ernjing endeim mendpil, ei tonu epin konu ele molum.

¹⁰ Enim wumb molk, 'Enim wu num peng pim wu,' yi mil ninerngii mon. Enim wu num endi molum ei, Kraisi mendpil molum.

¹¹ Ba enim nge wu owundu ei, enim kin kongun wu mil yi mulmba.

¹² Wu endi eim embe ambil tonu kindim kin, eim nge embe ei mani ba. Wu endi eim embe ambil mani kindim kin, ei eim tonu ba," pa nim.

*Jiisas 'Ek Mon Wu Ot Kis Enjing,' Ei Nipi Ngum.
(Mak 12:40, Luk 11:39-42,44,52, 20:47)*

¹³ "Enim lo ek piik elmin wumb ni, polulmun nik elmin wumb, enim kan kun er mulngii. Enim noman tal sek enjing wumb. Nimbil erang enim Gos sinim tep er molum ei andlam ondu ngok erangin kin, wumb tuk ele pungii kapli enanim mon! Nga en enim konu ele punarik, nga wumb tuk bin ni enmin ei, pei nik yi enanmin ku.

¹⁴ ("Enim lo ek piilmin wumb ni, andlam ele prei olt er mulamin kin, wumb keningii nik elmin wumb ni enim kan kun er mulngii! Enim kend

tok nik ełmin wumb, enim amb wenjing kulnjung amb ngii konu ełe epi waning erik, yi ełmin. En enim prei kinan erik, ei enim oł ełmin, ei nge enim kumep kis endi singii,” pa nim.)

15 “Enim lo ek piłmin wumb ni, andłam ełe angk prei olt ermin; wumb keningii nik ełmin wumb ni, enim piik kun er mułngii! Enim nge noman tał er palim. Enim ep noł ni, konu mei orung orung andik, wu endi semin Jura nge wu mułmba nik endnjing. Andik kin, wu endi tuk sinjing wu ei, am dup konu peł ełe kun tuk ba wu mołum. Ei en enim yi mił ku; ba enim eim kin nengin erpi, eim am oł kis wii erpi, enim to mani kindnim,” pa nim.

16 “Enim lo ek nga pei nik enmin, ei kun punałim mił enim; ek eipi eipi nik lo ek ei ekii sik niłmin; ba Gos lo ek ekii sinałmin. Enim ningił tumbun kis mułum; ba nga wumb andłam andan to ngungii enmin. Kapli enim kan kun er mułngii! En enim ek yi niłmin, ‘Wumb endi men ngii kin, ei nipi, ek keimi mendpił nind. Nipi, angił tonu kindmba wu ei, ek wii mił nimba. Pe wumb en enim lo ek eipi eipi en enim noman ełe nik ełe, en enim ekii sik, andłam kun sałim mił punarik kin, Gos nge lo ek ei ekii sinałmin mon. En enim nge lo ek ni pendnjing ek lo kembis kembis, ei nge ekii siłmin.

17 Enim ningił tumbun kis mułang, noman wulu pang mołmun wumb! Epi nipe ei owundu? Min gol ei epi owundu min? Men ngii ei erang, gol opu kun ka mendpił mułmba min?

18 Pe nga enim wumb molk yi niłmin, ‘Wu endi kułmał kałiłmin konu ełe angpi, ek tonu dinga

nipi, ek keimi nind nilim ek ei, enim ek wii nilmin. Nga wu endi kulmał kalilmin epi sipi, tonu kumo ele sepi, ek keimi nimba ei keimi, eim yi ku erpi mułangli!' nilmin.

¹⁹ Enim ningil tumbun kis mułang, ek ninmin min, epi nipe owundu? Kulmał kalilmin epi tonu kumo ele sepi, epi owundu min? Kulmał kalilmin kumo ei erang, kulmał epi ei kun ka mendpil min?

²⁰ Pe wu endi eim kulmał kalilmin konu kumo ele kin, ek endi tonu nipi, dinga ermbii nipi ermba ei, tonu kumo ele epi pei mułmba epi ei kin, ouni ek dinga nimba.

²¹ Wu endi men ngii owundu ek tonu nipi, ek ni dinga ermba ei, eim men ngii owundu ele ni, Gos men ngii nirik mołpu, ku ouni ek dinga nimba.

²² Wu endi tonu epin ek tonu nipi, ek endi ni dinga ermba ei, Gos peł mołum owundu ei kin, ouni ek nipi dinga ermba," pa nim.

²³ "Enim lo ek piik elmin wumb ni, wumb enim lo ek andan tołmun wumb; enim kan kun er mułngii! Enim noman tał pim wumb. En enim aka pin me min, kuni singin erang, epi engki tu wuk, endeim aninga tonu ei Gos ngok yi elmin. Ba enim lo ek pei enim si kindilmin ek ei, nga ekii sinermin mon. Ei ek yi ek, wumb nok tumba kun ka ek ni, oł kun erngii ek ni, noman ka wumb ngungii ek ni, lo ek Gos kin epi engki nga sipi, Gos ngok erngii oł ei, enim si kindnanmin mon! Ba epi lo ek owundu ei oł keimi erngii," pa nim.

²⁴ "Enim ningil tumbun kis mułum wumb molk kin, wumb andlam kun andan tungii enmin min? Ei kapli enanim mon! Enim epi kembis kembis noman peng kongun er molk kin, ba Gos nge epi

owundu ei, enim ambil gii ninarik mołmun,” pa nim.

²⁵ “Enim lo ek andan tołmun wumb ni, lo ek piılmin wumb; enim kan kun erik mułngii! Enim noman tał er palim wumb. Enim ngenj torung ełe noł was er ka erik mołmun; ba enim noman tuk ei tukrung oł kis pei seng, ei penj mendpił mołmun.

²⁶ Enim ningił tumbun lo ek andan tołmun wumb! Enim ming kap tukrung ok was er ka erik, nga torung ei eim ka wii konj simba ku,” pa nim.

²⁷ “Enim lo ek andan tołmun wumb ni, enim lo ek piik nik ełmin wumb; enim kan kun er mułngii! Enim noman tał seng kin, ek tał er nik nik enmin. Ei enim wumb yi mił mołmun ei guimeng tukpu ełe, torung kopung kuru ka kand sengin ka sałim; ba tukrung ełe wumb kulii embił piki topu, epi kis er sałim mił enim noman ełe yi sałim.

²⁸ En enim yi mił ku mołmun. Wumb enim ngenj ełe kanik kin, enim wumb ka mołmun ni piinmin; ba noman tukrung orung epi waning ni, lo ek to kindik, oł kis ei tuk ełe piki to mołmun.”

*Jiisas Ek Nipi, Ek Emb Tołmun Kumep Kis Singii
(Luk 11:47-51)*

²⁹ “Enim lo ek piik ełmin wumb ni, enim lo ek andan tołmun wumb, enim kan kun er mułngii! Enim noman tał peng ek tang mulnjung wumb, enim ek ni tor kindiłmin wumb nge tukpu ełe, kung gui pok ni, kom ku ka wii ełmin. Nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei nge, tukpu ka wii ełmin ku.

³⁰ Mol k ek yi niłmin, ‘Pe sin ok kupenjpın noł mulk kunum ei, sin mołpun kin, kaplı sinim ek

ni tor kindilmin wumb paki tamin, to kundnalmin mon!’

³¹ En enim ek ei nilmin ei, enim ek ni tor kindilmin wumb to kondulmun ek ei piik nilmin. Enim ek ni tor kindilmin wumb to kundnjung wumb ei nge tilap ende molk kin, ninmin,” pa nim.

³² “Kapli, en enim kupenjing nol ok elmin ol ei, erik poru ningii.

³³ Enim wembii, enim wembii kis nge kingenjing nol; Gos enim kos owundu piimba kunum ei, enim dup konu mendpil pungii. Nimbil erang enim kos ele tungu erngii. Tungu ermin ni erngii, ei kapli enermba mon.

³⁴ Yi palim ei piik, pe na ek ni tor kindilmin wu kombur sip, noman ka piim wu kombur kin, mon ek tolum wu kombur kin, Gos ek ka piik tor nilmin wu kombur kindamb, enim kin ongii ei, enim kombur to konduk, nga kombur sik, ond peri ele to kundngii ku. Nga kombur enim men ngii ele tungii. Nga wu kombur konu owundu endi ele bulun to sipik, konu owundu endi ele tor sipik, yi erngii,” pa nim.

³⁵ “Wu kombur mei konu wu ol kun ka mulk wu ei, enim to kundnjung ei, enim nge kumep enim kin pei owundu pimba. Gos nge tilap wumb kumna kin, Eipel wu ol kun ei Jura wumb to kundnjung. Kulang kin, pepi, opu opu ni, ekii se mendpil Sekaraiya kingam Berekaiya, eim enim tuk men ngii ka ele kumo kind sik ele to kunduk, kumep ei pepi, opu enim ngenj ele palim. Ei enim pe ya mei molmun wumb ei, enim pul ele enim pe epi kis enim mei ele molmun wumb ei, pe kumep

kis singii,” pa nim.

³⁶ “Na ek keimi nip enim ngond. Kumep pe kis enim wumb tilap pe mołmun wumb ei singii. Nimbił erang, enim wumb oł kun ka enjing wumb ei to kundnjung.”

*Jiisas Jerusalem Konu Ełe Wumb Kanpi Ke Nim
(Luk 13:34-35)*

³⁷ “Jerusalem konu wumb, Jerusalem konu wumb! Enim Gos oł ekii se ermba oł ei piik niłmin wumb, enim to kundulmun. Nga Gos nge ek se andilmin wumb kombur kindang ku, to kundmun nik tołmun. Kunum kunum na enim nge kingenjing noł sip, kułou tumbii nip ełe, ei yi mił kei kultu mam ei kei wał ombu sipi eim kong mandring kindilim mił, na yi ermbii nip enj, ba en enim mon ni piilmin,” pa nim.

³⁸ “Enim piinmin! Akip enim ngii konu ełe wii simba, wumb mulerngii mon! Na enim si kindmbii. Si kindamb, kangil menjing mulerang mołmun, ei mił mułngii.

³⁹ Keimi na ek yi mił nip enim ngond, enim na nga kinerngii mon, molk puk puk ekii se enim ek yi ningii, ‘Gos wu ei kin epi ka wii ngangli, eim wu owundu embe ełe onum, pa ningii,’ ” Jiisas pa nim.

24

Jiisas Ek Nipi, “Gos Men Ngii Owundu Ei To Kis Mundmba,” Nim.

(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)

¹ Jiisas eim Gos men ngii owundu ei, si kindpi anda pupu pum. Pang, eim nge kongun wu eim pum konu ekii se punjung. Puk, eim kin ek nik

Gos men ngii angilim mił nik, andan tungii nge punjung.

² Ba Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim epi pei ei kan poru ninmin min? Na ek keimi nip enim ngond, ya ku ei endi wii sinermba, pei tangin ku endi pupu, ku endi tang pei ombult mani opu poru nimba.”

*Oł Embin Tui Pei Tonu Omba
(Mak 13:3-13, Luk 21:7-19)*

³ Jiisas eim tonu komung Olip ełe mułum ni, eim nge ekii silmin wu mendpił eim kin onjung. Ok ek kii sik yi ninjing, “Nim sin kankin ne! Kunum nenj kin oł ei tonu omba? Nga oł endi ok tonu wang kenmin ei, epi nipe tonu omba? Nim orung wan, ya mei ei kunum nenj kin poru nimba?” nik kii sinjing.

⁴ Jiisas ek nipi orung kindpi yi nim, “Enim kan kun er mułngii. Mon peng kin, wu endi opu enim kin, ek kend topu ngumba,” pa nim.

⁵ “Nimbił erang, wumb pei ok na nge embe ełe ongii. Ok ek yi ningii, ‘Na nam Gos kindim wu Krais,’ pa ningii. Nik, wumb pei ek kend tok ngungii.

⁶ Pe enim molk piingii ni wumb opu enmin ni piingii; nga wumb ek nik tu wangin wumb opu erngii ei piingii ku; ba ei kan kun er mułngii. Enim puku sinerngii mon. Epi ei tonu omba ba kunum poru nimba kunum ei sikir tonu onermba mon.

⁷ Konu mei owundu wumb tiłap endi kin nga konu tongndung mei owundu endi wumb tiłap endi kin opu erngii. Nga king endi nge tiłap ei puk nga king endi nge tiłap kin opu erngii. Nga konu

kombur wumb kumb kuni owundu seng muḥngii; nga konu kopu owundu pei tumba,” pa nim.

⁸ “Oḷ ombu pei tonu omba ei miḥ amb endi kangil mengmba kunum ei, eim ngenj kumbii piinim miḥ yi piingii,” pa nim.

⁹ “Kunum eḥe, wumb enim sik ngenj kumbii ni oḷ embin tui enim kin tonu omba. Wang kin, enim to kundngii ku. Nga mei wumb pei enim kin noman kis mendpiḥ piingii. Nimbiḥ erang, na nge embe eḥe ei wumb oḷ kis yi miḥ enim kin tonu wang erngii.

¹⁰ Kunum eḥe, wumb pei en enim pii gii si kindngii. Si kindik, en enim engnjing noḥ sik, opu erii wumb ongii ei ngok; nga en enim engnjing kin opu orung erik, popuḥ sik erngii.

¹¹ Yi erangin kin, pei ek kend wumb oḷ ekii se tonu omba pa nik yi erngii ei, enim wumb kanik, ek kend tungii.

¹² Oḷ kis ei opu owundu ermbe, yi erang kin, wumb en enim noman ngok enmin oḷ ei, si kindngii,” pa nim.

¹³ “Ba wu nii endi eim dinga moḥpu, Gos kunum owundu ekii se mendpiḥ tonu omba kunum ei muḥum kin, Gos eim sipi eim kin orung simba.

¹⁴ Pe Gos sinim kin tep er moḥum oḷ konj oḷ ei nge ek ka ei, wumb konu orung orung moḥmun wumb ei kin, ek ni tor kind ngangin piik poru nengin kin, ekii se Gos kunum owundu kunum poru nimba kunum ei tor omba.”

*Epi Kis Mendpiḥ Tonu Omba
(Mak 13:14-23, Luk 21:20-24)*

15 “Pe enim keningii ei epi oł kis mendpił ei opu konu to kis erpi yi ermba. Epi ei Gos oł ekii se ermba ei piipi nilim wu Danyel ek nirim mił, epi opu Gos nge konu kun ka wii ęle engmba.

16 Kunum ęle, Juriya wu amb pei Juriya konu ei si kindik, tonu komung ei tonu sikirik pungii.

17 Pe wu nii endi eim tonu ngii ęle mułmba wu ei, nga mani pupu eim epi sinermba mon, eim sikir ba.

18 Pe nga kunum ęle wu nii endi eim aka pin mułmba wu, ei nge orung pupu, eim ngii konu konduk simbii ni piimba ei sinermba mon.

19 Nga amb kangił kembis am ngok mołmun ni, amb kangił mundii mołum amb ombu kaimb er mołmun.

20 En enim prei er mulnjung kin, jii nimba kunum min, kor owundu kunum ei enim tungu sikir punerngii.

21 Kunum ei oł embin tui owundu tonu omba, mei konj sirim kunum ei pepi opu, pe yi ku, oł embin tui ei mił ok tonu oneririm mon. Nga ekii se mendpił, oł embin tui owundu ei nge tonu onermba mon ku.

22 Gos eim kunum ei sikir mandi onerim kin, wumb ei pei am pungii. Ba Gos eim wumb simbii nipi mundum wumb ei piipi kin, kunum ei mandi omba.

23 “Kunum ei wumb molk yi ningii, ‘Kinei! Gos kindim wu Krais ya mani mei ęle onum!’ min ‘Orung onum,’ ya nik erngii ei, enim keimi ni piik pii gii ninerngii mon.

24 Kunum ęle wumb kombur ok yi ningii, ‘Na wu Krais,’ nga wu endi oł ekii se tonu omba epi

ei piipi nilim wu; ei ek kend tok erik. Jep ol kanim kanim pei erik erngii ei, Gos eim tuk sipi mundum wumb noman ei to wulu kindngii piim kin, kapli kindngii.

²⁵ Enim piinmin ei, na enim kanip ok ninj.

²⁶ “Wumb ei ok ek kend tok yi ningii, ‘Eim orung wumb mulałmin konu ełe mołum,’ yi ningii ei, enim punerngii; min wumb yi ningii, ‘Kinei, eim ya konu ełe koi er mołum,’ ei enim pii gii ninerngii mon.

²⁷ Enim piinmin, kupu endi tilang erim kupu ei o pupu, wul tilang erpi pupu, wul mani purum mił yi, Gos mei mani kindang wu kingam ei, eim orung omba kunum ei, yi mił ku ermba.

²⁸ “Wumb ni epi kolk pengin konu ełe kei Sikapi ok kułou tołmun.”

*Ekii Se Gos Kindang Wu Tel im Ei Omba
(Mak 13:24-27, Luk 21:25-28)*

²⁹ “Kunum ei ol embin tui ei opu poru neng, ekii se eni opu emii ermba; nga oi opu tilang enermba; yi erang kanjip tonu muł ełe boi boi nik mani ongii. Wangin, tonu muł ełe epi kanim kanim pei owundu ei olup olup ermba.

³⁰ Kunum ełe, Gos kindang mani mei ełe wu kingam telim wu ei omba. Erang, tonu muł ełe jep ol endi erang keningii. Erang, mani mei ełe wumb pei keningii. Ei molk keningii ni, Gos kindang wu kingam telim wu ei tonu muł peł ełe mołpu omba. Ei eim nge noman dinga owundu ni, tilang owundu wii peng omba.

³¹ Ei eim nge beli owundu tumba ei, ek owundu tengmba. Tengang kin, Gos eim enjel pei kindang,

Gos eim wumb nge, simbii ni mundum wumb ei, si kułou tok wumb pei konu orung orung mei ekin tongndung pupu, endi mei ełe molk sik orung singii.”

Ond Pik Ek Ekin Endi
(Mak 13:28-31, Luk 21:29-33)

³² “Enim ond pik ei ond oi mił onguł okuł nipi, nga mun erpi enim mił piingii. Ond kirang ei noł mołpu, onguł konj tołum, ei enim piinmin. Ond pik yi niłmin, ‘Akip konu eni mandi ba,’ pa niłmin.

³³ Yi mił ku, ekii se enim epi ombu pei keningii. Kanik, yi ni piingii kunum poru neng omba, kunum mandi enim ni piingii,” pa nim.

³⁴ “Na enim kanip ek keimi nip enim ngond, wu amb enim akip mołmun wumb ei kularik kin, kopur konj mułangin kin, Jerusalem konu owundu ei to kis ermba, ei wumb kombur keningii,” nim.

³⁵ “Tonu muł, mani mei ei, pei poru nimba ba Gos ek ka ei poru ninermba mon.”

Wumb Endi Kunum Ełe Min Eni Ełe Yi Ni Piinan-
min

³⁶ “Ba ya mei ełe wu endi Jiisas nga orung omba kunum ei, wu endi pii poł tunanim mon. Nga Gos nge enjel ombu piinałmin ku. Nga Gos eim kingam ei pii poł tunanim ku. Arim Gos eim endeim mendpił kunum ei eim piipi mołum.

³⁷ Ok wu endi Nowa multum kunum ei, wumb oł kis erik mulnjung. Mulk, oł ei nge ekii se wu kingam orung omba kunum ei, wumb oł yi mił ku er mułngii.

38 Kumb ok noł owundu topu enerim kunum ei, wumb en enim noł kuni ka nok, amb sik, oł yi er pangin opu erik poru neng, Nowa nge eim wumb sip owundu ełe tuk puk.

39 Noł owundu tonu om ei, wumb piinarik mułangin kin konu topu noł opu pim mił, yi Gos kindang mani mei wu kingam telim wu ei, omba kunum ei yi omba, wumb piinerngii ku.

40 Kunum ei wu tał aka pin kongun er mułnguł ei, Gos wu endi sipi, endi sinermba.

41 Nga amb tał kongun er talkił mułnguł ni, Gos opu amb endi sipi, endi mundang mułum.

42 Ei piik kin enim kan kun er mułngii; nimbił erang, kunum nenj en enim nge wu owundu ei omba kunum, enim piinanmin mon.

43 Enim epi ei piingii; pe wu endi eim ngii konu piilim ei waning wu endi omba ni piipi, eim ngii ełe tep erpi kanpi mołum. Ei waning wu opu tuk punalim mon.

44 Yi mił peng kin, en enim er kun er mułngii. Nimbił erang Gos kindang opu mani mei ełe opu wu kingam telim wu ei, omba kunum ei enim pii kun erik mulerngii kunum, eim omba.”

Kongun Wu Kis Ełim Ei Kin Kongun Ka Ełim Ei Nge Ek Ekin

(Luk 12:41-48)

45 “Pe kongun wu ka nii endi eim noman ka peng mołum? Wu eim kongun ei tep ka er mołum ei wu owundu nga wu ei eim nge kongun wumb pei, ‘Tep er mułii!’ nim. Nipi, ‘Kuni singii kunum ei, kuni ngokun yi er mułii!’ nim.

⁴⁶ Ekii se eim nge wu owundu ei eim orung opu kenim ni, eim ok ek nirim mił yi er mułum. Mołang, pe kongun wu ei eim ka piyengli.

⁴⁷ Na ek keimi nip enim ngond, kongun wu ei wu owundu eim epi ombu pei tep er mulii neng, tep er mułmba.

⁴⁸ Ba kongun wu kis ei eim nge noman ełe piim. ‘Na nge wu owundu ei sikir onermba,’ ni piipi yi er mułum. Ba wu owundu orung omba kunum ei eim piinerim mon.

⁴⁹ Pe eim kongun endi enjing wumb ei kepii topu, eim pupu kuni ni noł nok, wulu pang enjing, konu ełe tuk pupu er mułum.

⁵⁰ Pe eim nge wu owundu ei orung omba erim kunum ei piinarpi, eim wu owundu omba ei kui er mulerim mon.

⁵¹ Pe kongun wu mułang, eim nge wu owundu ei opu, eim kongun wu ei kepii kis tum. Topu, sipipi wumb ek keimi ninmin ba ełe enmin keimi pinalim elmin wumb mulnjung konu ełe tok kis enjing. Konu ełe, wumb ei ke dinga nik, en enim gupu mong ni anmbił kongk kilip tok mułngii.”

25

Ambił Wenip Engki Nge Ek Ekin

¹ “Kunum ełe, Gos sinim tep er mołum konu ei mił ambił wenip engki mulnjung. Ambił ombu en enim wu endi eim amb simba nge omba nik, en enim dup alam si mengk punjung. Sik puk, wu ei andłam ełe wang, kan sipin omun nik punjung.

² Ba ambil angil orung en enim noman dinga pim. Nga ambil angil orung en enim noman pinerim.

³ Pe ambil angil orung noman pinerim ombu, en enim dup alam mendpil si mengk tu wunjung; ba nga dup alam noł kopur tu wunenjing mon.

⁴ Ba ambil angil orung noman pim ambil ombu, en enim dup alam sik, ming ełe dup noł kulk sik ouni sipnjing.

⁵ Ba amb simba erim wu ei, sikir onerim mon. Yi erang kin, ambil ombu or wang, or pingii pim.

⁶ “Pe or pek mułangin, epin tuk mii memb, wumb wii tok onjung ni yi ninjing, ‘Amb simba wu ei onum. Puk, andlam ełe puk, kan sik ongii,’ pa ninjing.

⁷ Pe ambil ombu en enim angik, dup kalk er kun erik punjung.

⁸ Ambil noman pinerim ambil ombu, ek nik ambil noman pim ambil ombu ngunjung. ‘Sin dup alam noł poru ninim, enim dup noł kopur sin ngei!’ a ninjing.

⁹ Ba ambil noman pim ambil ombu, ek nik orung kindik yi ninjing, ‘Dup noł ei sin kindamin, nga enim kindngii ei kaplı ermba min mon da. Enim kaplı puk top ngii ełe konj top erngii,’ ninjing.

¹⁰ Yi nengin kin, noman pinerim ambil ombu dup alam noł top ermin ni pangin, amb simba erim wu ei mandi tor om. Wang, wu omba nik kui er mulnjung ei ni ambil en enim er kun er mulnjung ei ok, wu amb simba erim ełe tuk punjung. Puk, kuni owundu er sim, ei ouni molk kuni nunjung. Nga ngii ondu pim.

¹¹ “Ekii se, ambil eipi noman pinerim kombur onjung. Ok yi ninjing, ‘Owundu, wu owundu! Nim ngii ondu aki to!’ ninjing.

¹² Ba wu owundu ek nipi orung kindpi yi nim, ‘Enim na kin puł mendpił keimi pinałim mon!’ pa nim.

¹³ Oł yi mił tonu omba ei piik kin, enim kui er mułngii! Kunum endi eim omba ei, tinga omba min, emii peng omba ei, enim pii puł tunanmin mon.”

Kongun Wu Tekliki Ek Ekin
(Luk 19:11-27)

¹⁴ “Nga ek endi yi ku, Gos wumb tep er mułum konu yi mił. Wu owundu endi eim konu eipi endi ba ni piipi, eim nge kongun wu wei neng, wangin, eim ku nin epi mok topu eim nge kongun wu ombu ngang, kongun erngii nipi ngum.

¹⁵ Eim nge kongun wu ombu oł erik, kongun dinga erik ełmin mił piipi nim kin, eim nge ku ei mok topu erim. Kongun wu endi ku 5,000 ngum, nga kongun wu endi ku 2,000 ngum, nga kongun wu endi ku 1,000 ngopu yi erim. Er pendpi, eim konu eipi endi pum.

¹⁶ Pang, kongun wu endi eim ku 5,000 ngum kongun wu ni, eim sikir kongun top ełim endi erpi pupu, ku 5,000 ngum ku, ei sipi nga ku 5,000 orung tuk sipi kindpi se mułum.

¹⁷ Pe nga kongun wu endi eim ku 2,000 sim wu, ei eim kongun top ełim er pupu, ku 2,000 nga endi sipi tuk kind sepi mułum ku.

¹⁸ Ba kongun wu endi ku 1,000 sirim wu, ei eim sipipi ku ni, tukpu sipi mei ełe mandring kind

pendpi, wu owundu ngum mił ei mendpił pengli nipi pendim.

¹⁹ “Wu owundu ei eim kumb ok purum, nga andpi orung om. Kunum ei opu, eim nge kongun wu ombu wii topu tuk sipi, eim ku ngum ek ei nipi piipi erbii nipi wii tum.

²⁰ Tang, wu endi eim ku 5,000 ngurum wu ni om. Opu yi nim, ‘Wu owundu, nim na kin ku 5,000 ngun ni, na top erip ku 5,000 orung sip, tuk kind pendip moł,’ pa nim.

²¹ Wu owundu eim ek ei piipi yi nim, ‘Nim kongun wu ka wii! Ninim kongun tep ka er mołun ei, epi kembis tep ka mułun ei, akip nim kindamb, na epi owundu tep er mulnjjii. Pe nim okun, na noman ka ei silip mok to sipił er mułmbuł,’ pa nim.

²² Nga wu kongun endi eim ku 2,000 ngurum wu, ei opu yi nim, ‘Wu owundu, nim na ku 2,000 ngun ni, na kongun top erip er pup ku 2,000 endi se tuk kindip sinj salim,’ pa nim.

²³ Eim nge wu owundu ni ek nipi eim ngum, ‘Nim kongun wu ka! Nim wu ka, nim oł ka wii en. Erkin, ninim kongun tep ka en,’ pa nim. Nipi yi nim, ‘Nim kongun kembis ei tep ka molkun ei, akip na nim epi pei tep enjjii. Nim okun, na noman ka ei silip mok to sipił er mułmbuł,’ pa nim.

²⁴ Pe nga wu endi ku 1,000 sim wu ni, opu yi nim, ‘Wu owundu, nim elin oł ei na piil. Nim ek dinga nikin elin ei na piip, nga nim wumb kuni epi tał pendkin pukun si nołun, nga konu epi endi kuni emb kindiłmin ei pukun, kuni wiis ei si nołun elin na kanił.

²⁵ Kanip yi mił piinj. Piip, mund mong erip ni ku 1,000 ngun ei, koi er pendinj palim ei, epi nim nge ninim si!' a nim.

²⁶ Ba eim nge wu owundu ei ek dinga nipi wu ei kin ek ngum. Ngopu yi nim, 'Nim kongun wu kis, nim kongun enjii kis erang kor mołulun wu. Nim keimi na kaniłin, na pup, wu kuni epi ei sip, nga pup, wu kuni wiis emb eipi kindiłmin ei sip tangip ełe sił?

²⁷ Nim nga na ku ei sipkin, ku beng ngii ełe kindnjii. Nimbil erang en? Yi mił er eran kin, nam orung ombii kunum ełe, nam nge ku ei sip, nga ku kopur pendip simbii.'

²⁸ Pe wu owundu ni ek yi nim, 'Enim wu ei ku 1,000 ei sik, wu endi ku 10,000 se mołum wu ei, ku 1,000 ei sik ngei!' nim.

²⁹ Nimbil erang wumb en enim epi pei sek mołmun wumb ei, na epi pei ni noman ka wii nga sip ngumbii. Ba nga wumb endi epi pei ni noman ka ei sepi mulermba wumb ei, eim epi ni noman aninga kopur simba epi ei, nga na sip orung simbii; eim wii mułmba,' pa nim.

³⁰ Pe enim molk, kongun wu kis ei sip, olkup tok torung emii enim ełe kindei! Kindangin, konu ełe molk ngenj kumbii sik, en enim gupu mong kongk, ke nik, kunum kunum kaimb er mułngii,' ” pa nim.

*Gos Epin Kindang Opu Wu Kingam Eim Wumb
Pei Mok Tumba*

³¹ “Ekii se, Gos kindang mani wu telim ei, omba kunum ei eim embe owundu seng kin, enjel kin

ouni ongii. Kunum ei, Gos eim nge king peł tılang ka wii ermba konu ełe mułmba.

³² Kunum ei, wu amb pei ok, eim mułmba konu ełe kułou tungii. Mułangin kin, eim wumb mok topu, wumb sipi, tılap tał ermba. Ei yi mił, wu endi eim kung siipsiip sipi eipi kindpi, nga kung meme sipi eipi kindpi, ełim mił Gos kindim wu Kraisi yi ermba.

³³ Ei eim kung siipsiip sipi, eim angıł tunding mondpu, nga kung meme sipi angıł taring mondłum, ei mił yi ku ermba.

³⁴ Nga king owundu eim mołpu yi nimba, ‘Enim na angıł tunding mołmun wumb ei, Gos enim kin noman ka ngopu erim wumb ei, Gos sinim tep er mołum konu ei enim nge Gos konu am kumb ok eririm konu ełe, nirik wei!’ a nimba.

³⁵ ‘Nimbił erang ok na kuni tum kunum ei, enim na kuni ngołmun, nga na noł numbii nił ei, enim na noł ngołmun. Nga na konu eipi wu ei, enim na enim ngii konu sipiłmin.

³⁶ Na alap pei sineririm kunum ei, enim na alap ngołmun. Na ening pałiłim kunum ei, enim na paki tok, kan kun er si mołumun, nga kan ngii peł kunum ei, enim ok na kanik ełmin,’ a nimba.

³⁷ Nga wumb oł kun ka ełmin wumb ei ek nik orung kindik yi ningii, ‘Owundu, sin nim kunum nenj nim kuni mułun, sin nim kuni ngunjpun? Pe nga kunum nenj nim noł numbii nen, sin noł tu wupun nim ngunjpun?

³⁸ Kunum nenj nim wumb eipi konu mułun, sin nim sipin sin ngii konu sipinjpun? Nga kunum nenj nim alap pei sinerang, sin alap nim ngunjpun?

³⁹ Kunum nenj nim ening tang pen sin nim er ka er paki tupun, nga kan ngii pen sin opun kanpin enjpin ei, kunum nenj enjpin?’

⁴⁰ Pe king owundu ek nipi orung kindpi yi nimba, ‘Na enim kin ek keimi nind. Enim epi endi na nge angnan noł kin endi enjing ei, na kin enjing ku.’

⁴¹ “King owundu eim ek ei nipi poru nipi, nga wumb angil tundung muljung wumb ei kin ek yi nimba, ‘Enim am pungii wumb, enim am si kindik, dup konu pungii ei poru ninermba mon. Pe dup ei, na Ernan er sim konu ełe Seisen kin eim enjel ei poru dup konu ełe kunum kunum mulngii,’ pa nimba.

⁴² ‘Nimbił erang ok na kuni muls kunum ei, enim na kuni ngunerik mon. Nga na noł numbii nił ba enim na noł ngonalmın mon ku.

⁴³ Na wu konu eipi wu mult ba enim na sik, enim ngii konu sipnerik. Nga alap pei sinerim kunum ei, enim na alap na ngunerik mon. Nga na ening peng, kan ngii pep muls kunum ei, enim na ok kinarik na paki tunenjing mon.’

⁴⁴ Yi mił neng kin, wumb ombu ek nik orung kindik yi ningii, ‘Owundu, kunum nenj nim kuni tang mulun, sin nim kanpin kuni ngunenjpin? Nga kunum nenj nim noł nuwa erang mulun, sin nim noł ngunenjpin, nga nim alap pei sinerang, sin alap ngunenjpin, nga nim ening peng, kan ngii ei, sin kunum nenj sin opun kinenjpin?’

⁴⁵ Wumb ek yi nengin, owundu eim ek nipi orung kindpi yi nim, ‘Ba na ek keimi nip enim ngond. Pe enim kunum endi na engnan noł

paki tok enenjing kin, nga enim na kin paki tok enanmin mon ku,' pa yi nimba.

⁴⁶ Pe, wumb tilap ei enim kumep kis singii ei, kunum kunum ngenj kumbii sik, dup konu kis muḥngii. Ba wu ol kun ka elmin wumb ei, en enim Jiisas Owundu kin kunum kunum konj muḥngii.”

26

Peng Pim Wumb Jiisas To Kundmin Ninjing (Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

¹ Jiisas eim ek ekin nipi poru nipi pendpi, kunum ele eim ek eim nge er se endim wu ombu ngum.

² “Enim piinmin! Kunum taḥ mendpiḥ Gos Esrel wumb paki tum kunum ei ‘Pasopa’ kuni owundu noḥmun kunum; niḥmin, ei tonu wang kunum ele, Gos tonu epin konu ele mani kindang opu ya mei ele wu kingam telim muḥum ei, wumb sik, ond peri ele to kundngii,” pa nim.

³ Kunum ele, eim kuḥmaḥ kaḥim wumb ni wumb noman pim wumb pei, en enim kuḥou tunjung. Ei wu Kaiyapas eim kuḥmaḥ kaḥim wu owundu eim ngii ele kuḥou tunjung.

⁴ Tok, “Sin nipe ol miḥ erpin Jiisas ambiḥ gii nipin, sipin koi erpin tumun?”

⁵ Ba en enim nik yi ninjing, “Sinim kor kunum kuni owundu numun kunum ei yi enermin, wu amb sinim kin opu erngii,” ninjing.

*Amb Endi Jiisas Peng Ele Kopung Mur Ka Wui
Bein Tum
(Mak 14:3-9, Jon 12:1-8)*

⁶ Jiisas eim Besanii konu kinj num wu Saimon ngii konu ele mulum.

⁷ Pe amb endi om. Opu, eim noŀ miŀ kopung ku ming miŀ epi endi ku owundu mendpiŀ puŀum noŀ miŀ, kopung mur ka toŀum ni sipipi, Jiisas kuni peŀ ele kuni nopu mulum konu, peng ele bein tum.

⁸ Jiisas nge ekii silmin wumb oŀ ei kanik, en enim popuŀ sik, ek yi kii sinjing. “Nimbiŀ erang noŀ miŀ kopung ei mur ka wii ku owundu puŀum ei wii kindim?”

⁹ Pe sinim kopung ka wii ei nge simin ni piilamin kin, kopung ei ku owundu sipin ei, wumb kurpu epi sinerang wii moŀmun wumb ei ngoŀmun.”

¹⁰ Jiisas en enim ninjing ek ei eim piipi, eim ek nipi wu ombu ngum, “Nimbiŀ erang enim amb ek embin nik ngonmun? Amb ei eim oŀ ka wii na kin erim,” pa yi nim.

¹¹ “Kunum kunum wumb epi sinaŀilim wumb enim kin ouni moŀmun. Ba na enim kin kunum kunum mulaŀ mon!

¹² Amb ei eim kopung ka wii ei na ngenj ele kindim, ei eim erpi na tukpu ele mani kindimba nge erim,” pa nim.

¹³ “Na ek keimi nip enim ngond, konu orung orung ei Gos nge ek ka ei ba. Pang, wu amb ek ei piik, wumb en enim oŀ ei piingii. Piik, amb ei oŀ yi erim ni piingii,” pa nim.

Juras Eim Jiisas Sipi, Opu Orung Wumb Ngumbii, Nipi Ek Dinga Nim

(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)

¹⁴⁻¹⁵ Kunum ele kii silmin wu engki nga taŀ mulnjung wu ei endi embe, ‘Juras Eskeriyas’

niłmin, wu ei pupu kułmał kałiim wumb owundu mulnjung konu ełe pupu nim. “Na Jiisas enim angil ełe ngunj kin, enim nipe na ngungii?” Yi mił neng kin, en enim ku engki tekliki beltik tor kindik, eim ngunjung.

¹⁶ Kunum ełe, Juras Jiisas sim kułmał kałmin wumb angil ełe kindmba nge, kurpu endim.

Jiisas Eim Kin Ekii Sinjing Wu Ombu Kin Kuni Pasopa Nunjung

(Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Jon 13:21-30)

¹⁷ Kunum kumna kuni owundu Esrel wumb bres, ‘yiis’ niłmin, epi ei kindnałmin, bres wii nołmun kunum ei, tonu om. Jiisas eim nge ekii siłmin wumb ok yi ninjing, “Sin konu jili nim kuni owundu ei yi ku Pasopa niłmin kuni ei, sin er kun er mułamin nunjii?”

¹⁸ Pe eim ek yi nim, “Enim konu owundu Jerusalem ełe tuk pungii. Puk, wu endi kanik yi ningii, ‘Sin ek emb to ngolum wu endi nge kuni numba ngii kan si ngui! Eim kunum mandi enim,’ pa ningii. ‘Na nge ekii sik kongun ełmin wumb kin ouni kuni nungii ei Pasopa niłmin, kunum ei tonu wang nim ngii ełe numun enmin,’ ” pa nim.

¹⁹ Pe Jiisas eim nge ekii sik ełmin wumb eim nim mił yi erik, kuni owundu Pasopa nungii nge er kun enjing.

²⁰ Konu pou neng, Jiisas eim nge ekii sik ełmin wumb engki nga tał ouni kułou tok, kuni nungii enjing.

²¹ Mol kuni nok molk, Jiisas eim ek yi nim, “Na ek keimi nip enim ngond, sinim ya mołmun

konu tuk ele, wu endi mołum wu ei, na sipipi, opu orung wumb ongii kanpi ni ngumba,” pa nim.

²² Pe ekii sik elmin wu ombu en enim noman embin piik, wu eipi eipi eim kii sik yi ninjing, “Owundu, ei na min mon?”

²³ Ba Jiisas eim ek nipi orung kindpi yi nim, “Wu endi na kin ouni eim bres ele mani dis ele kindim wu ei, na sipi, opu orung wumb ngumba.

²⁴ Gos kindim wu kingam na kulmbii pa ni Gos nge ek ka mer mon ele yi ni palim mił ermbii. Ba wu endi eim na sipipi, opu orung wumb ele kanpi nipi ngum wu ei, Gos eim kin kumep kis wii ei eim kin ngumba. Pe mam eim mengnenelang kin ei ka wii pilang.”

²⁵ Yi neng, Juras wu eim sipipi ni peni ele kindimba wu ei ek yi nim, “Ek mon tołum wu, ei na min?” Jiisas ek nipi yi nim, “Ninim ek nin wu ei mendpil.”

Jiisas Eim Ngenj Mił Bres Noł Wain Ei Eim Nge Ekii Silmin Wumb Ngum

(Mak 14:22-26, Luk 22:15-20, 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Kunum ele en enim kuni nok molk, Jiisas eim bres sipi, Gos kin noman ka ngopu, prei erpi bres engin topu, eim nge ekii silmin wumb wu ombu ngum. Ngopu ek yi nim, “Enim sik bres, ei na nge ngenj mił mei!”

²⁷ Nga sipi ond mong noł wain ming kap ei sipi, Gos kin noman ka ek ni ngopu prei erpi noł wain ni ngum. Ngopu, yi nim, “Enim noł wain ei pei nei!” pa nim.

²⁸ Nipi yi nim, “Noł wain ming ei, na nge miyem mił enim nunjung. Na miyem ei nge andan topu,

Gos ek dinga nipi pendim ei dinga keimi palim, nga na miyem bein top, wumb oł kis enjing ei, kil ngumbii ku.

²⁹ Na ek keimi nip enim ngond; pe nga ekii se ei na noł wain endi nga nunermbii moł pup ekii se Erinjpin Gos sinim tep er mołum konu ei, sinim ende mułmun kunum ei, noł wain konj numbii,” pa nim.

³⁰ En enim golang konj endi nik poru nik, anda puk, tonu komung Olip ełe punjung.

*Jiisas Ek Yi Nim, “Piisa Nim Na Buł Ngunjii.”
(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)*

³¹ Jiisas ek nipi eim ekii sik ełmin wumb wu ngopu yi nim, “Akip emii pimba kunum ei, enim na kin pii gii dinga pei pinermba ba aninga kopur pimba. Nga na si kindik konu eipi eipi pungii. Nimbił erang Gos ek yi ninim, ‘Na kung siipsiip tep wu to kundamb, kung siipsiip ei konu eipi eipi pungii,’ ninim.

³² Ba nga na angip konj tonu pup, ok Galilii konu ełe kumb se tor pamb, enim ekii se ongii,” Jiisas eim yi nim.

³³ Piisa eim Jiisas kin ek nipi yi nim, “Nim kin ekii silmin wu ombu, en enim pii gii ei wakin tungii; ba na nim kin pii gii nind ei, wakin tunermbii mon!” pa nim.

³⁴ Jiisas ek nipi Piisa ngopu yi nim, “Na ek keimi nip nim ngond, akip emii pimba kunum ełe, kei kultu wii tunerang kin, nim kunum tekliki ek yi ninjii, ‘Na wu ei na kan poł tunał,’ pa yi ninjii.”

³⁵ Piisa ek nga nipi yi nim, “Na nim kin ouni kułmbii; ba nim na kan poł tunał, yi ninermbii

mon!” Nga eim nge ekii sik ełmin wu pei ek yi minj nik punjung.

Gesemanii Konu Ete, Jiisas Gos Kin Eim Prei Erpi Ngum

(Mak 14:32-42, Luk 22:39-46)

³⁶ Pe Jiisas kin ekii sik ełmin wumb konu endi orung punjung, konu ei embe Gesemanii, niłmin. Konu ete pu molk, Jiisas eim ek nipi eim wu ombu ngum, “Enim ya ete mulei! Na orung pupu, prei ermbii,” nipi pum.

³⁷ Pupu, Piisa sipi, nga Sependii kingam tał kin ouni punjung. Puk, eim noman tuk ete endi mił erpi, eim noman embin piim. Piipi kin, eim pii kis piim.

³⁸ Piipi, ek nipi wu kei ngopu yi nim, “Na noman embin tang, ei owundu erang kułmbii peng piind. Enim ya ete molk, na kin ouni tep er mułngii,” pa nim.

³⁹ Nipi, aninga kopur andpi pupu, eim kumb sipi, mei ete kindpi Erinjpin Gos kin prei erim. Erpi, ek dinga nipi yi nim, “Na Ernan, oł embin tui ei nim kaplı orung sinjii. Nim na nge noman ete kaplı ekii sinenjii ei mon; ba ninim noman ete piinjii mił ei, nim erii,” pa yi nim.

⁴⁰ Jiisas eim orung pupu, eim ekii sik ełmin wumb ei kenim ni or pengin kin opu to konj kindim. Kindpi kin, eim ek nipi Piisa ngopu yi nim, “Nimbił erang enim wu tekliki kei na kin akip eni endeim ei mendpił na kin tep er mułmin mon?”

⁴¹ Enim tep ka er mułngii ni prei er mułangin, mon pim kin Seisen nge epi ei enim kin sikir tor

omba. Enim noman tuk eġe dinga saġim ba; nga ngenj oġ ei dinga pinaġim mon,” pa nim.

⁴² Kunum nga endi eim orung pupu, prei erpi ek dinga nim, “Na Ernan, ya oġ embin tui ngenj kumbii ei, na si kindmbii ni piind; ba nim na noman eġe ekii sinerii! Ninim nge noman oġ minj erii!” pa yi nim.

⁴³ Jiisas eim nga opu kenim ni ekii se eġmin wu ombu or pek mulnjung. Muġangin, wu ombu en enim ningiġ or peng mulnjung.

⁴⁴ Nga wu ombu si kindpi pupu, prei erim. Ei kunum tekliki miġ yi erim. Prei erim ei eim ok prei erim miġ nga yi erim.

⁴⁵ Ekii se eim opu, eim nge ekii sik eġmin wu ombu kanpi, to konj kindpi, ek yi miġ nim. “Enim nga or pek kor moġmun min? Pe mendpiġ kunum tonu om wu endi opu, Gos kindang wu kingam moġum wu ei sipi, oġ kis eġmin wumb angġ eġe pendngii nge ongii enmin.

⁴⁶ Enim angk, muġangin sinim pamin! Wu endi na opu orung wumb kin ngumba, eim pe mandi onum.”

Juras Opu Jiisas Sipi, Wumb To Kundngii Nipi Ngum

⁴⁷ Jiisas eim ek nipi muġang, Juras wu ei Jiisas nge ekii sik eġmin wu engki nga taġ, wu tuk moġmun wu, endi om. Om konu wumb tiġap owundu endi ouni onjung. Onjung wumb ei tui kiġeng epi ni, kepii owundu muġum epi sik si mengk onjung ei wumb kuġmaġ kaġiġmin wu ni, Jura men ngii noman pim wu ombu wumb ei kindnjing.

48 Juras wu ei opu orung wumb ngum wu Jiisas kan sipi ninj kin pupu ngunj kangilpi yi enj kin, ei “Enim noman peng onmun wu ei ermbii,” pa nim. “Nga enim ok kin eim ambil gii nik sipngii,” pa nim.

49 Pe Juras eim opu Jiisas mułum konu mendpil kun opu yi nirim, “Ek emb tołum wu, nim kapli mołun min?” Nipi kin, Jiisas mułum konu ełe eim ngunj kangilim.

50 Pe Jiisas ek nipi yi nirim, “Wu puł, nim enjii on oł ei sikir enjii!” Wumb pei sikir ok eim ambil gii ninjing.

51 Wu endi Jiisas kin mandi mułum wu ni angil mani kindpi, tui kepil endi sipi kulmał kalilim owundu nge kongun wu onjung wu ei endi tang kom kilip topu mani pum.

52 Pe Jiisas ek nipi yi nim, “Nim tui kepil ei orung kind pim konu pend. Nimbil erang wumb pei tui ełe opu ermin ni erangin wumb pei tui mond kulngii.

53 Pe nim piinan. Na Ernan wii tamb eim nge enjel pei, na paki tok kindang ongii, ei opu tilap engki nga tałtał ei to mani kindmba mił,” pa nim.

54 Ba na yi mił eramb kin, Gos nge ek ok ełe palim ełe nge na kulmbii nge nind ei, ek pułe keimi tonu onermba mon!” pa nim.

55 Pe kunum ełe Jiisas eim ek nipi, wumb tilap onjung wumb ei ngopu yi nim, “Eim tui ni dolu epi ambilk tu wunmun na sik ei waning wu endi mił ambil gii ningii enmin min? Kunum kunum na Jura men ngii owundu ełe mołup ek nip wu amb ngop er muls ba enim na ambil gii ninenjing

mon!

⁵⁶ Ba kumb ok Gos ol ekii se ermba ei piik nilmin wumb ombu ek mon ok pulk ek ei keimi tonu om. Ei yi mił epi pei tonu om.” Pe Jiisas nge ekii sik elmin wumb pei eim si kindik sikir punjung.

Juras Jiisas Sipi Opu Orung Wumb Onjung Konu Ngum

(Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Jon 18:13,14,19-24)

⁵⁷ Wumb ok Jiisas ambil gii nik sipik, kułmał kałilim wu owundu Kaiyapis eim ngii ele sipnjing. Pe lo ek poltmun wumb ni peng pim wumb pei kułou tok mulnjung.

⁵⁸ Piisa Jiisas sipnjing konu ekii se pum; ba eim turii mił yi pum. Eim pupu kułmał kałilim wu ei ngii kung gui ele nirik pum. Pupu, opu wu mulnjung konu ouni mulnjung. Pe Piisa eim epi nipe erngii nipi kan mułum.

⁵⁹ Nga kułmał kałilim wu owundu ni kaunsil wumb pei ek piik kun pinalim ek kend wu ni ek nipi nik Jiisas to kundngii ek ei wu kombur kan simin ninjing.

⁶⁰⁻⁶¹ Pe wumb pei ok ek kend tok yi ninjing. Ba eim to kundngii ek endi kan sinenjing mon. Nga ekii se wu tał okuł. Ek yi ninjngil, “Wu ei, ‘Gos men ngii owundu ei er kis mondpu, nga kunum tekliki mendpil tekmbii,’ nim,” pa yi ninjngil.

⁶² Nga kułmał kałilim wu owundu angpi ei ek nipi Jiisas ngum, “Nim ek endi ni orung kindnenjii min? Nipe ek wumb ek ei nik nim kin ngonmun?” a nim.

⁶³ Ba Jiisas eim ek endi ninerim. Nga kulmał kałım wu owundu ni ek nipi ngum, “Na nim kin nip kii simbii end ei Gos Owundu nge embe ełe ni kunum kunum konj mołum ei nge nimbii end. Ei nim ek nikin sin ngan piimin. Nim Gos kindim wu Krais Gos nge kingam min mon?” pa nim.

⁶⁴ Jiisas ek ni orung kindipi yi nim, “Nim ek nin mił ei poru ninim. Ba na enim kanip nind. Ekii se kunum nga Gos kindang opu mei ełe wu kingam wu ei na keningii ni Gos dinga owundu angıl tunding ełe mołup, na Gos nge epin kupu ełe pei peng mani ombii,” pa nim.

⁶⁵⁻⁶⁶ Jiisas ek yi mił neng kin, kulmał kałımın wu owundu ni popuł sipi eim konduk ei to piltan to kembis kembis erim. Erpi ek yi nim, “Gos kin ek buł morung ninim. Sin eim kin ek nga piinerman. Ek kis ei enim wumb pei piik poru ninmin. Enim er piinmin mił nenj?” a nim. Wu num ombu eim ek dinga nik orung kindik yi ninjing, “Eim oł kis endi erim, kumep kis sipi eim kulmba,” ninjing.

⁶⁷⁻⁶⁸ Pe enim Jiisas kumb ełe jipambił tok, eim tunjung. Wumb ombu en enim angıl kin se andik eim tunjung. Tok ek yi ninjing, “Nim ek nikin oł ekii se tonu omba nge ek niłin ełin wu ni pe nim nii kepıi tonum?” a ninjing.

Piisa Ek Yi Nim, “Na Jiisas Kinal!”

(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piisa eim torung mołpu, eim ngii ełe kung gui tukrung mułum. Kunum ełe pe kongun amb endi opu yi nim, “Nim wu ei Jiisas Galilii konu ełe wu ni mołun,” pa nim.

⁷⁰ Ba Piisa ek nipi wumb pei ngopu yi nim, “Nim ek nin ek ei na pii kun enand mon,” pa nim.

⁷¹ Pe nga eim anda pupu ngii tak tor kindilmin ele mułum. Nga amb endi opu ek nipi wumb mulnjung ei kanpi nim, “Wu ei Jiisas kin ouni Nasares konu ele mulnjungul kenj wu,” pa nim.

⁷² Piisa nga ek dinga nipi tonu kindpi yi nim, “Na ek keimi mendpil nind, na wu ei na kinal,” pa nim.

⁷³ Ekii se wumb molk nga wu kombur ok ek nik yi ninjing, “Keimi, nim tilap wu ei nge ek ninim ei mił ku nim ek ende nin ei sin piipin ninmin,” pa ninjing.

⁷⁴ Nga Piisa eim ek dinga mendpil nipi yi nim, “Na ek keimi mendpil ninenj kin Gos na to kundmba. Na wu ei kinal mon,” nim. Nipi poru neng, kei kultu wii tum.

⁷⁵ Pe Piisa mołpu piim ni Jiisas eim kanpi nirim ek ei piim. Ek yi nirim, “Kei kultu wii tunerang, na nge embe kunum tekliki yi mił ninjii ei, ‘Nim na piinan.’” Pe Piisa anda pupu ke dinga nim.

27

Pailos Mułum Konu Jiisas Sipnjing (Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jon 18:28-32)

¹ Konu tingang, kulmal kalilim wumb ni wu peng pim wu pei Esrel wumb kin ek nik piik Jiisas to kundngii ek endi nimin ninjing.

² Jiisas eim kan tok sipik, Pailos Rom gapman owundu endi mułum konu sipik ngunjung.

Juras Kułum Poru Nim (Aposel 1:18-19)

³ Pe Juras eim Jiisas sipi, opu orung wumb ngum wu ei, eim kenim ni Jiisas kos erik kin, oġ embin tui ngangin, Juras kanpi kin, eim noman ak topu kin, ku engki tekliki se mengpi, orung tu wupu kin kulmaġ kalilmin wumb ni peng pim wumb mulnjung konu sipi ngumbii ni tu wum.

⁴ Pe eim ek yi nim, “Na oġ kis enj. Na wu ei mong endi sinerim ei ni to kindinj. Pe eim to kundngii enmin,” pa nim. Ba wu ombu en enim ek yi ninjing, “Ei sin epi mon ei, ninim nge epi,” pa yi ninjing.

⁵ Pe Juras ni wu ei eim ku ni olkup topu men ngii owundu eġe tuk kindim. Kindpi, eim pupu kan to kulmbii ni pupu, kulum.

⁶ Ba kulmaġ kalilmin wu Owundu ombu ku ei sik kin ek yi miġ ninjing, “Wu endi to kundmun nipin ku ngunjpun ku ei nga ya sinim kin orung ngonmun, ei men ngii eġe nirik sipnermin. Nimbiġ erang ku ei miyem ku.”

⁷ Wumb ombu en enim ek endi ni piinjing, Piik yi ninjing, “Ku ei sipipin mei endi wumb nilmin mei eġe, ‘Wu endi mei ming sin elim,’ mei ei top enjing. Konu turii, wumb ei tukpu eġe simba.”

⁸ Yi ninjing konu ei embe sik wumb yi nilmin, “Mei ei miyem mei,” nik konu ei pe salim ku.

⁹⁻¹⁰ Kumb ok Gos eim ek endi ni tor kindilim wu Jeremaiya gupu eġe neng kin oġ ekii se tonu omba ei piip nirim miġ keimi tonu om. Eim ek yi miġ nirim,

“Esrel wumb ku 30 ei, Jiisas top nik enjing miġ ku ei wu endi mei ming sin elim mei ei top er sinjing. Ei Owundu nirim miġ yi miġ keimi tonu om poru nim.”

Pailos Jiisas Kanpi Kii Sim

(Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jon 18:33-38)

¹¹ Jiisas sipik Rom gapman owundu Pailos mułum konu kumb ełe endindnjing. Pe Pailos ei ek nipi eim kii sim. “Nim Jura wumb king mołun min?” Jiisas ek yi nim, “Ei ninim ek yi nim.”

¹² Ba kułmał kałiłmin wu ni peng pim wu ombu kin ek endi nik Jiisas kin ngunjung ni eim ek endi nipi orung kindpi ngunerim.

¹³ Pe Pailos ek nipi Jiisas ngopu yi nim, “Nim kos erngii wumb ek pei ninmin ei nim piinan min?”

¹⁴ Ba Jiisas eim ek endi nipi orung kind ngunerim mon. Yi erang kin Pailos eim puku sipi nimbił erang enim ni piim.

Pailos Yi Nim, “Jiisas Ond Peri Ełe Tei!”

(Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Jon 18:39-19:16)

¹⁵ Nga kuni owundu ‘Pasopa’ niłmin kunum ełe, kan ngii pałiłmin wumb ei kung ngii endeim endeim ni gapman wu owundu ei kan wu tor kindpi ełim ei wumb pei en enim wu ei omba nengin Pailos tor kindiłim.

¹⁶ Pe kunum ei, wu kis wii endi kan ngii pirim, wu ei embe ‘Barapas,’ niłmin.

¹⁷ Wumb kułou tok mułangin kin, Pailos ek nipi wumb kii sirim, “Na wu nii endi enim kin tor kindmbii? Pe na Barapas kindmbii min? Jiisas Kraıs ninmin ei kindmbii?”

¹⁸ Pailos eim piim, wumb pei Jiisas embe to mani kindmin ni piinmin sin sinim embe to tonu ba ni piik, tu wuk kos ełe tu wujung ni piim.

¹⁹ Pailos eim kos piipi ek nipi kun ełim konu ełe mułang, eim nge ambim ei ek nipi kindpi yi nim:

“Nim wu oł kun ka wii ei oł kis endi enerim wu ei kin oł endi enerii! Na akip epin or kumb wu ei kin er kanip noman embin tang moł,” pa nim.

²⁰ Ba kułmał kałiłmin wumb ni peng pim wumb ei ok wu amb wii mulnjung ełe ek dinga ngok yi ninjing. Enim Pailos kin kii sipi, “Barapas kindan wii pangli nik Jiisas to kundei yi nei!” pa yi ninjing.

²¹ Ba gapman owundu ni ek yi nim, “Ya wu tał mołmbuł ei wu nii endi enim kin kindmbii?” Wumb pei molk yi ninjing, “Barapas wangli!” ninjing.

²² Pailos ek nipi orung kindpi yi nim, “Pe na Jiisas kin nimbił oł ermbii Kraais pa ninmin ei?” Wumb pei molk yi ninjing, “Ond peri ełe tonu to kundii!” ninjing.

²³ Ba Pailos ek yi nim, “Nimbił erang wu ei eim oł kis nimbił oł endi erim?” Pe wumb wii dinga tok yi ninjing, “Tonu ond peri ełe to kundii!” ninjing.

²⁴ Pailos eim yi piim, “Na ek nind ei kapli enanim, wumb ek pei nik dinga enmin ei opu tonu omba,” ni yi piim. Piipi, eim wumb pei mulnjung konu ningił ełe eim angıł was erpi yi nim, “Na wu ei kin oł kis endi erpi wu ei to kundngii ninand mon. Ei enim wumb pei en enim noman ełe nimbił oł erngii, na mon.”

²⁵ Pe wu amb wumb pei ek ni orung kindik yi ninjing, “Ei sin oł kis enmin wumb ei nge sin kangıł ni sin pe pułe sin sinim kin kumep kis tonu omba,” pa yi ninjing.

²⁶ Wumb yi nengin kin, Pailos Barapas tor kindang pum. Pe Jiisas eim opu wumb angıł kind-

njing, kepii tok ei sipik ond peri ele to kundngii nge sipnjing.

²⁷ Pe Pailos nge opu elmin wu ombu Jiisas sipik gapman ngii ele nirik sipik eim kin kulou tok muljung.

²⁸ Molk, eim konduk ei gulk kindik, king mił kon sakis kundii eipi endi kindnjing.

²⁹ Kindik, nga eim peng ele peng kon mon-dunmun nik kan jimbiltang ei nge kirang ombu engin to sik kin tonu eim peng ele mundnjung. Pendik dolu endi sipik eim angil tundung ele engindnjing. Nga en enim mandi ming gopsing pii pol molk eim kin se ek kulsik ek paki tok yi enjing. “Jura wumb wu king owundu nim kunum kunum kinan molulum wu,” pa ninjing.

³⁰ Nik, eim kumb ele jipambil tok, kepii sim ni sik eim peng ele kepii tok yi enjing.

³¹ Eim kin se ek kulsik ol yi er poru nik, king mił konduk kundii eipi ni gulk tor sik, konduk eim nge orung kind pendnjing. Pendik eim sipik, ond peri ele ni tungii nge sipnjing.

Jiisas Ond Peri Ele Nil Tunjung

(Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

³² Pe andlam ele punjung ni Sairiini wu endi om wu ei embe Saimon. Wu om konu, “Ond peri ei ko wii!” Nengin, Jiisas ond peri ei wu ni ko wum.

³³ Puk konu endi tor punjung konu ei embe, ‘Golkasa’ nilmin, konu ele tor punjung. Konu ei wumb kaniłmin ni, wumb peng embil ni kumb ningil ni yi mił seng kanik kin konu embe yi mił nilmin.

³⁴ Wumb noł wain endi ngunjung eim nopu piim ni epi endi eim num ni kumbii erang piipi mon nim. Nimbił erang eim noł ei nopu kukii mił kołpu peng kin eim ngenj kumbii simba pinerang kin mon nim.

³⁵ Pe Jiisas ond peri ełe nil to pendik, eim nge konduk sik kin opu ond wumb ku kembis mił epi ei kinjmał erik kin wu nii endi eim konduk simba nik yi enjing.

³⁶ Pe opu ond wu ombu mani molk kin Jiisas kin tep er muljung.

³⁷ Ok mon endi to pendnjing konu ełe Jiisas peng ełe pim. Ei kos piinjing ek ei nge nik mon polk pendnjing, “Ei Jiisas, Jura wumb nge king.”

³⁸ Jiisas pim konu orung orung ełe wu tał opu erkił epi waning sikił epi ełmbił wu tał ond peri ełe to pendnjing. Wu endi Jiisas angil tundung pim. Endi angil taring orung pim.

³⁹ Wu amb ni wumb ok Jiisas kin ek buł morung nik peng ak tok orung enjing.

⁴⁰ Erik yi ninjing, “Nim men ngii owundu ei kis mułang nga kunum tekliki konj tekmbii nin wu; pe nim Gos kingam keimi pim kin, tonu ond peri ei si kindkin mani wan kinamin!” yi ninjing.

⁴¹⁻⁴² Yi mił ku lo ek piilmin wumb ni peng pim wumb ni kułmał kalk ełmin wumb pei molk eim kin ek buł ambilk yi ninjing. “Eim wumb eipi kin paki tum; ba eim akip eim paki tunermba mon. Eim sin Esrel nge wumb king pim kin, kapli pe tonu ond peri ełe si kindpi mani wang, sin eim kin pii gii nimin,” pa ninjing.

⁴³ “Eim Gos kin pii gii nipi kin na Gos kingam moł ninim. Ei Gos eim kin noman ngum kin, akip

eim paki tang kenmin,” ninjing.

⁴⁴ Pe wu tał epi waning sikil elmbil wu tał ond peri ele to pendnjing wu tał Jiisas pim konu mandi pinjingil wu tał ek buł ambilkil ninjingil ku.

Jiisas Eim Kulum Poru Nim

(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

⁴⁵ Pe konu tinga eni kunum beli salim kunum ei emii pim. Pep, pang pang nga konu pou neng eni tekliki erim.

⁴⁶ Konu eni tekliki ermba erang, Jiisas eim wii dinga topu Jura nge wumb ek ele yi nim, “Eli eli lama sambasani?” Yi nim ei pułe yi, “Na Gos nim na nge Gos nim na nimbil erang si kindin?”

⁴⁷ Ba wu kombur mandi molk piinjing ni yi nim, “Neng kin, wu ombu molk mon, wu ei ek ni tor kindilim wu Elainja wii tonum,” pa yi ninjing.

⁴⁸ Pe sikir wu endi tuk mulnjung wu ni pupu omb ngenj nok sinjing ei sipi noł wain ele mani kindpi; kindang kin noł wain kopup tuk seng dolu endi sipi dolu topu sipi Jiisas ngamb noł ei numba ni sipim.

⁴⁹ Ba wu kombur molk yi ninjing, “A nim giyeng ni moł. Eim nimbil ol ermba ei kenmin, yi neng kin, Elainja opu eim paki tonum min ei kenmin,” ninjing.

⁵⁰ Jiisas nga wii dinga tum. Pe eim nge noman tuk ele kindang pum.

⁵¹ Kunum ele mendpil men ngii owundu ele alap owundu endi tuk Gos nge men ngii palting ele ondu ngo pendnjing konu ele wumb tuk punalmin konu pendnjing alap ei tonu piltan topu mer mani tor pum. Pupu, alap opu tał mił yi erim.

Erang kin, wumb Gos kin pungii nge aki tum. Topu, kunum eġe, mendpiġ kon kopu owundu tang kin, kom ku owundu pim ni mani pupu purum.

⁵² Nga mer mei eġe wumb kulii tukpu toġmun konu ei ombuġpu aki topu wii seng kin Gos eim wumb pii gii ni molk, kulnjung wumb ombu angk tonu ok konj mulnjung.

⁵³ Nga en enim mer tukpu eġe wakin to si kindik angk tonu ok kin ok Jiisas eim koġpu; nga angpi tonu opu konj moġpu, tonu konu owundu ka wii eġe tuk peng wumb pei kenjing konu eġe en enim tuk punjung.

⁵⁴ Opu eġmin wumb tep eġmin wu ni opu wu kombur kin mulnjung ni konu kopu topu oġ kanim kanim erim ni kenjing ei Jiisas pim konu tep er mulnjung wu ombu en enim oġ ei kanik tungu erik," yi ninjing. "A keimi wu, ei Gos nge kingam moġum," pa ninjing.

⁵⁵ Amb pei mulnjung amb ei Jiisas ek ekii siġmin amb ombu Galilii konu si kindik eim kin ouni tu wunjung ok eim paki tunjung; ok konu turii miġ angk kenjing.

⁵⁶ Amb mulk konu tuk eġe amb kombur mulk, amb ei endi Mariya Makandala kin Mariya endi Jeims angim kin Josep taġ menginjngiġ kin, nga amb endi Sepndii nge kingam taġ ei menginjngiġ kin mulnjung.

*Jiisas Ngenj Ei Sipik Ku Tukpu Eġe Pendnjing
(Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Jon 19:38-42)*

57 Konu pou neng, wu endi om wu ei embe Josep, wu ei Jiisas nge ekii silim wu, Aramasiya konu ele wu eim ku pei salilim wu.

58 Josep eim opu, Pailos mułum konu kii sipi yi nim, “Jiisas ngenj ei na sipmbii min?” nipi kii sim. Seng kin, Pailos eim opu wumb ei neng, Jiisas ngenj ei tu wuk eim ngunjung.

59 Pe Josep ni wu ei eim alap konj kuru endi sipi, Jiisas ngenj ele pandi tum.

60 Pe Jiisas ngenj ei sipipi eim nge tukpu konj ele pendim. Eim tukpu ei tuk kom ku owundu ele wumb kombur sik, konu ele Jiisas tuk kind pendik, kom ku owundu endi sik peri ngok sipik pendik tukpu ele pendnjing. Pendik, en enim punjung.

61 Mariya Makandala nilmin amb ei kin, Mariya nilmin amb endi kin ouni mulnjungul. Amb tal tukpu peng ele mandi molkul kankil mulnjungul.

Jiisas Tukpu To Pendnjing Ele Opu Wumb Tep Er Engnjing

62 Kupiiring nga kor kunum epi er kun almin kunum ei opu peng, kulmal kalilmin wu ni, lo ek ekii silmin wu ni pei puk Pailos ngii konu kulou tunjung.

63 Tok, Pailos kanik yi ninjing, “Wu owundu, sin piinmin ei, wu ek konj mułpu ek kend wu ei, ‘Kunum tekliki mendpil tukpu ele angip op tonu bii,’ ninim ninmin,” pa ninjing.

64 Nga ek yi ninjing, “Nim ek yi ninjii, ‘Tukpu ele pandi dinga tok, tep ka er mułangin kin, kunum tekliki poru nimba. Mon peng kin, eim nge ekii sik elmin wu ok waning sipik wumb kanik nengin

ninjing, ei eim ngenj tuk ele pinalim, eim angpi tonu opu konj pum.' Ek ok ek ei op ekii seng, ekii se ek kend ei opu kumb ele ba palim."

⁶⁵ Pailos ek nipi orung kindim, "Enim puk tep mulngii opu wu tilap endi singii. Sengin, puk tukpu ei pandi tok dinga wii er pendngii. Enim elmin mił erngii."

⁶⁶ Yi neng, puk tukpu pandi dinga tungii punjung. Puk, tukpu ele ol endi dinga enjing ei wumb tuk onerngii nik kin, tukpu ele to dangndik pendnjing. Nga opu wu kombur tukpu ele, "Tep er mulei!" nengin, tep er mulnjung ku.

28

Jiisas Nga Angpi Tonu Konj Pum

(Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

¹ Kor owundu kunum poru neng, kupiiring mandi ele amb Mariya Makandala seng kin, nga Mariya endi kin ouni okuł, Jiisas tukpu ele kenmbił nikił onjnguł.

² Pe sikir konu kopu owundu tum, Gos Owundu nge enjel tonu epin si kindpi mani om. Opu, ku ni ambił ak tang, ak topu orung pupu pim. Peng kin, tonu peł ele eim tonu mułum.

³ Eim nge kumb ele kupu kuru mił tilang erim. Nga konduk ei kupu mił kuru mendpił pim.

⁴ Opu wu ombu en enim mund mong erik, puku sik wumb kułii mił mendpił pek mulnjung.

⁵ Ba enjel ek nipi amb tał ngopu yi nim, "Elip mund mong enereł mon! Na piind elip Jiisas kurkuł onmbuł ni piind. Wu ei ond peri ele to kundnjung.

⁶ Eim ya konu eŕe mulalim, eim angpi nga konj tonu pum. Eim ok ek nirim miŕ yi erim. Pe elip okuŕ eim pim konu ei keningiŕ weŕ!” nim.

⁷ Pe elip amb taŕ sikir pukuŕ, eim nge ekii siŕmin wu ombu mulnjung kankiŕ kin, ek yi ninjngiŕ, ‘Eim tukpu eŕe si kindpi, nga angpi konj tonu pum. Piinmin! Eim Galilii konu ek pupu muŕmba punum, enim ekii se puk eim konu eŕe keningii,’ pe na ek nipi elip ngunj,” pa nim.

⁸ Amb taŕ eŕ elip mund mong erkiŕ ka piikiŕ sikir pukuŕ tukpu si kindkiŕ ei nge ekii siŕmin wu mulnjung konu kankiŕ yi ninjngiŕ.

⁹ Nikiŕ pangiŕ nga sikir Jiisas eim amb taŕ andŕam eŕe kan sipi ek yi nim, ‘Eŕip onmbuŕ?’ Nga amb taŕ eŕ elip eim simb eŕe ambiŕ gii nikiŕ molkuŕ ek ka nikiŕ prei enjngiŕ.

¹⁰ Jiisas ek nipi amb taŕ ngopu yi nim, “Eŕip mund mong enerel! Eŕip pukuŕ na engnan noŕ kan ningiŕ. Nengiŕ kin, puk Galilii konu eŕe puk muŕangin kin, na konu eŕe wumb ei keningii,” yi nim.

Opu Eŕmin Wumb Ek Poŕ

¹¹ Amb taŕ andŕam eŕe tuk pukuŕ opu wu ombu konu owundu eŕe puk kin kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb mulnjung konu epi tonu om miŕ ek kanik onjung miŕ ninjing.

¹² Pe kuŕmaŕ kaŕiŕmin wumb ei ni peng pim wu num ombu kuŕou tok molk ek nik, “Opu eŕmin wu ombu ku owundu ngumun,” pa yi ninjing.

¹³ Nik, opu wu kanik ku owundu ngok ek yi ninjing, “Enim yi ningii, ‘Sin or pinjpin kunum

ei eim nge ekii silmin wu ok eim ngenj ei waning sipnjing, 'yi ningii,' pa nik.

¹⁴ “Nga gapman wu owundu ei eim ek endi nim kin, sin eim kin ek nemin, enim kin ek endi pinermba,” pa ninjing.

¹⁵ Yi mił nengin kin, opu elmin wumb ku ei sik kin, oł ei nik mił endi ei enjing. Nga ek ei Jura wumb konu orung orung pei piik pangin, pe ek ei piinmin ku.

*Jiisas Eim Kin Ekii Sik Wu Ombu Kin Tonu Om
(Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23,
Aposel 1:6-8)*

¹⁶ Eim nge ekii sik wu engki nga endeim ei puk Galilii komung konu punjung. Puk, ele punjung ei Jiisas ek nipi mił konu ele punjung.

¹⁷ Puk, Jiisas kanik eim kin ek ka nik men tok erik; ba wu kombur noman tał er pim; “Ei Jiisas mendpił min wu eipi da?” ni piinjing?

¹⁸ Jiisas eim wumb mandi opu ek dinga nipi eim wu ombu ngopu yi nirim, “Gos eim mei ele noman dinga ni tonu epin noman dinga ei pei na ngum.

¹⁹ Enim ei piik, konu orung orung wumb pei kin puk, na ek ka enim kin ngok, wumb ei na kin pii gii ningii ei na nge wumb pei ekii sik mułngii. Wumb ei noł pingii ei, na Ernan embe ni na eim kingam embe ni Gos Gui Ka embe ele noł pendik dambiltik ende puk ngungii.

²⁰ Enim na ek nip ngond mił yi enim puk wumb kanik ek yi nik ngungii, enim piinmin ei na enim kin kunum kunum moł, ei moł pamb kunum poru nimba,” pa nim.

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818